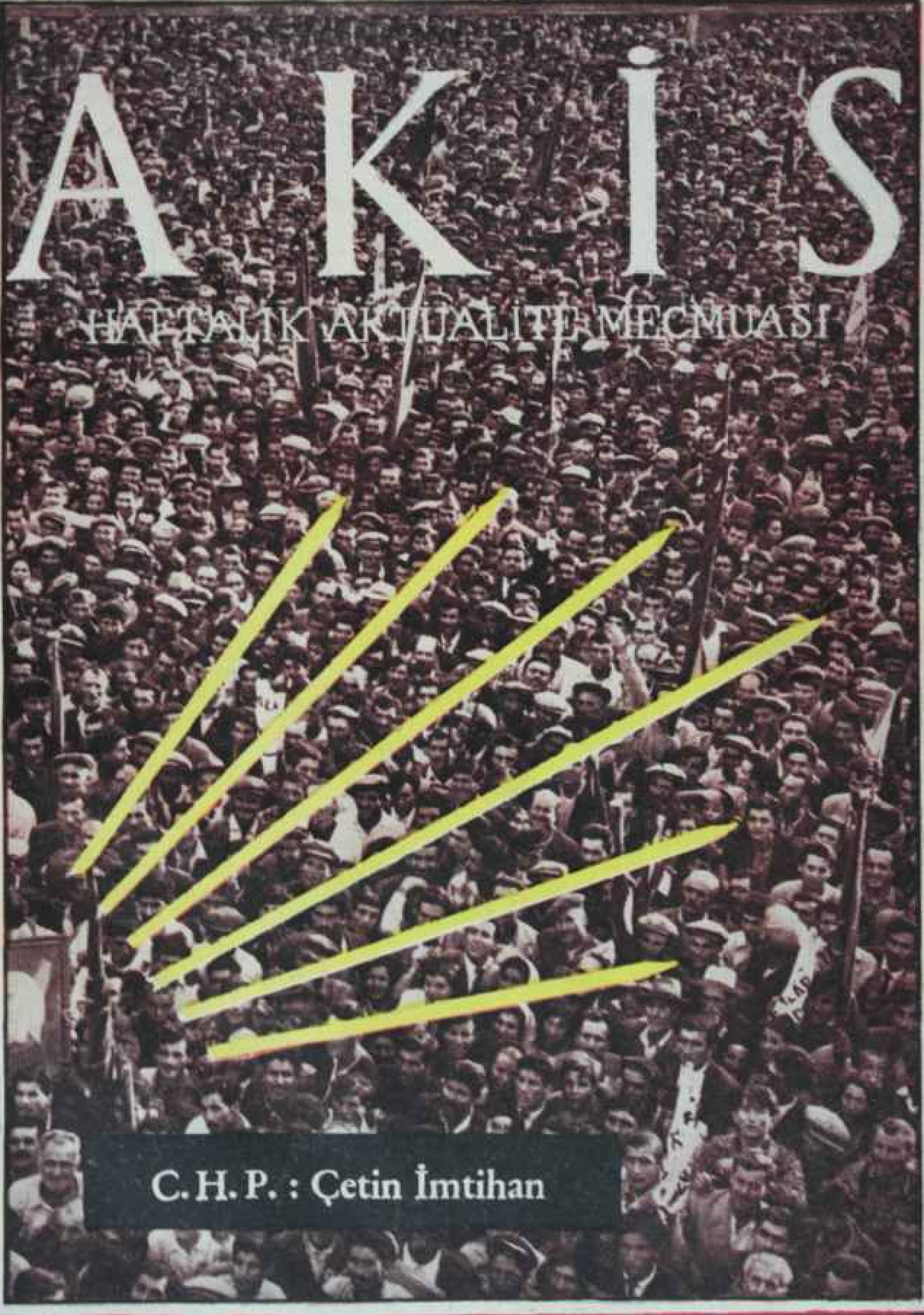
31 TEMMUZ 1961

SAYI: 370

FİYATI: 1 LİRA

baş ve diş ağrılarına

KARŞI

OPON

FAYDALIDIR

Faal - 908 — 84

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt XXI, Sayı: 370

Yazı İşleri .
Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 11 89 92 P K. 582 - Ankara

*

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 11 62 21

*

Başyazar

Metin Toker

*

*AKİS Neşriyat **Ltd.** Şirketi adına imtiyaz **sahibi** ve Müessese Müdürü*
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf:
Hüseyin **EZER**
Associated **Press**
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
***Doğa**n* Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :
8 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira
İlân şartları :
Santimi : 20 lira
8 renkli arka kapak: 1.500 TL.
ilân işleri :
Telefon : 11 52 21
Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı tarih : 30.7.1961

Kapak resmimiz

C. H. P.

Hazırlık var

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Esenboğa Hava Alanı

Bu"Haftanın Adamları" gazeteciler, bu "Haftanın Yerleri" hava meydanları oldu. Gazeteciler haya meydanlarına demir attılar ve iki Orgenerali ellerine geçirmeye çalıştılar. Ellerine geçirdiklerinde de sual yağmuruna tuttular ve cevap alır almaz öteki hedeflerinin üzerine atladılar. Bunun sebebi, haftanın başlarında Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan ve Cemal Gürsel tarafından Ragıp Gümüşpalaya hitaben yazılmış bir mektuptur. Mektubun yayınlanmasından bu yana gazetelerin sayfaları bir söz düellosunun sahnesini teşkil etti.

Bu yüzdendir ki haftanın sonlarında, Devlet Başkanını İzmirden getiren uçak Esenboğa hava meydanına indiğinde Cemal Gürsel başkentin hemen bütün basın mensuplarını karşısında buldu. Tabii, bir AKİS'ci de grubun içindeydi. Bir başka AKİS'ci ise bir kaç saat önce Devlet Başkanını İzmir hava- alanından uğurlamış bulunuyordu.

Okuyucularımız, karşılıklı mektupların biç bir yerde çıkmamış hikâyesini YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın "Demokrasi" başlığını taşıyan yazısında bulacaklardır. Sarfedilen sözleri ve yazılan cümleleri gündelik gazetelerde okumuş bulunan AKİS okuyucuları, o bilgilerini bu şekilde değerlendireceklerdir. İçinde bulunduğumuz intikal devresinin bu son hadisesinin nelere gebe olduğa ve olabileceği hususu da, yazıda belirtilmekte, bu suretle merakların tatminine çalışılmaktadır.

Düello gündelik siyaset sahnesini karıştırırken, bitirdiğimiz hafta bir siyasî teşekkül gözleri daha fazla üzerine çekmeye başladı. Bu, yarının İktidar Partisi olacağında pek az şüphe bulunan ve zaten aklı başında hemen herkes tarafından tek gerçek teminat sayılan C.H.P. dir. Ancak, omuzuna düşen tarihi görevin C.H.P. yi bir takım mükellefiyet altında bıraktığı da biç kimse tarafından unutulmamaktadır. Son yuların başarılı Muhalefet Partisi, bir İktidar Partisi hüviyetini almaya hangi şartlar altında ve nasıl hazırlanıyor? "C.H.P." başlığını taşıyan yazıda bu sualin cevabı en esaslı kaynaklardan alınan bilgiye ve bir hafta müddetle Karanfil Sokaktaki Genel Merkezi aşındıran AKİS muhabirlerinin tesbit ettiklerine dayanılarak verilmektedir. Genel Başkan İnönünün İstanbuldan, Genel Sekreter ve millet iktidarı C.H.P. ye verdiği takdirde Başbakanlığa getirilecek İsmail Rüştü Aksalın Londradan salı günü başkente dönmeleriyle büsbütün hararet kazanacak "C.H.P. içi faaliyet" bu yazıda etraflı şekilde aldatılmakta, şahsiyetlerin politik durumları incelenmekte ve C.H.P. teknesinin hangi rüzgârlara yelken açmak niyetinde olduğu anlatılmaktadır.

Bu hafta AKİS, CEMİYET sayfasında, yaz ayları İstanbulun en alâka çekici siması olan Prenses Fazılaya ait alâka uyandırıcı haberler vermekte, resimler yayınlamaktadır. Bir AKİS ekibinin çalışması mahsulü olan bu yazıda, Suudi Arabistan Krallık ailesi için Boğaziçinde yapılan hazırlıklar da anlatılmakta ve Orta Şarlan bu efsanevi servet sahibi ailesinin usûlleri, yaşama tarzları belirtilmektedir.

Saygılarımızla **AKİS**

Cilt: XXI, Sayı: 370

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

31 TEMMUZ 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Başlıkların akisleri

Gazete başlıklarının iktisadi hayatla alâkası, bilinmeyen bir husus değildir. Bu, ters orantılı bir alâkalıdır. Gazete başlıklarının puntoları büyüdükçe iktisadi hayat durgunlaşmakta, gazete başlıklarının puntoları küçüldükçe iktisadi hayat gelişmektedir. Bitirdiğimiz hafta, bunun bir acı tecrübesi daha geçirildi. Cemal Gürsel ile Ragıp Gümüşpala arasında cereyan eden ve zaman zaman ses onu yüksek hal alan söz düellosu ilk takım sert ibareleri kalın harflerle başlıklara çıkarınca ürkek piyasa yeniden kabuğuna çekilmeyi, ortalarda görünmemeyi tercih etti. Tabii bu da, kuyruk avcılarının ekmeğine yağ sürdü. Zira bunlar asıl kuvvetlerini bazı kimseleri zannının tamamen aksine- yok "hayırda hayır vardır" yok "Mister Referandum herkesi hristiyan yapacaktır", *gök* "Kırmızı, bayrağın rengidir" gibi teranelerden değil de bilhassa iktisadi hayatın getirdiği rahatsızlıktan, huzursuzluktan aldıkları için ellerine yeni kozlar geçirdiler.

Haftanın sonlarında, Anayasadan sonra bir sükûnet, serinkanlılık devrins başlayacağını, millet temayülünü gösterdikten sonra idareye yeniden bir güven hissinin geleceğini sananalar üzüntü içindeydiler. Zira sisi partilerin birbirleriyle dalaşmarı nihayet bir seçim öncesinin tabii manzarası sayılabilirse de. İhtilâl bilerinde tehdit taşıyan sözlerin kudret sahiplerinden gelmesi iktisadi yat canlılık veren bir faktör olmaktan çok uzaktır. Nitekim, yeni yeni kılıçların yeni yeni başlar üzerinde sallandığı intibaının uyanmasıyla birlikte, açılma hazırlıkları içinde bulunan piyasada hareket teklifi durdu ve bir "intizar devri" yeniden kendini hissettirdi.

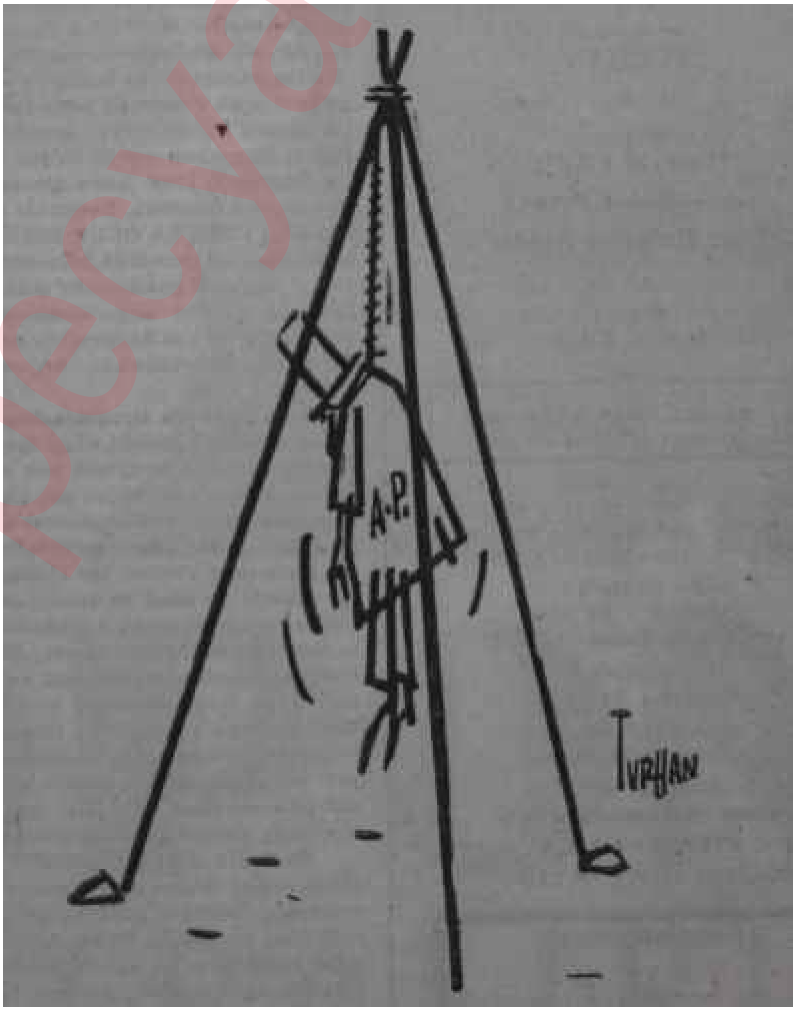
Seçimlerde memleketin "uygun kuvvetleri" için büyük şansın huzur istikrar faktörleri olduğunun anlaşılmaması, bunların sağlanması yoluna gidilecek yerde kısır tartışmalarla oyalanılması, hele kaş çatmalarına lüzum olduğu zehabının doğması bir talihsizliktir. En tesirli tedbirlerin tabii tedbirler olduğu ve suni yollardan sağlanacak bir sessizliğin sâdece şu son bir yılda arttığı muhakkak memnunsuzluğu biraz daha arttıracağı, bunun da sandık başlarında "aykırı kuvvetler"e kayacak oylar şeklinde tecelli edeceği açık, basit hakikattir. Milli Birlik İdaresi tarafından bu ışığın kendisine parola yapılması lüzumu, şu satırların yazıldığı sırada kendini kuvvetle hissettiriyordu. İş başındakilerin sinirli görüldüğü her sefer, bu memlekette Muhalefet kuvvetlenmiştir. Dün böyle olduğu gibi bugün de böyledir ve yarın da böyle olmaması için hiç bir sebep yoktur.

Bunun ciddi'şekilde idrak olunduğu ve "radikal tedbirlerdin ağıza alınmayıp en yaramaz çocuklara karşı dahi kudret sahiplerinden müşfik sözler, güven verici davranışlar sadır olduğunda 1961 seçimlerinin kampanyası "uygun kuvvetler" için en müsait vasat içinde gelişecektir.

Yaramazların, bütün zahiri haşarılıklarına rağmen..

Hafta biterken, milletin gösterdiği manzara buydu.

GÜMÜŞPALA, A.P. SALLANIYOR, DEDİ (Gazetelerden)

— HAYIRDIR İNŞALLAH!

Haftanın İçinden

Sayın Gürsel ve Dertleri

Metin TOKER

Bir tuhaf tartışma, milletin gözü önünde sürüp gidiyor. Hadisenin hayret verici tarafı, tartışanlardan birinin ihtilalin sayın başı Cemal Gürsel olmasıdır. Sayın Orgeneral, emekliliğe sevkedildikten sonra politikaya merak sarıp bir yeni siyasi teşekkülün başına geçmiş olan bir başka Orgeneralle, karşılıklı, yazışıyor, söyleşiyor. Her cevap bir mukabeleye, her mukabele bir cevaba yol açıyor. İthamlar, serzenişler birbirini takip ediyor, hava bazen sertleşiyor, iki tarafın meydan okumalarına şahit olunuyor. Gazeteciler ondan bir söz alıyorlar, sonra koşup öteki tarafın ne dediğini soruyorlar. Bu arada, ihtimal ki bir takım cevaplar ayaküstü verildiğinden, pek talihsiz yorumlara sebep olacak zayıf fikirler ciddi ciddi söyleniyor. Bunun tadsız bir manzara teşkil ettiğinin bilinmesi lazımdır. İhtilâlin, aynı zamanda Devlet ve Hükümet, M.B.K. Başkanı olan sayın başı Cemal Gürsel bir siyasi teşekkülün Genel Başkanını karşısına alıp onunla çekişmemelidir. İşgal ettiği mevki, bu türlü bütün tartışmaların üstünde bir mevkidir.

Sayın Gürseli bu tuhaf polemiğe iten sebebi keşfetmek güç değildir. İhtilâlin sayın başı, en ciddi gazetelerin başyazılarında bile kendisinden Pala Paşa diye bahsettiren Af. Genel Başkanına yazdığı mektupta "Tarihe, millete ve bütün dünyaya karşı deruhte ettiğim mesuliyetleri bilen bir adam olarak memleketi kargaşalığa götürecek faaliyetlere müsamaha etmeyeceğimi kati olarak bildirmek mecburiyetindeyim" demek suretiyle bunu açıklamaktadır. Yeni kurulan ve bütün şanslarını kendilerini D.P. nin varisi saydırmakta gören partilerin, hele yeraltı faaliyetlerinin, vatandaşlar tarafından iyi gözle görülmediği muhakkaktır. A.P. bu kuyruk avcılarından sâdece bir tanesidir. Tıpkı onun gibi, sayın Alicanın Y.T.P. si de, üstü artık hiç kapalı sayılmayacak bir şekilde Menderes ve arkadaşlarından kalan yere talip olmuştur. Bu iki rakibin karşısında bir üçüncü ve eski partinin Genel Başkanı, her gittiği yerde "Siz onlara bakmayın, sizin asıl kumandanınız benim, haydi benim saflarıma katılın" diye durumunu açıklamakta ve seçim savaşma hangi kuvvetlerin desteğiyle katılmak istediğim göstermektedir. İhtilâlin sayın başının, bu üçlü yarışın bir tek koşucusunu kendisine muhatap alması, hem o koşucuya fazla bir önem verilmesine yol açmakta, hem de, doğrusu, ötekilere ve bilhassa Af. yi kendisine rakip bilip onun kuyusunu kazabilmek için cansiperane gayretler sarfeden Y.T.P. ye karşı fazla munis bir davranış teşkil etmektedir.

Aslına bakılırsa, D.P. kapatılmış olduğuna göre, partilerin C.H.P. karşısında o oylara göz dikip mücadele etmelerinin yadırganacak tarafı yoktur. Bir çok memlekette olduğu gibi Türkiyede de geniş seçmen kütlelerinin iki kampa ayrıldıkları görülüyor. D.P. kampına ait oyları, politikacılar, elbette ki onların sahiplerine hoş görünen fikirler söyleyerek, vaadlerde bulunarak, onlara şirin görünerek ve bugünkü durumun dünkü durumdan iyi olmadığım ileri sürerek toplamaya çalışacaklardır. Bu politikacıların, sanki memlekette hiç "bir 1950 - 60 arası" olmamışçasına oklarına hep "1950 öncesi" veya "1960 sonrası"nı hedef tutmaları da tabii karşılanmalıdır. Bir satıcıdan, malının kusurunu da bizzat belirtmesini istemek biraz fazla değil midir? Ya alıcı gözünü açmalıdır, ya alıcının gözünü rakip satıcılar açmaya çalışmalıdırlar.

Bu, şüphesiz demek değildir ki siyasette -veya ticarette, adam kandırmanın hiç bir hududu yoktur ve bütün usûller mubahtır. Asla! Siyasette -veya ticarette- bir yandan yazılı kanunlar, diğer taraftan ahlâk kaideleri ciddi bir sınır teşkil eder. Bunların asılmasına göz yummaya imkân yoktur. Ancak, bunların takdiri ve harekete geçme zamanının tayini çok dikkat isteyen bir husustur. Kanunlardan ve ahlâk kaidelerinden başka düşüncelerin, resmi otoritelerin davranışlarında yeri bulunmamak gerekir. Bele hislerle veya peşin hükümlerle hareket etmek, çok zaman zararlı, en azından faydasız tasarrufların başlıca kaynağıdır.

Demokrasiye demokratik yoldan gitmeye karar verdiğimize göre, bir takım tehlikelere karsı tutumumuz müsamaha ve serinkanlılıkla damgalanmalıdır. Sayın Gürselin A.P. Genel Başkanına yazdığı mektupta "İyi biliniz ki, hükümet elinde partinizin faaliyetleri hakkında çok hazin bilgiler toplanmıştır" dedikten sonra bu hazin bilgilerin açığa vurulmaması ve milletin uyarılması yoluna gidilecek yerde bir söz ve, nâme düellosunun tercih edilmesi hayret uyandırıcı bir davranıştır. Bizzat Devlet Başkanının katıldığı bir çekişmenin demokratik rejime ne gibi bir fayda sağlayacağı, kolay anlaşılır bir husus değildir. Sayın Gürsel, Anayasaya Hayır dedirtmek için elinden geleni yaptıktan sonra, şimdi Anayasa kalkanının arkasına sığınmak isteyen A.P. Genel Başkanının durumundaki tuhaflığa işaret ederken de kuvvetli bir kos kullanmamaktadır. Anayasa, elbette ki, milletin tamamının, Evet'cilerle birlikte Hayır'cıların da bütün haklarım teminat altına almaktadır ve Demokrasinin fazileti bu noktada yatmaktadır. İhtilâlin sayın başının haklı olduğu husus, Anayasa teminatının "fitnecilere ve fesatçılara fırsat vermek için olmadığı" hususudur. Bunun takdirinin söz ve nâme düellolarının haricinde aranmasında inanılmaz fayda vardır.

Sayın Gürsel şüphesiz "Tarihe, millete ve dünyaya karşı deruhte ettiği mesuliyetler" konusunda' takdir hakkını bizzat kullanacaktır. Ancak onun başarısı, onun Tarihe türk milletinin en mümtaz simalarından biri olarak geçmesi hepimiz için son derece önemlidir. Zira İhtilâlin sayın başı, İhtilâlin sembolü olarak o mevkide, sâdece saygı duygulan uyandırarak oturmaktadır. Onun yanılmâması, onun yanıltılmaması, onun bir takım çekişmelerin içine sürüklenmemesi ve yüksek şahsiyetini yitirmemesi, onun karşısında kafa tutuluyormuş gibi durumlara yol açacak davranışlardan uzak kalması, bir Olimpus dağı sakini misali, bugüne getirdiği gerçek tarihi misyonunun son safhasını da pırıl pırıl kapaması İhtilâl Türkiyesinin 1 numaralı hedefi olmalıdır. Hiç kimse alınmamalıdır ama, sayın Gürsel kimdir, Basının Pala Paşası kim? Böyle bir muhatabın İhtilâlin sayın başına lâyık olmadığını söylemek ve İhtilâlin sayın başına, her dost görünenin mutlaka gerçek dost sayılamayacağım ve biçare teknelerine dümen arayanların kendi başlarına bırakılmalarında millî menfaat bulunduğunu hatırlatmak cüretkârlık addedilmemelidir.

Demokrasi

Tadsız tartışma

T. H. Y. na ait 264 numaralı KOP uçağı. Esenboğa Hava Alanına indiğinde saatler tamı tamına 13.45*1 STösteriyordu. Birden alanda bir hareket belirdi. Alan personeli her zamankinden fazla telâşla uçağın bulunduğu kısma seğirttiler ve beklemeğe koyuldular. Pistin iki yanını, foto ve yazı muhabirleri halkası kuşatmıştı. Bekleyiş uzun sürmedi. F-27 tipindeki uçağın kapın yavaş yavaş açıldı. Gazeteciler uçağa biraz daha yaklaştılar. Foto muhabirleri flâşlarını, yazı muhabirleri ise kalem ve kâğıtlarını hazırladılar. Kapıda ilk görünen, sevimli bir hostes oldu. Onu iri yapılı, babacan tavırlı bir adam takip etti. Açık gri, serj bir elbise giymişti. Duman rengi fötrünü başına yana eğik bir şekilde yerleştirmişti. Özentisizce bağlanmış kravatı koyu renkli ve çiçek desenliydi. Mütebessim bir çehreyle merdivenleri inerken flâşlar çalışmağa başladı. Bu sırada gazetecilerin arasından sıyrılan Başbakan Yardımcısı Fahri Özdilekin. kendisine yaklaştığını görünce, son derece güler bir yüzle::

"— Merhaba! Ne var, ne yok?" dedi.

Özdilek aynı şekilde kaşılık verdi:

"— İyilik sağlık, Paşam.."

Hemen ardından da:

"— Maşallah toplanmışsınız Paşam" diye ekledi.

Babacan tavırlı adam uçağın merdivenlerini ağır ağır inmeğe devam ederken:

"— Evet, ben de hissediyorum" diye cevap verdi.

Sonra karşılayıcılarının teker teker hallerini hatırlarını sordu ve birden kendini aşağıda, gazeteciler grubunun arasında buldu.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın ikinci yarısında cereyan ediyordu. T. H. T. nın F-27 tipi KOP uçağından inen babacan tavırlı adam, Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürseldi, İzmirden dönmekteydi.

Gürselin gazetecilerle karşılaşması son derece neşeli oldu. Başkan eski dostlarını hava alanında hazır ve nâzım bulacağından emindi. Bu sırada bîr muhabir kursağında bekleyen sualden kurtuldu.

"— Bize bir şeyler söylemiyecek misinin, Paşam ?"

Gürsel durdu, manalı manalı gülerek:

"— Size ne söyliyeyim ? Ne istersiniz?" dedi.

Muhabirlerin sualleri belli ve hasırdı. Hemen ayni suali sordular:

"— Gümüşpalanın mektubunu aldınız mı efendim?"

Gürsel suale hem gözleri, hem de başıyla "hayır" işareti yaptı, sonra:

"— Hayır, almadım" dedi.

Bir müddet durdu. Başkanın yüzündeki ifade birden değişmiş, sevinçli hali kaybolmuş, onun yerine üzüntülü bir hal gelip oturmuştu. Fakat tasın mensupları bir kere Gürseli yakalamışlardı ve suallerine cevap istiyorlardı. Doğrusu Gürsel de eski dostlarını kıramazdı. Bir başka muhabir:

"— Gümüşpala, 'delilleri varsa mahkemeye versin' diyor. Ne dersiniz?" diye sordu.

Gürsel bu suali de ayni sinirli haya içinde dinledikten sonra:

"— Zamanını bekliyorum" diye konuşmağa başladı.

Devletin ve İhtilalin başının bu meseleye üzüldüğü açıktı. Devam etti:

"— Buna eskilerin tabiriyle tecahülü arifane denir. Yani, bilip te bilmemekten gelmek demektir. Gümüşpala Anayasanın kabul edildiği sırada Anayasadan bahsediyor."

Sözünün burasında biraz durakladı, etrafına şöyle bir göz attıktan sonra ilâve etti:

"— Gümüşpala herhalde, etrafının tahrikiyle A. P. nin yüzde sekseninin Anayasaya hayır dediğinin *farkında değil* Anayasaya hayır dedirtiyor, şimdi de buna sığınmak istiyor. Şaştım doğrusu!.. Anayasa kötülere fırsat vermek için hürriyetleri getirmemiştir. Fert ve hürriyetlerin tekamülü için Anayasa kabul edilmiştir."

Yürürken sözlerini tamamladı:

"— Vatandaşlar arasındaki bütünlük ve beraberliği bozucu hareketlerin Anayasada ağır cezası vardır."

Sonra Ulaya döndü ve:

"— Haydi, artık gidelim" dedi.

Zaten bu sırada otomobillerin bulunduğu yere gelinmişti. Gazetecilere bir selâm verdi ve plâkasız Cadillac'a bindi. Başkan ve karşılayıcıları başkente müteveccihen yola koyuldular.

Gürsel Esenboğada gazetecilerle
Söz gümüşse sükût altındır

Küpü çatlatan haber

O gün T. H. Y. na ait KOP uçağından inen İzmir yolcusu Gürselin basınla hasbıhalinin ağırlık merkezini, Gümüşpala ve A. P. meselesi-aslında haftanın başlarında, salı günü İstanbulun ciddi gazetesi Cumhuriyetin manşetini sekiz sütun üzerine dolduran bir atlatma haber- teşkil etti. Son derece ilgi çekici haber, İhtilâlin Başının, kuyruk toplama yansına çıkmış partilerin en başarılısı A. P. lideri Gümüşpalaya çektiği bir zılgıtı ihtiva ediyordu. Cumhuriyetin manşeti "Cemal Gürsel A. P. nin tutumu hakkında Gümüşpalaya sert ihtar mektuba yolladı" şeklindeydi.

Haftanın başındaki pazartesi günü, Cumhuriyetin dirayetli ve sağduyu sahibi başyazarı Nadir Nadi yazı işlerini idare eden Nazım Ulusayla yardımcısı Kayhan Sağlameri odasına çağırdı ve Gürselin Gü-

müşpalaya hitap eden mektubunu ve-
rerek bu habere başlık tasladı hazır-
lamalarını istedi. Haber özeldi. O
bakımdan hiç kimseye bir şey söyle-
memek, metni de ancak »on dakika-
da dizdirtmek lazımdı. Ulusay ve
Saf lamer odalarına çekilip başbaşa
başlık taslağını hazırladılar ve bu-
nu Nadir Nadinin tasvibine sundu-
lar. O gün gazetede, ertesi günkü
sayıda bir "atlatma haber"in bulun-
duğu biliniyor, fakat mahiyeti bilin-
miyordu. Mektubun Cumhuriyetin e-
line nasıl geldiği hususunda ise esrar
muhafaza olundu. Ancak, Gümüşpa-
la kesiminden bunun kendileri tara-
fından verilmediği açıklandı. Gürsel
kesiminden ise, hiç bir açıklama ya-
pılmadı!

Evvelâ Cumhuriyet gazetesinin
tiryaki okuyucuları, sonra da bütün
Türkiye bu ihtar mektubu üzerine
eğildiler. Ondan sonradır ki, birden
bütün nazarlar İhtilalin Başı Gür-
sele ve A. P. nin talihsiz lideri Gü-
müşpalaya yöneldi. Haberin Cumhu-
riyette yayınlanmalıyla birlikte ba-
sın çevrelerinde hummalı bir faaliyet
başladı. İstan bulda başlıyan bu hum-
malı, faaliyet, mektubun neşredildiği
sıralarda Gürsel İzmirde bulunduğu
için süratle İzmire İntikal etti. İs-
tanbul gazeteleri, daha Cumhuriyet
İzmirde satışa çıkmadan evvel bu
mühim haberi İzmir bürolarına ver-
diler ve muhabirlerinin dikkatini
çektiler. Muhabirler de hemen yola
dizildiler. Hedef. Başkan Gürselin, is-
tirahat için çekildiği evi oldu. Gaze-
teciler hemen paçaları sıvadılar ve
toplu halde sahil yolunu takiben Bos-
tanlıya doğru yürümeğe başladılar.
Daha evvel Karşıyaka iskelesinde
toplanan muhabirler zaman kaybet-
memek için, soracakları sualleri bir-
likte tespit ettiler. Gürsele tek tip su-
al soracaklardı. Fakat Gürselin evine
birkaç yüz metro kala bir engelle
karşılaştılar: Basın mensuplarının
pek alışık oldukları emniyet mensup-
ları! Bütün vatandaşlara açık olan
yol, gazetecilere kapalıydı.

Devlet Başkanı istirahat ediyordu
ve tabii rahatsız edilmiyecekti. Ga-
zeteciler Jandarmaya dert anlatma-
nın lüzumsuzluğunu bildikleri için
"peki" dediler ve geri dönerek bele-
diye otobüslerine yerleştiler. Deh-
şetli polislerin yanından bu defa oto-
büsle geçerek Gürselin avinin karşı-
sındaki durakta indiler. Sonra da
Başkanın evinin karşısında, alçak
sahil duvarının üstünde karargah, kur
dular, beklemeğe başladılar. Fakat
bekleyiş pek uzun sürmedi. Zira bir-
kaç dakika sonra Gürsel yanında e-
8i, yeğeni ve emir subayı olduğu hal-
de kapıda göründü. Arabasına bin-
mek üzere hazırlanırken, gazeteci

Kulağa Küpe

Deve Aynası

Alican söylüyor, sözcünü ilân ediyor : "Seçimlerde mücadele Y. T. P. ile C H. P. arasında olacaktır!"

Allah, Allah! İşte size, hiç kimsenin farketmediği bir keramet,.

Ama, şaşılacak tarafı yok. Don Kişot ispanyolca da "Tavşan dağa küsmüş de, dağın haberi bile olmamış" bir türk atasözü değil midir ?

ler tarafından ablukaya alındı. Baş-
kan vaziyeti anlamış ve bu acar dost-
ların elinden kurtuluş olmadığını
farketmişti. Gülümsedi ve arabasına
binmekten vazgeçerek sualleri bek-
ledi. Gazeteciler hazırlıklı oldukları
için Başkanı yormadılar. İlk sual,
Gümüşpala ve A. P. ye çekilen zıl-
gıtla ilgili oldu. Başkan bu hususta
ne düşünüyordu? Gürsel suali dikkat-
le dinledi ve sonra kaşlarını hafifçe
çatarak:

"- A. P. nin kuruluşundan beri
bu partinin faaliyetlerinin memleket

Ekrem Alican
Keçi boynuzu, koklattı

**hayrına olmadığı pek çok vatanda
tarafından bilinmektedir: Buna göre
eğer A. P. iktidara geçerse durum
ne olacaktır?' mealindeki sualle sık
sık karşılaşıyorum. Bakın, cevabını
vereyim: Kim geçiyor iktidara, onu
kim bilir? Tedbir meselesine gelin-
ce, böyle peşin hükümlere askerlikti
yer yoktur" dedi.**

**Bu sırada ikinci bir müşterek su-
al tevcih, edildi:**

**"— A. P. nin kanun dışı bir faa-
liyeti var mıdır ve bu faaliyet Hükü-
met tarafından tespit edilmişmidir
Bu parti hakkında vadettiğimiz açık
lamayı yapar mısınız?"**

**Başkan bu suali de aynı çatık
kaşlarla dinledi ve:**

**"— Ben Hükümet değilim, Devlet
Başkanıyım. Bunları bilmiyorum
Çok şey var ama... A. P. hakkında!
açıklamam ise, bugünkü bir gazete
de yayınlanmış. Onu okuyun" dedi**

**Bundan sonra gazeteciler umum
konulara geçtiler, yuvarlak mat
meselesine dokundular. Başkan 1
suali de: .**

**"— Zamanı gelmedi diye kesti-
rip attı ve arabasına binerek mûtse
günlük gezintisine çıktı.**

**Fakat gazetecilerden bir kısım
gazetelerinin yolunu tutarken, bir
kısmı da -bilhassa İstanbul gazete
tinin İzmir muhabirleri- otomobil-
lerle Gürseli takibe koyuldular. Gür-
sel o gün Aliağa çiftliğine gitti
vatandaşlarla temaslarda buluna
Dert dinledi. Gürsel neşeliydi.**

Başkentte esen yeller

İzmirde Gürsel başkente dönmek
zere hazırlanırken, Ankarada siya-
si hava birden elektriklendi, Gümüş-
palaya 14 Temmuz günü yazılıp gön-
rilen ihtar mektubunun basının eline
geçmiş olması A.P. içindeki sinirlen
ğiiyiden arttırdı. Pala Paşanın niye-
ti, mektubun muhtevasından kim
yi haberdar etmemek ve duymazlık-
tan gelmek olduğu için bu ani ifşa
pek keyif kaçırıcı tesir yarattı.
berin intişar ettiği Cumhuriyet ga-
zetesi başkente gelir gelmez Ankara-
lı gazeteciler soluğu A. P. Genel Mer-
kezinde aldılar. A. P. nin Necatibey
caddesindeki Genel Merkezinin
ziyaretçisi açıkgöz bir foto muhabiri
oldu. Muhabir, diğer arkadaşlar-
dan önce davrandığı için, işin hangi
kısmıyla da ilgilenmek lüzum
hissetti ve Gümüspalayı makam o
sında yakaladı, evvelâ bir kaç
mini çekti, sonra suallere girişti,
suali:

"— Başkan Gürselin mektub
cevap verecek misiniz?" oldu.

Pala Paşa sinirliydi. Sabah sa-
vaşına ekşiyen bu telâşlı muhabir
şöyle bir süzdü ve sonra def-i
kabilinden;

Eşik Üzerinde «Tarihi Misyon»

Kâzım Orbay

Buundan sâdece 11 hafta sonra, **Türkiyede** seçmenler sandık basma gidecekler ve memleketi idare etmesini arzuladıkları siyasî teşekkülü seçecekler. Teni iktidar, milli iradenin neticesi olarak kurulacak ve Türkiyenin mukadderatına bir seçim dönemi boyunca **hakim** olacak. Bu devrede, programı neyse, onun tatbikine çalışacak.

Durum bu iken, M.B.K. nin, Kurucu Meclisi bir takım kanonları çıkarmaya zorlamasını anlamak zordur. Hele, memleketin ve yeni hayat tarzımızın temel taşlarını teşkil edecek önemde kanunların, iki ayak bir pabuca sokularak çıkarılması **bunların** eksik, hattâ aksak taraflar taşımasına mutlaka yol açacaktır.

Mesele, **M.B.K.** nin bazı üyelerinin "Geldik, gidiyoruz. **Hiç** bir **şey** yapamadık!" tarzında **bir** üzüntüyü yüreklerinde hissetmelerinin neticesidir. Bu, şüphesiz samimi ve **asil** bir düşüncedir. Genç kurmaylar, Ma dertle **malûl** memleketin **başına** en iyi niyetlerle geçmişler ve tecrübesizliklerinin verdiği nikbinlikle her şeyin kanun yapmakla düzeltilebileceği zehabına kapılmışlardır. Okuma yazma bilenlerimiz mi az? Haydi, Okuma Seferberliği! Vergiler mi adaletsiz? Haydi, vergi kanunları! Toprak dağıtımında mı haksızlık **var?** Haydi, Toprak Reforma! Sağlık **durumu** ma bozuk? Haydi, doktorluğun devletleştirilmesi! O kadar ki, her kurmay kendisine bir ihtisas kolu dahi keşfetmiş ve o sahada yurda yararlı olacak tedbirleri en iyi kendisinin bulup çıkarabileceği inancına saplanmıştır. M.B.K. **nin,** Koruca Meclisi yeni kanunlar çıkarmaya zorlamasının bir sebebi budur.

Bir başka sebep, siyasi partilerin bazı işleri yapmayacakları, yapamayacakları, bunların ancak Milli Birlik İdaresi gibi "oy kaygısı taşımayan" bir **idare** altında gerçekleştirilebilirse gerçekleşeceği yolanda İdlerden **kalma** bir inancın hâlâ mevcudiyetidir. Aslında, bunun neticesidir ki Millî Birlik idaresi, birbuçuk yıl içinde kuvvetinden çok şey kaybetmiş ve yer yer şikâyetler, sızıltılar, sızlanmalar, haklı mukavemetler Referandumun kırmızı oylanma bir büyük kısmının **mucip** sebebini **teşkil** etmiştir.

Devlet idaresinde dertlerin teşhisi ile bunların tedavisinin **tamamen aynı** şey demek olmadığı, bugün M.B.K. nin üyeleri tarafından öğrenilmiştir, görülmüştür. Genç kurmaylar, asıl tarihî misyonlarının memleketi kalkındırmak değil -bu, öyle bir kaç günün ve birkaç parlak fikrin işi olamaz-, memleketi demokrasi yoluna sokmak olduğunu kabul ederlerse ve bu güç işin son kısmını da başarıyla tamamlamak için **kanun** yapmak değil, kanun yapmamak gerektiğini anlarlarsa Kuruca Meclisin teşrii selâhiyetleri bol bol kollanılmaz ve bir anlaşmazlık bertaraf edilir.

Eğer, mukadderatımızı emanet edeceğimiz kimselere bu kadar da güvenemiyorsak ve bu milleti onlara, **gerçek** arzularını yaptırtamaya cak derecede kudretsiz sayıyorsak demokrasi oyunundan hemen vaz geçmemiz gerekmez **mi?**

"— Tabii vereceğim" diye cevap verdi.

Fakat foto muhabiri cüretkârdı! Nitekim Pala Paşanın sinirliliğine pek aldırış etmeden vazifesine devam etti. Bir taraftan flâşını parlatırken, bir taraftan da yeni bir sual sordu. Bu sual Gümüşpalanın takkesini tepesinden fırlattı. Zira muhabir:

"— Cevap vermek için Gürsel Paşanın mektubunun basında yayınlanmasını mı beklediniz?" diye sormuştu.

Pala Paşa eliyle "çekil başımdan, defol" der gibi bir hareket yaparken:

"— Bir bülten vereceğiz. Orada herşeyi yazılmış bulacaksınız" diye söylendi.

Sonra hışımlı bir şekilde kalktı, başka odaya geçti.

Becerikli foto muhabirinin A.P. Genel Merkezini ziyaretiyle A.P. içindeki telâş son haddini buldu. Gazeteciler artık sökün edeceklerdi. O halde Pala Paşayı yalnız bırakmamak lâzımdı. A.P. nin D.P. den müdevver Genel Kurmayı hemen ise vaziyet etti. EMİNSU'cu Albay Şinasi Osma ve A.P. nin fikriyatçısı Cevdet Perin, Paşayı bir odaya kapadıktan sonra kafa kafaya vererek, A.P. nin malûm ve meşhur cevabi tebliğini hazırlamağa koyuldular. Akşama doğru' kaleme alınan tebliğ, A.P. antetli kâğıtlara teksir edilerek altına Gümüşpala imzası çakılmış ve basma dağıtılmağa başlanmıştı. A.P. bu tebliğinde Gümüşpalanın ağzından sert konuşuyor ve cesareti elden bırakmıyordu! Efendim, A.P. dürüsttü ve kanunlar himayesinde çalışıyordu! Üstelik hiç bir menfi hareketleri yoktu! Zaten eğer bu kabil hareketlerin tespit edildiği varit olsa, mahkemeye vermek gerekirdi. Bütün bunlardan sonra da Pala Pasa, sayın fikriyatçılanın kaleminden bir tahdit sallıyor ve "Eğer A.P. yi lâğvederseniz, karışmam haa!" diyordu. Hele tebliğin bir yerinde bütün bunların bir malûm partinin başının altından çıktığı tarzındaki iddia başkentte eğlenceye sebep oldu.

*

Ha babam, de babam

Tebliğin gazetelerde intişarından hemen sonra Adavet Partisi Genel Merkezi gene bereketli bir gün yaşadı. Günlerden çarşambaydı. Gümüşpala odasında iki Ankaralı gazeteciyi kabul ediyordu. Gri bir elbise giymiş ve koyu renk kravatını son derece biçimsiz bağlamıştı. Saatin 15.30'u gösterdiği sırada gazetecilerle aralarında, konusu malûm mektup ve dehşetli tebliğ olan bir sohbet başladı. Pala Paşa soruları, sinirli görünmemeğe gayret ederek cevaplandırmağa çalışıyordu. Muhabirler

toto muhabiri olmadıkları için Pala Paşa daha da ihtiyatlı olmak lüzumunu hissediyordu, üstelik ortada bir de tebliğ vardı. Gazeteciler Başkan Palaya ihtisaslarım sordular. Pala Paşa hiç oralı görünmüyor ve D.P. den miras kalan ziniyetle basından şikâyet ediyor:

"— Tek taraflı hareket ediyorlar. Gazetecilere Ege gezisinde bilseniz neler söyledim! Sorarım size, ne kadarı çıktı? Üstelik bir çok gazeteci de gezime gelmedi. Yalnız bir Ege Ekspres iltifat etti. Ege Ekspresi gördünüz mü?" diyordu.

İkide bir kapıdan meraklı meraklı bakıp çekilen A.P. nin fikriyatçısı Cevdet Perine seslenerek:

"— Perin, şu Ege Ekspresi getirsene" dedi.

Perin hemen seğirtti ve biraz sonra elinde meşhur Ege Ekspres olduğu halde içeriye girdi. Pala Paşa gazeteyi aldı, manşetini gazetecilere gösterdi. Manşet alemdi! Hayli uzun haberin başlığında "Erzurum Dadaşıyla Egenin Efesi kolkola" ibaresi vardı. Pala Paşa iki buçuk sütün kadar tutan bu haberi, hiç yeri değilken, gazetecilere satır satır okudu ve sonra memnun memnun gülerek arkasına yaslandı. Keyfi yerine gelmişti. Fakat gazetecilerin Ege Ekspresin haberiyle ilgilendikleri yoktu. Nitekim biti dayanamadı ve:

"— Paşam, gelelim esas meseleye. Gürselin mektubu için ne diyorsunuz?" dedi.

Pala Paşa konuya girilmesinden pek memnun olmamakla beraber, gene de cevap vermekte beis görmedi. Mektubun intişarından memnun olmadığını ifade etti ve:

"— Y.T.P. de, C.K.M.P de harıl harıl parti propagandası yapıyorlar. Onlara bir şey denmiyor da, bize deniyor" dedi.

Muhabirlerin suali üzerine Yuvarlak Masa toplantısına geçti. Gazetecilerden bu defa İkincisi yeni bir sual sordu:

"— Paşam, beyanlarınızda Bölükbaşıya sadece şefkat duyduğunuzu ifade ediyorsunuz. Acaba Yuvarlak Masa toplantısında da ayni şekilde mi davranacaksınız ?"

Pala Pasa bu suale bir parça ezilerek cevap verdi:

"— Bana terbiye dışı hitap etti. Kullandığı kelimeleri benim kullanmamamın sebebi, memleketteki huzur ve sükûnun bozulmamasını sağlamak içindir. Bunun için de ben kendisine artık cevap vermiyeceğim."

Daha sonra mesele döndü dolaştı, *gene* mektuba ve cevabına geldi. Gazeteciler bu defa, Gürsel Paşanın mektubuna verilecek cevabın mealini sordular:

"— Gürselin size yazdığı mektupta bahsettiği deliller ne olabilir?"

Pala Paşa bu suali dinledikten sonra:

"— Bu delilleri ben de merak ediyorum. Durumu kıymetlendiriyoruz. Fakat şunu söylemek isterim ki, bana yazdığı mektubun Cumhuriyette yayınlanmasından son dere* ce üzüntü duydum" dedi.

Muhabirler:

"— Yayınlanmasından duyduğunuz üzüntüyü mektubunuzda belirttiniz mi?" dediler.

Pala Paşa şu cevabı verdi:

"— Şu kadarını belirteyim ki, üzüntümü bilhassa belirttim."

Muhabirlerin bütün uğraşmaları, Adavet Partisi liderinin, mektubunun ana hatlarını açıklamasını sağlıyamadı. Pala Paşa konuşmamakta ısrar ediyordu!..

İki genç gazeteci lider Paşaya veda ettiler ve gazetelerinin yolunu tuttular. Fakat bu defa başka bir meraklan vardı. 14 Temmuz tarihli mektup Pala Paşaya nasıl gelmiş ve **nasıl** saklanmıştı? Bu düğüm de haftanın sonunda **AKİS** muhabirleri tarafından çözüldü. Aslında işin içinde **öyle İhım** şahım bir ur da yoktu.

Bir dokun bin âh işit..

İhtilâli... Başı tarafından Gümüşpalaya hitaben kaleme alınmış bulunan meşhur "ihtar mektubu" Ankarada A P. Genel Merkezine vasıl oldutunda takvimler 15 Temmuzu göstermekteydi. Mektubu ilk alan, Partinin EMİNSUcu Genel Sekreteri Şinasi Osma doğrusu pek heyecanlandı ve hemen İstanbulda bulunan Genel Başkanı ve eski generaliyle telefonda görüştü, İstanbuldaki ikameti daha uzun sürecek olan Gümüşpaa, Osmaya, mektubu açıp telefonda kendisine okumasını söylediyse de, ihtiyattı ve heyecanlı Genel Sekreter, işin bildiği veya tahmin ettiği gibi olmadığım, mutlaka Ankaraya gelmesi gerektiğini bildirdi. Gümüşpalanın keyfi kaçmıştı. Hemen ertesi gün Ankaraya müteveccihen yola çıktı. Kendisini Genel Kurmayı karşıladı". Hepsi heyecanlı ve üzgündü. Mektubun muhtevasını "resmen" bilmemelerine rağmen memnun olmadıkları yüzlerinden okunuyordu. Pala Paşa doğruca Genel Merkeze gitti ve hemen mektubu okudu. Keyfinin tansiyonu iyice düştü. Mektup şahsına olduğu için münderecatından kimseye "resmen" bahsetmemeyi uygun gördü. Hatta Şinasi Osmaya bile "resmen" çıtlatmadı. Ne var ki mektubun gelmesiyle Pala Paşada belirli bir değişiklik müşahede edildi. Bir defa Genel Merkezdeki odasından pek nâdir çıkıyor ve bol bol düşünüyordu. Bu arada yakınları bir cevabi mektubu kaleme almak için liderin boyuna kağıt telefatını sebebiyet verdiğini sezdiler. Pala Paşa arap harfleriyle müsveddeler yapıyor, sonra bunları yırtıp yenilerin kaleme alıyordu. Bu hal, bitirdiğimiz haftanın ortalarına kadar devam etti. Vakta ki Cumhuriyette haber ve mektup yayınlandı, Gümüşpalanın da işi bitti! İlk tariz oklarına arkadaşları tarafından muhatap odu. Fikri seviyesi malûm Genel Kurmay, kendisine sitem ediyor ve mektubu açıklamamasının sebebini soruyordu. Pala Paşa bütün bunlara:

"— Gürsel eski arkadaşımdır. Bana her zaman mektup yazabilir diyerek karşı koydu.

Fakat iş işten geçmişti. Duman bacayı sarmıştı. Artık yapılacak iş basını tenvir etmekti. Nitekim öyle oldu. Bir taraftan cevabı mektup müştereken kaleme alınırken, bir taraftan da basının suallerine cevapla verildi. Haftanın ikinci yarısında çarşamba sabahı cevabı mektup Pa la Paşanın el yazısıyla temize çekil ve postalanmak üzere, mutemet adam Şinasi Osmaya teslim edildi. Pala Paşa zarfın ağzını bizzat kendi tükrüğüyle yapıştırdı. Üzerine Cemal Gürselin İzmirdeki adresi yazdı. Şinasi Osma öğleye doğru cebi tuta tuta Sıhhiyedeki P.T.T. binasına yollandı ve tarihi mektubu özel ulakla tamire yolladı, Ondan sonra da

Ragıp Gümüşpala
Ekmeğe yağ

vazifesini başarmış insanların rahatlığı içinde yemek yemek üzere evinin yolunu tuttu.

Fakat evdeki hesap çarşıya uymadı ve talih, Adalet Partisine ve onun liderine bir kerecik olsun gülmedi. Zira mektubun postaya atıldığı gün uçak postası yoktu ve A.P. nin mektubu ancak ertesi gün İzmire vasıl olabildi. Halbuki o sırada Başkan Gürsel başkente müteveccinen hareket etmiş bulunuyordu.

A.P. nin Genel Sekreteri bu ise pek hayıflandı ve:

"— Düşünmezler ki efendim" diye konuştu.

A.P. akı aklıevvel Genel Sekreterine göre Gürselin geldiği uçak, mektubu İzmire götüren uçaktı. Uçak personeli işi gücü bırakmalı, posta torbasını açıp Pala Paşanın mektubunu çıkarmalı ve hava alanda Başkan Gürsele vermeliydi! Tabii bu vatani vazifeyi yapmadılar ve Gürsel Ankaraya indiğinde mektup ta İzmir postahanesini boyladı!.. Ve Alican konuştu...

A.P. nin acıklı macerası böylesine talihsiz bir şekilde uzayıp giderken, siyasi kuliste herkes A.P. ve Gürselin mektubu ile meşgul oluyordu. Halbuki o sırada bir başka güdük parti kuvvet iksirini içmiş ve

Yarının Türkiyesi ve Dostlarımız

İki blokun, Batı ile Doğunun kavşak noktasında istikrarlı, huzurlu ve demokratik bir Türkiyenin dostlarımız için ne demek olduğu, her halde dostlarımızın artık meşhulü değildir. 27 Mayıs hareketi, hiç kimseye hiç bir şey öğretmemiş dahi olsa, dostlarımıza türklerin nasıl bir idareye asla tahammül etmeyeceklerin] anlatmıştır. Muhayyelesi kıt bir takım Büyük Elçilerin bütün raporlarının aksine Türkiyede ihtilâl çıkmış ve memleketin sağlam kuvvetleri, gerici kuvvetlere dayanarak iktidarda kalmak isteyenleri alaşağı etmiştir.'

Türkiyede, iki blokun kavşak noktasındaki diğer bazı memleketlerde olduğu gibi, karşılıklı iki kuvvet vardır. Yalnız, bizde bunlar Demokrat ve Komünist adını taşımamaktadır. Komünizmin Türkiye için ifade ettiği özel mâna ve Moskof kelimesinin uyandırdığı hatıralar Demokrat kuvvetlerin karşısındaki kuvvetleri başka etiketler altında faaliyet göstermeye zorlamaktadır. Biz bunlara, tabir olarak gerici kuvvetler diyoruz. Türk toplumunun şartları, Türkiyeyi bir maceraya sürüklemekte menfaati olanları bu gerici kuvvetlerden faydalanmaya sevketmektedir. Kızıllarla karaların zaman zaman işbirliği yapmaları, kızılların karalarla ittifaklar kurmaları bu yüzdendir. Pejmürde hali meydana çıkmış Amerikan istihbarat Teşkilâtının ve diğer dostlarımızın eş teşkilâtının bu basit gerçekten haberdar bulunup bulunmadıkları, Türk realitesine doğru bir teşhis koyup koyamadıkları bilinmez. Türkiyede bir totaliter idare bulunursa, onun başındaki zatla ve pazarlık yoluyla daha kolay, daha kestirmeden "sıkı münasebet" kurma havailerinin muhafaza edilip edilmediği de meşkûkdur. Ancak böyle bir idarenin yaşaması imkansız bulunduğuna göre bil çeşit spekülasyonların iltifat görmesi zordur. O halde, dostlarımızın yarınki Türkiyeyle kuracakları münasebetlerin kanaviçesini bugünden hazırlamalarında fayda vardır.

Yarınki Türkiye, ikinci Dünya Harbinden sonra ilk serbest seçimini yapan İtalyayla dikkati çeken bir benzerlik göstermektedir. O serbest seçimleri ilerici kuvvetlerin, yani De Gasperi'nin Hristiyan Demokratlarının kazanması için bilhassa Amerikanın, elinden gelen her şeyi yaptığı unutulmamıştır. Amerikan desteği iktisadi sahada kendini hissettirmiş ve komünistlerin yenilgisinde bellibaşlı rolü oynamıştır. O temel üzerine bina edilen italyan iktisada elbette kendi gayretiyle memleketi harbin meşum tesirlerinden kurtarmış ve artan refahla birlikte komünizm heyulası da gerilemiştir. Bugün İtalyada komünizm hala bir kuvvetse de, ilk serbest seçimlerin yapıldığı sırada olduğu gibi, memleketin ilerici kuvvetleriyle atbaşı beraber manzara göstermemektedir.

Türkiyede ilk seçimleri ilerici kuvvetlerin, yüzde on ile yirmi arasında bir farkla kazanacakları ve bu kuvvetlerin temsilcisi C. H. P. nin rahatça bir ekseriyeti elinde bulunduracağı Referandum neticelerinin hak verdiği bir tahmindir. Ancak, bu kuvvetin karşısında hayli yaygın bir kuvvetin kendini hissettireceği de aynı Referandumun gösterdiği Ur başka hakikattir. Demokratik Türkiyenin ilk yıllarında, Menderesin ağır mirasının yeni iktidarın omuzlarına tahmil edeceği yük dostlarımızın içten ve gayretli yardımları olmazsa kolay kaldırılmaz ve gerici korvetlere prim yapar. İçinde yaşadığımız XX. Asır dünyasında toplumların düzeni en ziyade iktisadi durumla alâkalıda*. İstikrarlı, huzurla ve demokratik bir Türkiye her şeyden çok yeni iktidarın iktisat Bahasında göstereceği başarıya, bu başarı ise dostlarımızın bize karşı izhar edecekleri anlayışa bağlıdır.

Yarınki Türkiye, Batılı dostlarımıza sağlam, güvenilir ve haysiyetli bir müttefik olmayı vaad etmektedir. Zira, Batının olduğu gibi Türkiyenin de menfaati budur. Tarafsızlık politikası, ya da' bunun, şantaj maksadıyla denenmesi sağlam, güvenilir ve haysiyetli bir müttefikten sâdır olamaz. Memleketin, partisi ne olursa olana, siyasetle alâkası bulunsun bulunmasın bütün ilerici kuvvetlerinin görüşü budur. İçerde, gericileri milleti huzura kavuşturarak daha da geriletmeye çalışırken dışardan bize dost elleri uzanırsa, kuzey rüzgârlarının şişirebilecekleri tek yelkenin hacmi çok ve süratle daralır. Türldyede komünizmin bulunmaması hiç kimseyi aldatmamalıdır. Komünizme müsait vasat genişledi mi, resmi adı ne olursa olsun, hatta isterse felsefesi ırkçılık veya nasyonal sosyalizm bulunsun, Batı iki blokun kav şak noktasındaki güvenilir müttefikini mutlaka kaybeder. İlk seçimler İtalyasında komünist kuvvetler neyse, Türkiyede ilk seçimleri takip edecek devrede gerici kuvvetler odur ve aynı muameleye tâbi tutulmak lâzımdır. Elbette iktisadi istikrar ve gelişme, Türkiyenin kendi iktidarının tutumu, başarısıyla sıkı sıkıya ilgili kalacaktır. Ama, dostlarımız bugünden iyi niyetlerini bilemeye başlarlarsa, Türkiyenin meseleleriyle ilgili bazı hatalı teşhisleri kulak arkasına atıp samimiyetle ne yapabileceklerini araştırabilirlerse, güçlüklerimizi anlar, Türkiyeyi artık idare etmesi gereken prensipleri takdir ederlerse yeni bir Türkiyenin mesut gelişmesinin tatlı sürprizini elleriyle hazırlarlar.

Bunun haberlerini şimdiden almak, refahın dağ arkasında bulunmadığını hissetmek Türkiyede ferahlık uyandıracaktır.

meydan-ı siyasette gösteriye girişmişti. Y.T.P. nin gösterişli ve vaadkâr Genel Başkam Ekrem Alican, Pala Paşaya gönderilen ihtar mektubunun basında intişar ettiği sırada bir basın toplantısı yapmak talihsizliğinde bulundu ve tabii, sözlerinin yankısını, Aydın ailenin idare ettiği ve artık sadece bir hayaletten ibaret olan bahtsız Öncüde bulabildi. Diğer gazeteler, Alican yerine Gümüşpalaya iltifatkâr davranmışlardı. Tabii işlerin böyle beklenmedik şekilde cereyanı Alicanın basın toplantısının mahiyetini değiştirdi ve parlak ümitlerin dile getirileceği basın toplantısı hemen sadece Gümüşpala meselesine hasredildi.

Alican o gün, beklenilen saatten tam 7 dakika geç Genel Merkez binasına geldi. Açık kahverengi fresko bir elbise giymişti. Beyaz naylon gömleğinin üzerine lâcivert desenli bir kravat takmıştı. Salonun uç tarafında mütebessim bir çehre ile göründü ve resimlerinin çekilmesi için poz verdi. Muhabirler islerini çabucak bitirince:

"— Nasılsınız arkadaşlar ?"- diyerek kolları sıvadı.

Ama sözlerinin yazılmamasını, zira toplantının sonunda teksir edilmiş seklide dağıtılacağım da baştan ifade etti. Neticede:

"— Benim söyliyeceklerim bunlardan ibaret. Şimdi sizin suallerinizi bekliyorum" dedi.

Cebinden bir kalem çıkardı ve sorulan sualleri Önündeki Y.T.P. antetli kâğıda kaydetmeğe başladı. Suallerin en mühimi malum meseleye temas ediyordu. Muhabir, sualinde:

"—- Cemal Paşanın A.P. hakkındaki bugün yayınlanan mektubunu okudunuz mu? Bu husustaki fikriniz nedir?" diyordu.

Alican mektup sözünü işitir işitmez safi kulak kesildi ve:

"— Hayır, okumadım" dedi.

Arkasında duran Ertuğrul Alatlının uzattığı Cumhuriyet gazetesini hemen oracıkta, bir solukta okudu. Basın mensupları dikkat kesildiler ve Yetimler Partisinin öksüz başkanının bu husustaki fikirlerini merakla beklemeğe koyuldular. Alican hemen arkasına döndü ve:

"— Nerede Veysel efendi? Bana su getirsin" dedi.

Suyunu içtikten sonra başını gazeteden kaldırmadı ve tek bir ke-ime söylemedi. Bir muhabir heyecanım ve merakım yenmek için:

"— Siz de Gürselden bir mektup aldınız mı?" diye sordu.

Alican bu suali işitir işitmez hemen sualin geldiği tarafa döndü ve:

"— Arkadaşlarımız bizim partimizde bir aksaklık görüyorlar mı?" dedi.

Cihat Baban

Bakanlık Sanatı

Bundan uzun yıllar önce, çok partili hayata henüz geçtiğimiz sırada, başarısız bir Başbakana gazeteciler ne zaman çekileceğini sorduklarında bu nüktedan sat çekildiği ve bilmem kaç kilo geldiği cevabını vermişti. Şüphesiz ki üstad, bir makamın gerektirdiği ağırlıkla vücut ağırlığını birbirine karıştırmaktaydı. Aradan bu kadar sene geçtikten sonra, iki ağırlığın aynı şey demek olmadığını ve insan kaç kilo çekerse çeksin, hafiflikten kurtulamadı mı koltuğunu dolduramadığını "Bizim Cihat Baban" ispat etti. Hem de, ne parlak bir şekilde..

Basının, Basın - Yayın ve Turizm Bakanına "Bizim Cihat Baban" demek hakkıdır. Zira Baban, mesleğin kıdemlilerinden biridir. Bakan olduğu gün, meslekteki mehareti ve başarısı bilindiğinden ümit uyandırmıştır. Gerçi bu ümitler sonradan, süratle kırılmış ve başarılı gazeteci, Bakanların en başarısızı olmuştur. Bildiği sanılan ve bu yüzden düzelteceği hayal olunan işlerin en basitine bile el atmamış, radyo programlarında dahi bir haber bülteninin doğru dürüst hazırlanmasını sağlayamamıştır. Ama Banın. Hayri Mumcuoğlunun Bakan olduğu bir devirde "Bizim Cihat Baban"ın da kabinede kalmasında bir mahzur görmemiş, onu küçük tenkit oklarıyla uyarmakta biraz gayret gösterdikten sonra kendi haline terketmiş, şu intikal devrinin sonunu beklemeyi tercih etmiştir.

Şimdi, Cihat Baban konuşmuş bulunuyor. Keşke konuşmasaydı! Bakan olarak tasavvurlarının çocukcalığına mı gülersiniz -Türkiyeye turist celbetmek maksadıyla meşhur Portofino gibi, dünyayı dolaşacak ve yurdun bir köşesinin adını reklam edecek bir şarkının bestelenmesi için müsabaka açmaktadır!-, yoksa bir İnkılâp Hükümet Bakanı olmasına rağmen bola bula meşhur kuyrukçu gazeteyi Türk Basınına örnek göstermesine *al* ağlarsınız?

"Bizim Cihat Baban"ın, "Bizim çocuklar"ın azizliğine kurban gittiğine şüphe yok. Gazeteler hakkındaki parlak fikirlerini, şüphesiz, yayınlanmak üzere söylememiştir. Hattâ bunları, alay olsun diye söylemiş bulunması da muhtemeldir. Zira "Bakan Baban" nenin söylenip nenin söylenmemesi gerektiğinin takdirini öğrenememiş bulunsa da, "Gazeteci Baban" sermayesi yalan ve küfür olan Büyük Doğu tipi gazetelerin başarılı gazeteler sayılamayacağını, bunların kuyruklu yıldızlar gibi gelip geçivereceğini bilir.

O halde?

O halde, bütün akü başında Basını, nasırına basılmışcasına ayağa kaldıran münasebetsiz sözler iki ağırlığın, makamın gerektirdiği ağırlıkla terazinin gösterdiği ağırlığın aynı şey olmadığının yeni bir delilinden başka nedir ki? Hani, insanın içinden "Bizim Cihat Baban"a da, "Haydi, elinden bir şey gelmiyor.. Çekilmek de mi gelmiyor, birader" demek geliyor ama, mukadder cevap korkutuyor:

"— Çekildim! Yüz kilo geliyorum.."

Mesele anlaşılıyordu. Y.T.P. Genel Başkam suya sabuna dokunmamak niyetindeydi. Bunun üzerine başka suallere geçildi., Partisinin kuvvet ve kudretinden bahsetmek fırsatını yakalı yan Alican pek memnun oldu. Fakat, A.P. ile ilgili suallerine tatminkâr bir cevap alamıyan muhabirler, hayal kırıklığı içinde gazetelerine döndüler.

Yalnız, hadisenin vaadkâr Genel Başkan üzerinde bir tek tesir bıraktığı hususunda ittifak ettiler: Derin bir memnunluk! Bir ölünün mirasını

konamayıp bunu başka varise kaçırmış olan Yetimler, şimdi d- o varisin ölümünü, ellerini açmış bekliyora benziyorlardı.

Bundan dolayıdır ki, toplantıdan ayrılırken bir gazeteci arkadaşının kulağına fısıldamaktan kendini alamadı:

Birader, bunlar politikacı mı, yoksa ıskatcı mı?"

C.H.P.

Finişe çıkış

(Kapaktaki Parti)

Bu haftanın ortasındaki çarşamba günü Ankarada, binası modern ama içi ziyadesiyle sıcak Gölbaşı sinemasında İsmet İnönü ve İsmail Rüştü Aksal salona girdiklerinde kopacak alkış hiç kimse için bir sürpriz sayılmayacaktır. O gün, C. H. P. Gençlik Kolları Kurultayı orada çalışmaya başlayacak ve iki lider toplantıda hazır bulunacaktır. Nitekim, bitirdiğimiz haftanın sonlarındaki gün Gençlerden müteşekkil bir heyet İstanbulda, Maltepeye giderek İsmet İnönüyü Gençlik Kurultayına davet ettiğinde C. H. P, nin "77 yağındaki delikanlı"sı gülerek geleceğini vaad etti.

C. H. P. nin iki lideri, uzunca bir süreden sonra, Kurultaydan bir gün önce Esenboğa hava meydanında karşılaşacaklardır. İsmail Rüştü Aksal, geçirdiği başarılı mide ameliyatının ilk nekahat devresini de geride bırakmış olarak salı günü, akşam üzeri Esenboğada olacaktır. İnönü, hem tekrar çalışmaya başlaması gerektiğinden, hem de Aksalı karşılamak istediğinden pazartesi akşamı trenle İstanbuldan başkente hareket edecek ve ertesi sabah Ankarada olacaktır.

İsmail Rüştü Aksaldan gelen son iyi haberler, C.H.P. nin liderini, bitir diğimiz haftanın sonunda hakikaten bahtiyar etti. İngiliz başkentinin cakalı London Clinic'inin dördüncü katındaki 425 numaralı odasında, C. H.P. Genel Sekreteri sıhhatini tamamen kazanmış bulunuyordu. Aksalın ameliyatı dört saat sürdü. Ameliyattan sonra, kendisini 36 saat uyutmak zarureti hasıl oldu. Aksal, bütün bu ıstıraba metanetle katlandı. Ama, ingiliz cerrahın mahir elleri ve bilhassa ameliyatı takip eden devrede gösterilen ihtimam, eşinin yanından bir dakika ayrılmayan Jale Aksalın dikkati badireyi C.H.P. Genel Sekreterinin başı üzerinden çabuk uzaklaştırdı. Bitirdiğimiz haftanın daha başlarında Aksal odasında dolaşıyordu. Doktorlarının en büyük tavsiyesi bol yemek yemesiydi. O da, iştihayla yiyordu. Günlerini türk ve ingiliz gazetelerini okumakla geçiriyordu. B.B.C. bir muhabirini London Clinic'e göndererek Aksalla röportaj yaptırdı ve bunu yayınladı. Genel Sekreter haftanın sonunda hastahaneden çıktı. Uçaktaki yerini, iki gün sonrası için ayırtmıştı.

İsmail Rüştü Aksalın, çalışma kabiliyetini tamamen kazanmış olarak avdeti haberi, sâdece Genel Başkan İnönüyü bahtiyar etmedi. C.H.P. nin, içine girdiği yeni devrede başlıca dayanak noktalarından birini teşkil edecek ve omuzuna büyük mesuliyet alacak Genel Sekreterin iktidar takımının başındaki yerini alması partinin bütün kademelerinde sevinç uyandırdı.

Hummalı faaliyet

Genel Başkanın ve Genel Sekreterin başkente dönüşleri, CHP; içinde başlamış bulunan seçim hazırlıkları'

1 Partinin 4 Adamı

Turhan Feyzioğlu: Kurultayda "C.H.P. nin Ümidi" vasfını şüphesiz muhafaza edecektir. Kısa süren talihsiz bir dalgalanmadan sonra, kuvvetinden biraz kaybederek dahi olsa gerekli dönüşü yapmış elması akıllılık teşkil etmiştir. Münakaşa edilmeyen tarafı meziyet ve kabiliyetten, münakaşa edilen tarafı bunları kullanmakta gösterdiği meharettir. Kayserili olmasının kendisi için bir handikap mı, yoksa avantaj mı olduğu hususu karara bağlandığı gün C.H.P. içindeki istikbali kesin çizgiyle belli olacaktır. Üstün vasıflarından faydalanılmasındaki memleket bakımından menfaat de, bununla alâkalı bulunmaktadır.

Kemal Satır; "Düşman Kardeşler- durumunda olduğu Kasım Gülek tarafından getirildiği Genel Sekreter Yardımcılığında, İsmail Rüştü Aksalca, da tutulmuş ve hizmetinin bu son kısmında daha rahat çalışmıştır. İki handikapından biri imkanlarının hududa, ikincisi "Tehlikeli Dostluklar"ıdır. Bunların ikisi de, -bilhassa ikincisi- C.H.P. nin içine girmek üzere bulunduğu yeni devrede Satırın birinci planda kalmasını güçleştirecek, aksi halde üzerine fazla şimşek çekecektir.

Orhan Öztrak: Bu. "İyi Çocuk" Genel Merkezin bir gediklisi olarak Genel Sekreter Yardımcılığını en iyi niyetlerle seneler boyu sırtlamış, yürütmüştür. Teşkilâtla temasta tecrübe sahibidir ve o tarafından faydalanılmakta devam olunacağı şüphesizdir. Genel Merkezin idari işlerini tedvir için mutlaka bir payeye lüzum olmadığından, daha dinamik bir ekip Kurultay tarafından işbaşına getirildiği takdirde nöbeti devretmesini beklemek hata olmaz.

Emin Paksüt: CH.P. nin "Yükselen Adam"ı durumuna, Hür. P. den intikal etmiş obuasına rağmen bileğinin hakkıyla gelmiştir. Anayasa Komisyonundaki çalışmaları, dikkati üzerine çekmiştir. Ancak bu dikkati çekiş, Paksütün meziyetleriyle birlikte kusurlarını da gün ışığına çıkarmıştır ki, bunların başında fazla katı" olması gelmektedir. Çalışma kabiliyeti, kafasının müsbet işleme tarzı katılığını örtebildiği nisbette politika hayatında şüphesiz ilerleyecek ve kendisine fırsatlar verilecektir.

nı önümüzdeki hafta içinde biraz daha hızlandıracaktır. Hakikaten, bundan bir süre önce Genel Merkezden, Turban Feyzioglunun imzasını taşıyan bir yazı teşkilâta ve Temsilcilere gönderildi Yazı, bir anketin suallerini ihtiva ediyor, C H P, nin meseleleri hakkında fikir ve kanaat soruyordu. Ancak, bunun yanında, seçim kampanyası lirasında C.H.P. lilere tevcih edilebilecek suallerin de cevaplarını taşıyordu. Mesela yazıda soruluyordu: Son vergi kanunları hangi talihte çıktı? Yazıda, bunun cevabı vardı: 6 Ocakta -yani, Kurucu Meclisin açılmasından önce..- Sual ve cevabın hemen altında mesele tefsir ediliyor ve C H. P. nin kendi vergi politikasının esasları kısaca belirtiliyordu. Böylece, seçim kampanyasının elemanian hem kendi fikirlerini Genel Merkeze bildirmek fırsatını buluyorlar, hem de aydınlanıyorlardı.

Genel Merkezde ise, Turhan Feyzioglu, Emin Paksüt, Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal gibi mütehassıslar münferit çalışmalar yapıyorlardı. Bunların her biri, kendisine bir meseleyi konu seçmişti, onu inceliyor, teklifler ve görüşler hazırlıyordu. Tarım, eğitim, nüfus, çalışma, para, vergiler, gecekondu, sağlık işleri bunlar arasında bulunuyordu. Her mesele hakkında bir rapor hazırlanacak ve bu raporlar 24 Ağustosta toplanacak Kurultayda ele alınacaktı.

Bu seçim öncesi Kurultayının bir yenilik taşıması kararlaştırıldığından, gündemin başlıca iki kısım olması uygun görüldü. Kısımlardan biri Partinin Meselelerine, ikincisi Memleketin Meselelerine tahsis olunacaktır. Partinin Meseleleri tüzükle alâkalı hususlardır. Bu Kurultayda değil, ama bundan sonraki Kurultayda sâdece Genel Başkanın ve Parti Meclisinin Kurultay umumi heyeti tarafından seçilmesi, Genel Sekreteri ise Parti Meclisinin seçmeni bir teklif olarak getirilmektedir. Teklifin bu Kurultaya teşmil olunmaması, bir takım dedikoduların önlenmesi gayesini taşımaktadır. Kasım Gülek, aksi halde, bunu kendisine karşı girişilmiş bir hareket diye gösterecek ve delegeleri mutlaka tahrik edecektir. Halbuki şimdi, Genel Sekreterlik yarışı Kurultay içinde tamamen serbest bırakılmaktadır. Kendine güvenen herkesin yarışa katılma hakkı tanınmaktadır. Tanınmaktadır, ki, Gerçek Kuvvet ile Palavra Kuvvet birbirinden oyla ayrılsın ve suni şekilde şişirilmiş Dallonlar patlayıversin. Ancak, bitirdiğimiz haftanın sonunda Gülek kampında esen hava, eski Genel Sekreterin eski makamı için adaylığını koyma cesaretini gösteremeyeceğini belli ediyordu. Gülekçiler bir açık hezimete uğramaktansa, savaşı kabul etmeden ricatı tercih ediyorlardı. Kurultayda, kuvvetlerini tüzükle alakalı bahislerde gösterip "Teşkilatın Adamı" rolünü oynadıktan sonra Parti Meclisine mümkün nisbetinde kendi adamlarını seçtirmeye gayret edeceklerdi.

Ama Kurultayda, bu dedikodulu ve şahsi faslın dışında, Memleket Meseleleri birinci planı işgal edecektir. Genel Merkezde hazırlanmakta olan raporların ışığında bir Seçim Beyannamesi kaleme alınacak ve iktidar kazanıldığı takdirde kurulacak Aksal Hükümetinin Programı bu esaslar dahilinde tesbit edilecektir. Amerikan partilerinin bu, "Seçim Platformum Kurultayda Hazırlama" âdetinin içinde bulunduğumuz şartlar altında Türkiyede çok müsait karşılanacağı anlaşılmaktadır. Zira, bütün parti çekişmeleri nin dışında, ve tandaşın C. H.P. den beklediği ğırbaşlılık, fikri plan ve programıdır.

Alçaklığa Prim !

Son onbeş yıl Türkiyeye, hiç bir şey kazandırmamışsa bir "Menderes Tecrübesi" kazandırmıştır. Ancak, bu öyle bir tecrübedir ki bir madalyon gibi iki tarafı vardır. Menderes, "şark politikası"nın silâhlarını tam onbeş yıl, itiraf etmek lâzımdır ki, meharetle kullanmıştır. Muhalefetteki davranışı, iktidardaki davranışı hep aynı prensiplerin ışığı altında olmuştur. Riya, sahtecilik, alçaklığa prim, tutulmayacağı bilinen vaadler, rüşvet.. Dereyi geçinceye kadar ayaya dayı demek, düşük efendinin belli başlı politikası olmuş ve Menderes bu sayede bir çok dereyi geçmiştir. "En iyi politika dürüstlüktür" diyen ingiliz atasözünün aksine, "En iyi politika *kalleşliktir" prensibi D.P. nin bütün davranışlarına, Menderesin zihniyeti dolayısıyla hakim olmuştur.*

Şimdi, bir C.H.P. iktidarının arefesinde bulunuyoruz. Menderesin bir çok dereyi o "şark politikası" sayesinde geçmiş olması, memleketin siyaset pazarında hiç prim yapmamış sanılıyorsa yanılınıyor demektir. Menderesin metodlarının C.H.P. içinde ciddi hayranları bulunduğu muhakkaktır. Bunlar, bir politikacının Türkiye gibi bir memlekette ancak Menderesin kullandığı silâhlarla başarı sağlayabileceğine inanmakta ve düşük efendinin bunca dere geçtikten sonra bir su birikintisinde boğulmuş olmasını silâhların kusuruna değil, silâhları kullananın hatasına vermektedirler. Nitekim, bu inancın belirtileri C.H.P. saflarında hiç sezilmiyor değildir.

Hata, "şark politikası"nın kısa vadede başarı sağlayan, fakat uzun vadede felâket getiren bir tutum olduğunu unutmaktadır. Nuri Said Irakta yıllar yılı bu politikanın en mükemmelini tatbik etmiş, siyasi hayatını sokakta halk tarafından parçalanmakla bitirmiştir. Onun çırağı Menderes ise, Yassıadada bir insanlık lekesi halinde, sâdece iğrenme hisleri doğurmaktadır.

Eğer C.H.P. bu kestirme zannedilen yola, daha işin başında sapmamayı becerebilirse, eğer C.H.P. takımı Genel Başkan İnönüyü iyi takip edip bazı silâhlara el atmamanın sâdece mertlik değil, aynı zamanda akıllılık da olduğunu kabul ederse politika hayatımıza "Menderes Tecrübesi" müsbet tesirler getirecektir. Bir memlekete on yıl boyunca mutlak surette hükmetmiş olmak, pek çok politikacı için cazip bir rüyadır. Hattâ rüyanın, Yassıada kabusuyla bitmesi pahasına dahi olsa.. Ancak, unutulmaması gereken husus, bu milletin bir yeni Menderesin ipliğini on yıldan çok daha çabuk pazara çıkaracağıdır. Bir toplumun şartları bilhassa "Menderes Tecrübesi" gibi tecrübelerden ders alanların sayesinde ilerledikçe "şark politikası"nın tesir sahasının daralması tabiidir.

Menderese sokuldukları yoldan yeni iktidara sokulmak isteyenler, C.H.P. *nin karşılaşacağı en büyük tehlikeyi teşkil edeceklerdir. Bir kapı ya acık durur, ya kapalı. Ta alçaklığa prim, ya alçaklığa paydos!*

C.H.P. iktidarına, bu miyar olacaktır.

Başta iktisat

Hazırlık devresinin ilk önemli konuşmasını, muhtemelen İsmet İnönü 2 Ağustostaki Gençlik Kurultayında yapacak ve bir yandan partisine seçim kampanyası boyunca yapılacak çalışmalar hakkında direktif verecek, bir yandan da iktisat meselelerin ehemmiyetine dikkat çekecektir. Hakikaten, C.H.P. nin

temel Hedefler Beyannamesi adını taşıyacak 1961 Seçimleri beyannamesinde her şeyden çok iktisadi konular üzerinde durulacak ve C.H.P. nin iktisat politikasının ne olacağı husunda seçmene şimdiden bilgi verilecektir. C.H.P. İlk Hedefler Beyannamesindekl rejimle alâkalı hedeflere Anayasa ile varıldığına inanmaktadır. Bitirdiğimiz haftanın sonunda bir C.H.P. ileri geleni, partilerinin başarı miyarının iktisadi sahadaki davranışları olacağını ifadeden çekinmedi. C.H.P. iktidarı iyi bir iktisadi düzen kurduğu takdirde bütün düzensizliklerin daha kolay halledileceği yolunda partide , köklü bir inanç v a r d ı r ve bu inanç gittikçe yanılmaktadır. O yüzdendir ki diğer partilerin kendi aralarında veya resmi otoritelerle giriştikleri polemiklere C.H.P., bilhassa lider takımı itibariyle katılmama kararındadır ve İnönü konuşmasında bu hususi, taraftarlarına bir defa daha hatırlatacaktır. Referandum neticelerini kendi kuvvetinin bir aynası sayan C.H. P. nin lider takımı, güven duygularını tazelemiş olarak kısır çekişmelerin üstüne çıkmaya hazırlanmakta ve vatandaşı o sahadaki tartışmalardan uzaklaşmaya davet etmektedir. Bu yüzdendir ki seçim gününe kadar İnönünün demeçlerinde hiç kimseye tek t a r i z cümlesi bulunmayacak. Genel Başkan mazi ve hal üzerinde değil, istikbal üzerinde duracaktır ki o sözler C.H.P. iktidarını onların bağlayacak sözler olacaktır.

C.H.P. bu seviyeli seçim kampanyası için her şeyden çok genç elealanlarına güvenmektedir. Gençlik kurultayına verilen önem de bu yüzdendir. Gençler, seçimlere .kadar durdun dört bir tarafına dağılacak - lar ve partilerinin tutumu hakkında vandaşları tenvir etmeye çalışacaklardır. Böyle bir faaliyet, Referandum sırasında İstanbulda yapılmış ve bilinen parlak netice alınmıştır. Bu, C.H.P. ye, vatandaşın şuuruna ve sağduyusvna güvenilebileceyolurdaki inancını tazelemek fırsatını yermiştir. Hakikaten, bitirdi ğimiz hafta içinde Referandumun

Genel Merkezde incelenen neticeler aynı hususu göstermektedir. C.H.P nerede çok iyi ve bilhassa gençlerden faydalanarak çalışmışsa, oralarda gibi bölgenin hususiyetleri ve ikti sadi durumu gözönünde tutulmak suretiyle, en iyi neticeleri almıştır.

Hükümet

Lâcivert elbiseli uzunca boylu adam, siyah Mercedes otomobilden ağır ağır indi ve sıcaktan bunalmışlara has hareketlerle Başbakanlığın geniş merdivenlerini tırmanmağa başladı. Elinde kahverengi, fermuarlı bir çanta vardı. Çantayı sallaya sallaya kapıdan içeri girdi. Girerken "hazırol" vaziyetine geçen Mehmetçiklerin selâmına çantasıyla mukabele etti.

Ekrem Tüzemen - Nasır Zeytinoğlu
Sonu gelmeyen bekleyiş

Hâdise, geride bıraktğımız hartanın ortalarında, cuma. günü, saatlerin 14.55'i gösterdiği sıralarda cereyan ediyordu. Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel bir gün evvel İzmirden dönmüş ve daha otomobildeyken ertesi gün Bakanlar Kurulunun toplanması için talimat vermişti. İçişleri Bakanı Nasır Zeytinoğlu, sıcaktan bunalmış bir halde, Başkanın dâvetine icabet ediyordu. Kendisi, toplantıya en son gelen üç Bakandan ilkiydi. Birkaç dakika sonra Tahtakılıç geldi. Onu takiben de Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli, büyük kapıdan girdi.

O gün akdedilen toplantıya ilk gelen Bakan Fahri Özdilek oldu Kurdaş ve Sarper de erkenciler a n gındaydılar. Hemen arkalarından gelen Gümrük ve Tekel Bakanı Feth Aşkın, gündem hakkında gazetecilerin sorularını şöyle cevaplandırdı:

"— Ben de sizin kadar biliyorum-"

Sonra konuşma şu şekilde devam etti:

"—. Ama çıktıktan sonra bizden fazla bileceksiniz."

"— Eh, bir Bakanla gazeteci arasında o kadar fark olsun.."

Aşkını, kabinenin General Bakanlarından Sıtkı Ulay takip etti. Sivil giyinmiş olan Ulay, her zamanki tebessümüyle:

"— Cemal Paşa istemiş.. Herhalde bulunmadığı günlerde neler olup bittiğini konuşacağız. Belirli bir şey yok" dedi.

Haftanın ortalarındaki o gün başkentin yakıcı sıcağı, duvarları tahta kaplı, soğuk hava tertibatlı toplantı salonuna gerçi pek tesir etmiyordu ama, gene de, toplantıdan çıkanların terlemiş oldukları görülüyordu. Bakanlar Kurulunun bu toplantısı haftanın üçüncü ve son toplantısı oldu. Konu, dış meselelerle ekonomik meselelerdi. Bu bakımdan toplantıya Devlet Plânlama Dairesi Başkanı Şinasi Orel de davet edilmişti.

Saat 19.10 sıralarında dağılan Baksınlar Kurulundan ilk çıkan Fethi Aşkındı. Aşkın fazla birşey söylemedi. Sâdece, Ulayın izahat vereceğini belirtti. Tosun, Gökdoğan ve Üner de aynı şeyleri tekrarladılar. Görevine başlamış olan Sarper biraz daha geniş aldı, toplantıda Berlin meselesinin görüşüldüğünü fısıldadı. Daha sonra çıkan Kurdaş:

"— Çocuklar, bu itiyadınızdan vazgeçin, boşuna yoruluyorsunuz" diye basın mensuplarına takıldı.

mayın izahatı pak kısaydı. Toplantıda dış yardımların kullanılış tarzı, borçların ödenmesiyle ilgili konular tartışılmıştı. Toplantıya her nedense Gürsel gelmemiş, Özdilek başkanlık etmişti.

Haftanın içinde hükümet kelimesinin siyasi kuliste sık sık tekrarlanmasına, Bakanlar Marulunun toplan-

tılarından siyada iki Bakanın kabineden ayrılacağı söylentisi sebep oldu. İki Bakan, Nasır Zeytinoğlu ile Ekranı Tüzemendi. Yaklaşan seçimler dolayısıyla yeni Anayasanın uygulanması gereken bir maddesi, bu değişikliğin yapılmasını zaruri kılıyordu. Bu madde, seçim kabinesinin üç Bakanının tarafsız kişilerden olmasını amirdi. Ulaştırma, İçişleri ve Adalet Bakanları tarafsız kişiler olacak ve böyle bir kabine seçimi idare edecekti

Doğrusu istenirse, Tüzemenin durumu, Anayasanın hükmüne ziyadesiyle uysrundu. İhtilâl Hükümetinin üçüncü Adalet Bakanı hakikaten tarafsızlığıyla tanınmış, halim selim bir zattı. Ancak Tüzemenin bu sessizliği, seçimlerde birinci derecede rol oynıyacak Bakanlığın başında bulunmasına sakınca teşkil edebilirdi. Esasen Tüzemen uzun müddetten beri vazifesini bir başkasına devretmeğe hazırdı. Bunu müteaddit defalar Devlet ve Hükümet Başkanına belirtmişti. Buna rağmen mütevazi Bakan, üzerine düşen vazifeyi gösterişsiz bir şekilde devam ettiriyor ve kendisine izin verileceği zamanı tevekkülle bekliyordu.

Tüzemen haftanın başında bütün illere, Adalet Bakanlığı antetli ve kendi imzasını taşıyan bir tebliğ gönderdi. İl Seçim Kuruluna başkanlık edecek olsa hakimlere bu tebliğde tarafsız hareket etmeleri bildiriliyor ve hazırlıklara şimdiden başlanılması belirtiliyordu.

İçişleri Bakanının değişeceği meselesiyse, başkent siyasi kulisini bitirdiğimiz hafta içinde en fazla ilgilendiren haber oldu. Zeytinoğlunun Kızıloğlundan devraldığı bu vazifeyi *o* zihniyet içinde yürütmeğe çalıştığından kimsenin şüphesi yoktu. Siyasi parti fobisinin gelişmeğe ziyadesiyle müsait bir ortam bulduğu Zeytinoğlunun bünyesi, onun seçimler sırasında önemli görevleri olan bir bakanlığın başında bulunmasına pek imkân vermiyordu. Esasen kendisinin boşalan Devlet Bakanlıklarından birine atanması bekleniyordu. Ama içişleri Bakam olarak seçim kabinesinde yer alamıyacağı siyasi kuliste genel kanaatti. Üstelik M. B. K. üyeleri sırasında çoğunluk da aynı şekilde düşünüyordu. Ama Gürsel bir değişikliğe taraftar görünmüyordu.

Müşterek toplantı

Haftanın ortasında, öğleden sonra müşterek bir toplantı yapılacağı M. B. K. Sekreterlik Bürosundan Bakanlıklar özel Kalem Müdürlerine bildirildiğinde, konuşulacak konuların neler olduğu hemen hemen biliniyordu. Yükün büyük kısmı İçişleri Bakanı Zeytinoğlunun omuzlarındaydı. Zeytinoglu, M. B. K. ne memleketteki asayiş ve siyasi partilerin durumlarıyla ilgili izahat verecekti. Zira memleketin asayişiyle partilerin faaliyetleri arasında sıkı bir münasebet vardı ve bu husus, siyasi faaliyetin tamamen serbest bırakılmasının yaklaştığı şu günlerde M. B. K. üyelerini ziyadesiyle ilgilendiriyordu.

Bakan birbuçuk saate yakın konuştu. Yurdun her bölgesindeki durumu ayrı ayrı izah etti ve geçen yıllarla mukayesesini yaptı. 1961 yılında âdi vakalar, siyasi kavgalara nazaran daha azdı. '

Dışişleri Bakan Vekili Mehmet Baydur günün ikinci kahramanıydı. Bakan Vekili bir dış mesele üzerinde durdu: Bizerte. Türkiyenin, Fransa ile Tunus arasındaki bu dâvaya hangi açıdan bakması gerektiğini elindeki vesikalara dayanarak izaha çalıştı.

Müşterek toplantının bundan sonraki kısmında münhasıran seçimler ele alındı. Bakanlar Kurulu ve M. B. K. üyeleri, yapılacak Genel Seçim» lerde hükümetin- hareket tarzı üzerinde tartıştılar. Esasen Bakanlar Kurulu, bir gün evvel, bu konuyla ilgili bir başka toplantı yapmıştı. O günkü toplantıya Genel Kurmay Başkam General Sunay da çağrılmış, Silâhlı Kuvvetlerin fikri alınmıştı.

Müşterek toplantıdan ilk çıkan Bakan, Milli. Eğitim Bakam Ahmet Tahtakılıç oldu. Tahtakılıca sokulan basın mensupları ilkin:

"— İstifa edecekmişsiniz, doğru mu? diye sordular.

Boş gezenlerin boş kalfaları

Meşhur 14'lerden ciddi bir haber, Milliyetin dünyanın bir büyük kısmini gezen başarılı yazı işleri müdürü Apdi İpekçi tarafından getirilmiş bulunuyor. İpekçi, bunlar arasından Alpaslan Türkeş, Rıfat Baykal Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, İrfan Solmazer, Numan Esin, Şefik 8byuyüce ve eksantrik Muzaffer Özdağ ile görüşmüştür. Milliyetin teni»ilcisi intibalarıni söyle anlatmaktadır: "Kanaatlerine göre seçimlerle birlikte M.B.K. tarihe karışacağına ve normal siyasi düsen avdet edeceğine ğine yurda dönmeleri için hiç bir sebep kalmayacaktır. Avdetlerin' de ne yapacaklarım kesin olarak bilmemektedirler. Bununla beraber, ordudan emekliye sevkedildiklerine, başka bir meslek kolunda da ihtisasları bulunmadığına göre siyasete atılmayı düşünmektedirler. Sosyalist eğilimli bir parti kurmaları muhtemeldir. Eski Komite üyeleri kendi aralarında devamlı ve sıkı bir irtibat kurmuşlardır."

Bu, bizde politikacılığın "amatör işi" sayıldığının bir yeni delilinden başka nedir ki? Emekliye ayrıldınız ve "başka bir meslek kofunda da ihtisasınız mı yok!" Buyrun, hiç ihtisas istemeyen bir yeni meslek sizi beklemektedir: Siyaset! Hem, bu yeni mesleğe zirveden, Parti Liderliğinden girmek işten bile değildir. Sosyalist eğilimli-ya da, başka eğilimli- bir parti kurdunuz mu, tezgahınız kurulmuş demektir. Politika, bu! İhtisas mı, istermiş ?. İki nutuk, iki demeç, "Uygarlık seviyesine erişmek için Üniversiteden geçeceğiz, Bâbıâliden geçeceğiz, Partilerden geçeceğiz" tarzında bir "kaç salvo, nihayet Sosyal Adalet klişesinin parlak dış kabuğu!. Tamam. Memleketin halledilmemiş, halledilmeyecek meselesi kalmamıştır.

Eğer dünyada ihtisas isteyen bir tek meslek varsa, o da siyasettir. Bir otomobili kullanmak isteyenden ehliyet soran XX. Asır toplumunun, memleket idare etmek üzere ortaya çıkanlardan hiç bir şey istemeyeceğini sanmak hataların en büyüğüdür. Bunun acı tecrübesi gerimizde bulunduğuna göre, bundan böyle yoğurdun üfleyerek yenileceğinin bilinmesi lazımdır. Kâğıt üzerinde plân yapmak, dünyanın bütün dertlerini iki kadeh viskiyle iki ipekli kumaş parçası arasında ve bir takım Madam Recamier'lerin salonlarında halletmek tatlı, cazip, sevimli bir meşgaledir. Ama, ancak o kadar. Acemi politikacıların kötü niyetlerinin elinden bu memleket güç kurtarılmıştır. Acemi politikacıların iyi niyetlilerinin eline bu memleketin düşmesi güç önlenmiştir. Politikanın bir meslek, hattâ bir sanat olduğu, onun çıraklık, müptedilik, ustalık devri bulunduğunu bilmek, hoplayıp zıplamalara o sahada imkân olmadığını peşinen kabul etmek siyaset hayatında başarının *artık birinci şartıdır. Aksi halde insanların bir takım kurtlar eline düştüğüne bir Gümüşpala bir de 14'lerin büyük kısmı canlı şahittir.*

Bakan her zamanki güleryüzlülüğüyle:

"— Neden istifamı bekliyorsunuz? Ben istifa etmediğimi biliyorum. Öbürlerinin istifasını da siz benden iyi bilirsiniz" diye cevap verdi. .

Makam arabasına binip Meclisin önünden uzaklaşan Tahtakılıç fazla birşey söylemedi. Milli Eğitim Bakanından hayli sonra kapıda bir üçlü göründü. Gelenler Kurdeş, Tosun ve Talaştı. Toplantıda kendisini ilgilendiren meselelere pek fazla temas edilmediği için olacak, Kurdaş, basın mensuplarım beklememiş, tek kelime etmeden Mercedes'ine binip uzaklaşmıştı. Tosun ise, yakalandığından sıkkın, gazetecileri savuşturmağa çalıştı:

"— Dış meselelerden bahsettik..."

Üçlüyü, günün yorulan Bakanlarından Baydur takip etti. Etrafını saran gazetecilere:

"— Bugünkü toplantı hakkında birşey söylemek bana düşmez. Bakanlar Kurulu değil çünkü" diyerek hafifçe gülümsedi.

Daha sonra iki M. B. K. üyesi ve bir Bakan göründüler. Kadri Kaplan ile Cihat Baban etraflarını saranlarla şakalaştılar. Bir gazeteci, Basın-Yayın Bakanına:

"— Gümüşpala toplantıda bahis konusu edildi mi?" diye sorunca, Baban gülümsedi ve:

"— İyi bari.. Artık Brigitte Bardot'dan da bahsedelim, isterseniz" dedi.

Kadri Kaplan hem gülüyor, hem de eliyle arka tarafı işaret ederek:

"— Sözcü arkada, çocuklar" diyordu.

"Sözcü", işarete bakılırsa, Ahmet Yıldızdı. Fakat Yıldız hiç mi hiç konuşmadı, sâdece:

"— Tebliğ var.. Tebliğden herşeyi öğrenirsiniz" demekle iktifa et--i.

Onun bu ketumiyeti karşısında gazeteciler hayretler içinde kaldılar!

Eğitim

Suç ve ceza

Çocuk yüzlü tıknaz adamın omuzuna bir el dokundu. Sonra, kulağına şunlar söylendi:

"— Şükrü bey, seni Ankaradan arıyorlar."

Çocuk yüzlü tıknaz adam yarinden kalktı, salonu terketti. Birkaç dakika sonra geri döndüğünde yüzündeki çocuksu ifade kaybolmuş, yerini üzüntüye bırakmıştı. Telefon haberine üzüldüğü belli oluyordu? Yan gözle, bir kaç sıra Önde oturan ak saçlı birine baktı. Baktığı adamın yüzünde zalim bir rahatlık vardı.

Şükrü Koç

Doğru söyliyeni...

Hâdise, geride bıraktığımız haftanın başında Samsunda toplanan Türkiye öğretmen Dernekleri Milli. Federasyonu Kongresinde cereyan ediyordu. Çocuk yüzlü adamın adı Şükrü Koçtu. Telefon muhaveresine kadar öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcısı bulunuyordu. Yüzünde zalim rahatlık olan zat ise, Şükrü Koçu bu görevinden, aslında "görüler lüzum üzerine", kendi ifadesince de "Bakanın takdir hakkı" yaftasıyla alan Millî Eğitim Bakam Ahmet Tahtakılıçtı.

Hâdisenin cereyan ettiği sırada kürsüde, konuşmakta olan sol kolu alçıda, elinde bastonu bulunan, M.B. K. üyelerinden Mehmet Özgüneş söyle diyordu:

"— Milli Eğitim Bakanlığı Merkez teşkilâta laçka olmuştur. Başsız bir gövde halindedir. Anadoludaki öğretmenle en ufak bir ilişiği kalmamıştır. Bu teşkilâtın düzene sokulması lâzımdır."

Koç, yerinde fazla oturamadı. Kalktı, dışarıya çıkmaya hazırlandı. Hemen arkasından kongrede bulunan eğitimci Turhan Feyzioğlu da kalkmıştı. Koç, Feyzioğluna:

"— Hocanı, Bakan beni görevimden almış" dedi.

Feyzioğlu birkaç saniye duraklad, gözlerini kırpıştırdı, sonra:

"— Seni çekemiyorlar Şükrü" dize cevap verdi.

Rahat koltuklar

Türkiye öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu Genel Kongresinin seçimler faslı her şeye rağmen Milli Eğitim Bakanı Tahtakılıçın istediği şekilde sonuçlanmadı. Başında Şükrü Koçun bulunduğu liste kahir ekseriyetle seçimi kazanmış, Turhan Feyzioglu da Federasyona Başkan seçilmişti. Tahtakılıç, Şükrü Koçu görevinden almakla Unvanı olmayan bir kimsenin oy toplıyamıyacağını sanmıştı ama, bir kere daha yanılmıştı. Nitekim, , seçimler arefesinde Koçun yerine Genel Müdür Yardımcılığına tâyin edilen eski bir kolej müdürü en az rey alan kişi oldu.

Aslında her şey, Şükrü Koçun bir gün koltuğunda kaim bir dosya ila Millî Eğitim Bakanının odasına girmesiyle başladı. Koç, "öğretmen yetiştirme" konusunda bir rapor hazırlıyordu, o gün, Bakana gerçekten' ileri bir teklif yapmaya gelmişti. Koç, bu yıl, öğretmen Okullarına bin kadar köylü kızı alınmasını ve öğrenimin erkeklerle beraber yapılmasını istiyordu. Teklif, *C.KM.P.* li politikacı Tahtakılıçın tüylerini diken diken etti. Bu nasıl teklifti? Bu bir delilikti! İşi:

"— Bu, politik bir meseledir. Karma öğrenim için Bakanlar Kurulunun kararını almamız gerekir" diye savuşturdu.

Koçun hazırladığı dosya, böylece rafa kondu.

Bundan sonra, hâdiseler süratle gelişti. Koçun, köy enstitülerinin bir benzerini yeniden kurmayı tasarladığı ve bu yönden hazırladığı rapor, Tahtakılıçı adamakıllı rahatsız etmeye başladı. C.K.M.P. li Bakan, kendini geçici bir devrenin Hükümet üyesi saymakta ve durumu sadece idare etmeyi düşünmekteydi. Hâdiseleri bu gözlüğün arkasından seyreden bir kimsenin elbette ki rahat koltuğunda ve pek, ama pek sevdiği 0012 plâkalı Buick arabada muayyen bir müddeti geçiştirmekten **başka** bir kaygısı olamazdı.

Buna rağmen, C.K.H.P. li Bakan için "hiç bir şey yapmadı" demek te doğrusu haksızlık olur. Meselâ Tahtakılıç, köy okulları yapımına bütçeden ayrılan paranın birbuçuk milyon lirasını Hacettepe Çocuk **Hastahane**sinin onarılmasına tahsis etmiştir! Ancak, 222 sayılı İlk öğretim ve Eğitim Kanununun 81. maddesi bu paraların okul yapımından başka hiç bir yere sarfedilemiyeceğini, hiç bir fasla da aktarılamıyacağını emretmektedir. Bu konu Tahtakılıça Milli Eğitim Komisyonunda sorulup,' durumun gazetelere aksetmiş olduğu belirtilince, C.KM.P. li Bakan, Eğitim Tarihine yılın incisi olarak geçebilecek bir cevap lütfetmiştir:

"— Ben gazete okumam..."

Ayrıca, C.K.M.P. li Bakan, Plânlama Kurulunun hazırladığı plânlar-

da bulunmamasına rağmen, Kırşehirde bir öğretmen okulu açılması için emir vermiştir. C.K.M.P. li politikacı bu hareketini de kitabına uydurmayı bilmiş ve Kırşehirli seçmenleri M.B.K. ne göndererek o kanaldan işin halli yoluna gitmiştir.

C.K.M.P. li Bakana şans yaver gitmektedir. M.B.K. nde aleyhinde olan bir grubun öncülüğünü yapan ve Milli Eğitim Bakanlığının kontrolü ile görevli bulunan Mehmet Özgüneşin geçirdiği trafik kazası, hâdiselerin gelişmesini önlemiştir. Zira Özgüneş, kazadan önce Tahtakılıça, Milli Eğitim İşlerinin düzenlenmesi için bir aylık mühlet vermişti.

Kendisini geçici bir hükümetin üyesi kabul eden C.K.M.P. li Bakan, gerçekten Öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcısını sevmiyordu, İki günde bir elinde bir tomar rapor ve teklifle karşısına çıkan Koçun Bakanın huzurunu kaçırdığı muhakkaktır. Koçun görevinden alınması Tahtakılıçı bir müddet için rahatlatacaktır. Bakan, belirli bir süreyi geçiştirebilmek için bir devrin silâhına sarılmak zorunda kalmıştır. Emeklilik Kanununun 39. maddesi ona, böyle bir tasarrufta bulunabilme imkânım sağlamıştır. CK.M.P. li Bakan bu tasarrufun "görülen lüzum" üzerine değil "Bakanın takdir hakkı" formülü ile yapıldığım iddia etmekte, İşin kötüsü, kendisi de buna inanmaktadır! Üstelik bunu her yerde söylemekte ve İddiasında ısrar etmektedir. Ne var ki, bir zamanlar pek revaçta olan "görülen lüzum" formülüne yeni bir ad bulan Bakanın iddiasına her halde en çok Tevfik İleri ile Celâl Yardıma gülmektedirler.

İstanbul

Ektiklerini biçenler

Esmer, uzun boylu, geniş omuzlu adam, gösterişli makam odasındaki, henüz intibak edemediği anlaşılan koltuğuna yerleşirken koyu gri elbisesinin pantalonunu diz yapmasın diye yukarıya doğru çekti, ve Anadolu şivesiyle konuşmağa başladı:

"— İnsanları idare etmek büyük bir sanattır. Âmmenin işi yürütülürken bazı ihtilâflar ve fikir ayrılıkları olabilir. Bunları tabii birer netice olarak kabul etmek lâzımdır. Bütün ihtilâflar ve fikir ayrılıkları yanında âmmenin işleri normal ve muntazaman yürür."

Bitirdiğimiz haftanın başlarında birgün İstanbulda, heybetli Belediye Sarayının Başkan Başyardımcılığı makam odasında konuşan, Kurmay Yarbay Turan Ertuğdu. Bahsettiği de, İstanbul Belediyesine musallat olan, müstacel ve hayati âmme işlerinin süratle görülmesine set çeken huzursuzluktu. Yakışıklı bir asker olan Ertuğ, istifa eden Kurmay Albay Adnan Çelikoğlunun yerine, Belediye Başkan Başyardımcılığına bir gün önce atanmıştı. Çelikoğlunun gidip, eski Fen İşleri Müdürü ve Belediye Başkan Yardımcılarından birine vekâlet eden Ertuğun gelmesi, büyük ihtimalle aylardır devam edegelen huzursuzluğun son perdesini teşkil edecekti.

Hâdisenin içyüzünü anlıyabilmek için, simdi Vatikanda Büyükelçi bulunan Muharrem İhsan Kızıloğlunun İçişleri Bakanlığı zamanına kadar geri gitmek lâzımdır. EMİNSU'cu Generalin İstanbul Vilâyeti ile Belediyesinin idari bakımdan birleştirilmesi teşebbüsü, Çelikoğlu ile bazı Belediye ileri gelenlerinin şiddetli muhalefetine yol açmıştı. Tertiplenen açık oturumda sert ve kırıcı tartışmalar yeralmıştı. Fakat Çelikoğlu ve arkadaşlarının direnmeleri fayda vermedi, Vilâyet ve Belediye yeniden iki vücuda sahip tek baş haline getirildi.

İstanbulun Vali ve Belediye Başkanı çift yıldızlı General Tulga ile Çelikoğlu arasındaki ilk ihtilâf, yeni idari statüye intibak için kadroların tâdili dolayısıyla yapılan tâyin ve tasfiyeler sırasında patlak verdi. Gerek cerbezeli Tulga, gerekse Çelikoğlu, kendi adamlarının muhafazası ve önemli noktalara yerleştirilmesi için gayret gösteriyorlardı.

İkinci ihtilâfın menşeini, Encümen çalışmaları teşkil etti. 27 Mayıstan üç gün sonra çıkarılan bir kanunla lâğvedilen Belediye Meclisleri yerine aynı yetkileri hâiz olarak her şehir ve kasabada olduğu gibi İstanbulda da kurulan dokuz koltukluk Encümende, iki hizip daha belirli **bir** şekilde ortaya çıkmıştır. Bilhassa kılı kırk yararak kanunları harfiyyen tatbik etmekle şöhret yapmış Encümen Başkanı ve Belediye Başkan. Yardımcısı Avni Delsü ile cerbezeli Tulganın mutemet elemanı Teknik İşler Başkan Yardımcısı İhsan Bingüler, imar çalışmaları dolayısıyla kıyasıya birbirlerine girdiler. Bin* güler, Delsüyü kanunların dar çerçevesine sıkışıp kıpırdıyamaz bale gelmekle itham ederek çekilmiş, fakat İstifası Tulga tarafından kabul edilmeyince, kutuplar arasındaki uçurum büsbütün derinleşmiştir. Gene Delsü ile kapışan Sağlık Müdürü de celâdet göstererek çekilmiş. Vali ve Belediye Başkanı onun da istifasını kabul atmiyerek kendisini izinli addetmiştir.

Tavşana kaç, tazıya tut

Netameli konulardan biri de otomobil meselesi olmuştur. Çelikoglu Tulgadan habersiz, tabiatiyle başta kendisi olmak üzere, bütün Belediye Başkan Yardımcılarına birer makam otomobili tahsis etmişti. D.P. devrinde basında kulak tırmalayıcı itiraz seslerinin çıkmasına sebep elan düşük Kemal Aygünün 36 666 özel plaka sayılı siyah Mercedes'ini de kendisine ayırmıştı. Tulga, gazetelerin de ikazı üzerine böyle bir tasarrufa, mevzuata uygun olmadığı mülahazasıyla itiraz etmiş, üstelik hareketin Milli İnkılâbın mâna ve ruhuna uygun düşmediğini belirtmiştir. Delsü, daha başından makam otomobilini reddetmiş, kullanmıyarak Belediye garajına kitletmiştir. Diğer Belediye Başkan Yardımcılarının otomobilleri ni de, müdahalesiyle Tulga geri almıştır. Fakat Tulga, Çelikogluna sözünü geçiremediginden. Belediye Başkan Başyardımcısı aşırı bir zaafı olduğu anlaşılan makam otomobilini muhafaza etmiştir. Özel bir sohbette, Çelikoğlu şöyle konuşmuştur:

"— Ben Albayım. Görevime Silâhlı Kuvvetlerde devam etseydim, Alay Kumandam olurdum ve altımla özel bir otomobilim bulunurdu, Buradaki vazifemi, bilâ ücret, yani Albaylık maaşımla yapmaktayım. Binaenaleyh, bir özel otomobile **sahip** olmak hakkımdır."

Tulga,ile çalışkan Çelikoğlu, Malta Köşkü konusunda da anlaşama-

Refik Tulga,
İpler elinde

mışlardır. Tulga Malta Köşkünü, muhakkak ki kirası mukabilinde, tacirlere klüp yapmaları için vadetmişken, Çelikoğlu halka açık bir Belediye Gazinosu haline getirmiştir.

Zaman gelmiş, hiziplerden birinin ak dediğine diğerinin kara demesi yüzünden 2 küsur milyon nüfuslu İstanbulun yarım milyara yakın bütçeli Belediyesinde faaliyetler, nerdeyse felse uğramış, su ve ekmek meseleleri gibi müstacel ve hayati meselelerde dahi ihtilâflar çıkmıştır.

Tulga ile Çelikoğlu, 'bir türlü bir çalışma ahengi kuramamışlardır. Çelikoğlunun en büyük kaprisi, Belediyeyi Vilâyetten ayırarak kendi başına buyruk hale gelmekti. Hattâ Çelikoğlu, sıkı-fıkı olduğu M. B. K. üyeleriyle yaptığı görüşmelerden sonra İstanbul gazetelerinin Vilâyet-Belediye muhabirlerine Belediye ile Vilâyetin ayrılacağına, İçişleri Bakanlığında çalışmalar yapıldığına dâir haberler uçurmuş Tulga da tekzip edegelmiştir. Son tekzibinde Tulga:

"— Tamamiyle hayal mahsulü bir haberdir. İçişleri Bakanlığı Müsteşarı telefon ettiler, haberi tekzip etmemi bildirdiler. Esasen ayırma ameliyesine koyulacak bir durum yoktur. Zaten bizim üç ayımız kaldı. Niçin ayrılsın?" demiştir.

Çelikoğlunun politikası yüzünden Belediye üzerinde tam bir kontrol tesis edemiyen Tulga, cezri tedbirler alma ve temizlik yapına yoluna gitmeyi bir süre önce münasip buldu. Evvelâ Çelikoğlu hizbinin aslarından Vehbi Yüreklinin başında bulunduğu Danışma ve Kovuşturma Kurulunu lâğvetti. Delsü ile Hukuk İşleri Müdürü Turan Gürsoyu da vazifelerinden affederek Belediye avukatlığına atadı. Kendisine reva görülen muameleyi haysiyet kırıcı bulan kırlaşmış saçlı, yakışıklı Delsünün Belediye avukatlığından da istifası, bardağı taşıran son damla oldu. Çelikoğlu derhal Tulgaya başvurarak Delsünün istifasının kabul olunmamasını ve eski görevinin verilmesini istediyse de, çift yıldızlı General buna yanaşmadı. Çelikoğlu, Batılı bir kafa taşıyan ve entrikalara pek aklı yatmıyan Tulgara, aksi halde kendisinin de istifa edeceği ültimatomunu çekince, aldığı cevap:

"— Öyleyse yazılı olarak verin" oldu.

Tulga Çelikoğlunun istifanemesini alınca, vesikayı muameleye koymıyacağını, kendisini bir ay izinli addedeceğini belirtti. Fakat Çelikoğlu, huzurdan ayrılır ayrılmaz hiç ara vermeden bir dahili tamim yayınlıyarak mesai arkadaşlarına veda etti ve böylece de devam edegelen buhran, hiç olmazsa su yüzünde kapandı. Ancak Çelikoğlunun, istifasına rağmen, kendi kendine tahsis ettiği makam otomobilini bir hafta daha muhafaza .etmesi için yaptığı müracaat, dikkate değer. ,

İnanılmaz fakat doğru

İstanbuldaki bir başka bomba istifa haberi, evvelki haftanın sonunda gazetelerde arz-ı endam etti ve sürpriz tesiri yarattı, İstanbulun dirayetli Emniyet Müdürü Nevzat Emrealp. hem görevinden, hem de meslekten çekiliyordu. Hele, Emrealpin 45 yaşına rağmen 25 senelik emeklilik müddetinin dolmasına şuracıkta iki sene kaldığını bilenler için haber, hayret verici oldu.

Tarsus Amerikan Kolejini bitiren Emrealp, Mülkiyeden 1940'ta mezun olmuş, üç sene askerlikten sonra polislik mesleğine atılmıştır. Amiri Tulga ile istişareden sonra istifa dilekçesini 27. Temmuzda İçişleri Bakanlığına mizacına uygun şekilde, sessiz sedasız gönderdi, cevabım ' beklemeğe başladı. İstifasından kimseye bahsetmediği için haber, Vilâyet kanalından, o da ancak dört gün sonra duyuldu. Emrealp, müracaat eden gazetecilere haberi doğruladı, sebeplerin ise, "ailevi ve şahsî" olduğunu bildirdi. Fakat Emrealpin yalan söylemek İtiyadında bir adam olmadığını bilen tecrübeli gazeteciler bile, istifaların çoğunun üzerine yapıştırılan klişeleri andıran "ailevi ve şahsî" mazeretine bir türlü inanamadılar. Menfi çevreler ise derhal kolları sıvayıp, bulandırıcı rivayetleri süratle yaymağa koyuldular.

Nevzat Emrealp
"Hayat pahalı!"

Ama basiretli Emrealpin şöyledir ği doğrudur ve istifasının sebebi de son derece saf ve masumdur. Emrealp, üç erkek çocuk babasıdır ve bir de evlâtlıkla beraber altı kişilik bir aileyi geçindirmek zorundadır. Oğullarından en büyüğü, Tarsus Amerikan Kolejinde okumaktadır ve lisenin birinci sınıfındadır. İkincisi de ilkokulu bitirmiştir ve Emrealp, iyi bir tahsil görmesini istediği için, onu da Tarsusa, Amerikan Kolejine göndermeyi düşünmektedir. Emrealpin, ağır mesuliyetli İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevinden eline ayda 1100 lira para geçmektedir. 500 lirasını Şişlideki, kaloriferi dahi olmıyan ve kendisine hatırı hürmetine kiralanan, mütevazi evine kira olarak ödemektedir. 100 lirayı de Emniyet Müdürlüğü tabldotuna yatırınca, geriye koskoca ailenin bütün masrafları için 500 lira kalmaktadır. Emrealp, ucu ucuna geçinebilmek için, son 12 ay zarfında Mersindeki babasından tam 17 bin lira para çekmiştir.

Ama babası yaslanıp çalışamaz hale gelince ve annesi de ağır şekilde hastalanınca, Mersindeki memba kurumuş, iş başa düşmüştür. Babası, Mersine dönmesini, Lemas nahiyesinde, iyi bakıldığı takdirde senede 40-50 bin lira getirebilecek limon bahçesinin başına geçmesini istemek-, tedir. Emrealp te, limon ağaçlarının dibinde, sebzecilik te yapmak suretiyle, senelik geliri 60-70 bin liraya çıkarabileceğini düşünmektedir.

Emeralp istifayı çok daha önceden kafasına koymuştur ama halkoyu gününün geçmesini beklemeyi, daha uygun görmüştür.

Emrealp kendine, "Her vatandaş Emniyet Müdürlüğünden güler yüzle çıkmalıdır" prensibini şiar edinmiş dürüst, namuslu ve ideal bir idare adamıdır. 1958 yılında Birinci Şube Müdürüyken, düşük Koraltanın suistimallerine *göz* yummağa, 9 subay hâdisesinde yukarıdan emredilen tarzda harekete tahammül edemediğinden, gene İçişleri Bakanlığına, müracaat ederek, İstanbuldan başka herhangi bir yere ve herhangi bir vazifeye tâyinini istemiş, Sivas Emniyet Müdürlüğüne atanmıştı.

Şimdi, şöyle bir sual sorulabilir: Gestapo Zeki Şahin Emniyet Amiri, mezhebi geniş zevç Ferit Sözen Emniyet Müdür Muavinliği maaşıyla İstanbulda krallar gibi hayat sürerlerken, nasıl olur da Emrealp, hem de Emniyet Müdürlüğü maaşıyla aynı şeyi yapamaz? Bu sualin cevabı, ilk iki kafadarın bugün Yassıadada hesap vermesi, üçüncüsünün ise, vazifeden ayrılırken arkasında sadece teessür hissi bırakmasındadır.

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Tahliyeler

Mendiliyle gözlerindeki yaşı kurulayan genç ve güzel kız başını yukarı kaldırıp dik yakalı Hakimler Heyetine baktığı zaman gözü bir levhaya takıldı. Divanın arkasındaki duvarı boydan boya kaplayan levhada şunlar yazılıydı: "Adalet mülkün temelidir"

Genç kıs kendini tutamadı. Başını tekrar öne iğdi ve sessizce ağlamağa koyuldu.

Hâdise, geride kalan haftanın ortalarında birgün, Temmuz sıcağıyla cayır cayır yanan Yassıadadaki tarihi duruşma salonunda cereyan ediyordu. Oturduğu yerden, genç kızın sanıklardan birisinin yakını olduğunu anlamak mümkündü. Başkan Başol Ankara ve İstanbul Olayları Dâvasının kararını okuyor ve tahliye edilen 47 sanığın isimlerini bildiriyordu. Dâva sona ermiş, 47 kişi suçsuz görülmüş, içlerinden başka davalarla ilgili bulunmıyanların tahliyesine karar verilmişti. Karar, salonu panayıra çevirdi. İlk fırlayanlar tabiatiyle gazetecilerdi. Hemen telefonlara sarıldılar. Onları, sanıkların yakınları takip ettiler. Heyecandan veya gürültüden isimleri duyamamış olanlar, basın mensuplarının ellerindeki listelerde yakınlarının isimlerini arıyorlardı. Kimisi bulmuş olmalının sevinciyle hıçkırıyor, kimisi bulamamanın telaşıyla çırpınıyor, kimisi de ümitsizliğin verdiği eziklikle mahkeme salonuna dönüyorduk

Sanık sandalyasında oturanlar arasında da ağlayan biri vardı. Kemal Aygün, Ankara ve İstanbul Olayları Dâvasından beraat edenler arasındaydı. Aygün, oturduğu yerde başını önüne eğmiş sessiz sessiz ağlıyor, arada bir göz yaşlarım ceketinin koluyla siliyordu.

Beraat eden 47 sanığın büyük bir kısmını emniyet teşkilâtında çalışanlarla, DP. ileri gelenlerinin sürükleyip getirdikleri ve işin farkına varmadan çamurun içine batıveren vatandaşlar teşkil etmektedir. Aygün ve şöhreti dillere destan güzel bir romancının esi de 471er arasındadır. İstanbulun eski Emniyet Müdür Muavini Ferit Sözen, Ankara ve İstanbul Olayları Dâvasında suçsuz görülmüştür.

"Cumbadan rumbaya"

Tahliye edilen yakınlarım karşılamak üzere bir hücumbotla Dolmabahçeye getirilenler rıhtımda karşılandılar. İçlerinde ünlü bir hanım romancıyı arıyanlar boşuna bakındılar. Suzan Sözen, **eşini** karşılamağa gelmemişti. Esasen bayan Sözen son günlerde gösterişten ziyadesiyle kaçınıyordu!

Ferit Sözen tahliyeden sonra.
Sermaye sahibi bir zat

Ferit Sözen Dolmabahçeden Sultanahmet Cezaevine götürüldü. Zira, eski Emniyet Müdür Muavininin, randevu evlerinden haraç aldığı iddia edilmekte ve bu yüzden hakkında bir tevkif kararı bulunmaktadır. Yassıadada tutuklu olduğundan karar icra edilememiştir. Böylece Ferit Sözen, birkaç dakikalık hürriyet havasım müteakip yeniden cezaevinin yolunu tutuyor ve zarif eşi için yeni bir ayrılığın kapıları açılıyordu.

İstanbul ve Ankara Olaylarından mahkûm olanların sayısı 69'dur. Olayların tertipçisi ve tesvikçici olarak listede, Bayar ile Menderesten **başka,** zamanın Genel Kurmay Başkanı Rüştü Erdelhun, bazı kabine üyeleri ve emniyet mensupları ve ayrıca İstanbulun pek meşhur Birinci Şube Müdürü Bunun Yamanoğlu bulunmaktadır.

Savunmalar

Ertesi gün, Yassıadada gene bir hay-i eğlenceli geçti. Sanık Bakanlar savunmalarını yaptılar. Hele içlerinden birinin sözleri, doğrusu istenirse, siyasi partiler literatürüne pek kıymetli malzeme kazandırdı. Sözlerin sahibi meşhur ve malûm Tevfik **ileriydi. Heri, bir siyasi partiye niçin intisap edildiğini belirtiyordu. Efendim, bir siyasi partiye iki şey için girilirdi. Birincisi menfaat düşüncesi, ikincisi memleket; hizmetiydi. , Kendisi ikinci şıkkı tercih etmişti! Köylü memleketimizin efendisiydi ya, işte bay ileri, köylüyü hakikaten efendi yapmak için D. P. li olmuştu! Doğrusu D. P. de köylüyü yedek parçasız iki aydan fazla çalışmıyan traktörüyle, Ziraat Bankasına olan borçlarını oyu mukabili tecil 'etmesiyle efendi yapmıştı. Bu kampanyada bir kaç şampiyonun cebine birkaç milyoncuk girivermişti. Eh, bu kadar kusur kadı kızında bile bulunurdu!**

Bir başka düşük Bakan, Bakanlık koltuğundaki cakasından başka, büyük iş adamlarına mahsus cesaretini de yitirmiş olarak Divanın önüne çıktı. Polatkan solgun, hımbıl -tâbir bizzat Menderesindir-, elleri titriyerek yazılı savunmasını okumaya çalıştı. Başkan Başolun 15 dakika sonra duruşmayı tatil edeceği İhtarı karşısında adamakıllı şaşıran al yanaklı düşük Maliye Bakanı, ertesi gün için müsaade istedi. Divan müsaade vermeyince daha beter bocaladı ve savunmasını yazılı olarak vermeyi teklif etti. Gene Divanın itiraziyla karşılaşınca bütün müvazenesini kaybetti. Okumaya çabaladı.

Duruşmaların Anatomisi

İşin Şakası Kalmayınca

Bi r mahkeme, suçsuz olanların suçsuzlukları anlaşılsın ve gerçekler tam manasıyla ortaya çıksın diye ancak Yassıada Divanı kadar gayret sarf edebilir. Başol ve arkadaşlarının, muhakeme ettikleri zihniyetin sahiplerine karşı gelmiş milletvekillerini ötekilerden ayırmak ve kurtarmak için adeta çırpındıklarını sezmemeye imkan yoktur. Bu gayretlere yardım edenler çıkmıştır, bir nevi suçluluk psikoza içinde karşı gelenler- Ama şimdi, akla karanın belli olma gününün böylesine yaklaştığı bir sırada son davranışlar, şüphesiz son karar üzerinde son tesiri icra edecektir. Ondan sonra geç kalınmış olacaktır. Menderese takılıp ta Yassıadalara kadar gidenler, ayıklıkları nisbette gerçeklere ışık tutacaklar, gerçeklere ışık tuttukları nisbette boyunlarının etrafına sarılmış ipin soğukluğundan uzaklaşacaklardır. Başsavcı Egesel 107 sanığın idamını isterken belki iddia makamı işgal edenlere has bir mübalâğada bulunmuştur. Ama talep, pek çok kimse için şaka zamanının geçtiğinin ve şeriatın parmak kesmede tereddüt etmeyeceğinin açık delilini teşkil etmiştir.

Yassıada sanıkları içinde öyleleri vardır ki, avukatlarının pembe rüyalarıyla bugüne kadar avunmuşlardır. Memleketteki siyasi hâdiseleri değerlendirmede inanılmaz hatalar yapan bu avukatlar, müvekkillerinin sözleri önüne sâdece hayale dayanan manzaralar sermişlerdir. Bekleme, çözülmeme, birbirini suçlamama Yassıadada âdeta gizli parola yerine geçmiş ve bu parolaya uymayanlar bizzat arkadaşlarına hışmından Divana şikayette bulunma zorunda kalmışlardır. Yetki Kanununun Anayasaya aykırı olduğu inancını, hiç çekinmeden ifade eden Kemal Özçoban bu sınıf sanıkların 1 numaralı simasıdır. Buna mukabil, arkadaşlarının ihanetine marna kalarak feryadı basan, fakat "Ben söylemem, Allahtan bulsunlar!" diye belki asil zannettiği, aslında gülünç ve son derece tehlikeli bir Donkişotluğun zırhına bürünmüş Baha Akşit öteki sınıfın temsilcisidir. Egesel bunlardan birincisinin beraatini, ikincisinin idamını istemek suretiyle her koyunun kendi bacağından asılacağını ve divanın peşin hükümlerle bağlı bulunmadığını en kapalı gözlere bile göstermiştir. Şimdi, bu açık kapıdan geçip geçmeme sanıkların samimiyet derecelerine, gerçekleri konuşturmakta gösterecekleri iyi niyete bağlıdır. Yoksa, adaletin gözdeki yaşa bakmayacağı ve suçluluğa gönüllü olarak kabul edenlerin, suçsuzlukları taklanda bir delil gösteremeyenlerin akıbetine aynen maruz bırakılacakları açık bir hakikattir.

Aslında da, bir mahkemeden suçsuzları kurtarmak için Yassıada Divanının sarfettiği gayretlerden nota fazlasını beklemek haksızlıktır. Bir mahkeme, sanığa sâdece fırsat verir. Fırsattan faydalanmak veya faydalanmamak artık sanığa, avukatlarına kalmış bir husustur. Yassıada Hâdisesinde beliren gerçek, adalet dışı bir kuvvetin hükümler üzerinde müsbet veya menfi bir tesir yapmayacağı, yapamayacağı gerçeğidir Siyasî barometrenin ibresi, Referandum günü gelip bir noktaya dayanmıştır. Bu noktanın, pembe gözlüklü avukatlar tarafından hayal edilen nokta olmadığı sanıklar ve yalanlan tarafından görülmez, hâlâ kum üzerine bina inşa etmeye çalışılırsa Divanın çalışmaları sonunda dökülecek göz yaşının hacmi mutlaka büyük okur. Yassıadadan kurtulmak için adaleti tatminden başka çare bulunmadığı anlaşılır, kabul edilirse bazı lüzumsuz ıstıraplar önlenmiş olur.

Bir iktidar takımının, en büyüğünden en küçüğüne, sağlamı ve hastasıyla, akıllısı ve safıyla, habisi ve inatçısıyla bir kaç saat içinde derlenip bir kurak adaya sürülüvermesinde elbette ki bir hazin taraf vardır. İnsan gözünü kapayıp ta bunların kaderleri üzerinde düşünürse içini hüzün kaplar. Her bir sanığın bir de ailesi bulunduğu, bu ailelerin bütün fertlerinin tarifsiz kederler içinde olduğu muhakkaktır. İhtilâlden bu yana, bunların cehennem azabı çektikleri, hele on düşük mevkie en yüksek yerden sukut suretiyle geldikleri için acıyı daha da, derinden hissettikleri bilinmektedir. Zaten bu yüzden değil midir ki, o takınım elinden en çok çekmiş olanlar bile yüreklerinde nefret, ve iğrenmeyle karışık bir acıma hissi duymaktadırlar t

Ama, 107 kelleyi fütursuz isteyen Başsavcının dediği gibi, Yassıadada 107 adamın hayatından çok daha mühim bir şeyle, bu topraklar üzerinde yaşayan ve yaşayacak milyonların saadetiyle oynanmaktadır. Divandan çıkacak karar uzun yıllar söylenecek ve ibret derslerinin en mükemmeli yerine geçecektir. Başsavcı, şiddetin sâdece bu gayeyi temin maksadıyla istendiğini, yoksa şahsi bir hesaplaşmanın asla bahis konusu olmadığını belirtmiştir. Şiddeti önlemenin tek yola, bu şiddete şahsen lâyık bulunulmadığının ortaya konması, delillerinin gözler önüne serilmesi ve adalete yardıma olunmasıdır. Yassıadada bütün melanetlerin açıklanmadığım hissetmek zor değildir. Ada sakinleri, belki Süreyya Ağaoğlunun işmar yoluyla müjdesini verdiği "değişik şartlar"ı beklemenin rehaveti içinde D.P. mekanizmasının gerçek işleme tarzını ağızlarıyla söylememişlerdir. D.P. Genel idare Kurulunda işlerin döndürülme, kararların alınma tarzı, Menderesin ve hattâ Bayarın tazyikleri misalleriyle dile getirilmemiştir. D.P. Grup idare Heyetinin gerçek yetkileri ve mensuplarının suça iştirak payları delilleriyle belirtilmemiştir. Meclis Başkanlık Divanının hangi tesirler karşısında bırakıldığı vak'a zikredilerek söylenmemiştir. Eğer sanıklar başkalarının suçunu tekabül etme kararındaysalar, susmakta devam edebilirler. Cezası idam olan bir fille gönül rızasıyla katılmak bir cezayı, sâdece korka veya menfaat karşılığı alçaklık etmeli bir başka cezayı gerektirir. Avukatların hayalleri şimdiye kadar bir çok ağızı kapatmıştır. Zaten ta ağızlardan çoğunun sahipleri, burunlarının önündeki gerçekleri görmekte ne derece az mahir olduklarını iktidarlarının sallantılı son yıllarında ispat etmişlerdir. Ama şimdi, "değişik şartlar"ın bir hayal olduğu, siyasi panoramanın hiç de umulduğu gibi çıkmadığı, memleketin sağlam kuvvetlerinin ise Referandumdan bu yana biraz daha kenetlendikleri gözönünde tutulursa Egeselin kendilerine haber verdiği akıbetten yakalarını sıyırmak isteyenlerin tutmaları gereken yol, kendiliğinden belirmektedir.

Bu yol samimiyet yolu, itiraf yola, gerçeği konuşturma yoludur. Zira son pişmanlık fayda vermeyecektir.

Bacakları titriyordu, Nihayet dayanamadı:

"— Yapamıyacağım efendim. Beceremiyeceğim. Müsaade ederseniz yazılı bırakayım..." dedi ve elindeki kâğıt tomarını Divan Kâtibine verdi.

Savunmaların Ziyadesiyle eğlenceli kısmı, bay Yüzde Onun konuştuğu kısımdı. Zorlu son derece nüktedan bir diplomat olduğunu bir kere daha ortaya koydu. Efendim, politikaya girmişti. Girmesiyle, dedikodu oklarının üzerine çevrilmesi bir olmuştu. Esasen büyük politikacıların hepsine aynı hücumlar yapılırdı. Büyük Frederick ve Lincoln de dedikoduya hedef olan devlet adamları arasındaydılar. Hattâ ve hattâ Amerikanın kurtarıcısı Washington için bile neler söylenmişti! Ee, kendisi için de elbette ki söylenecekti. Şu dünyada Ağa Hanın otomobilinin üzerine bin tane yalan düzülmüştü. Zorlu gibi bir diplomatın üzerine düzülmeyecek miydi ? Adamın otomobilinin resmi çekilmiş, Zorlunun otomobili diye gösterilmişti.

Zorlu savunmasında bunlara temas etmesinin sebebini Başsavcının iddianamede kendisinden "midesinden yakalanmıştır" diye bahsetmesine bağlıyordu. Yoksa bahse değer konular değildi. Kaldı ki, kendisinin midesinden şikâyeti de yoktu. Ömrübillâh ne yemişse, öğütmüştü!..

Salim Başol
Sabırlı bir adam

Ağlamaklı Sesler

A. Hamdi Sancar

Akşamları saat sekiz olup ta radyolar açıldı mı, bir takım ağlamaklı sesler kulakları dolduruyor. O kadar ki, neredeyse dinleyenlerin bile ağlayacağı geliyor. Gözlerin önünde talihsiz kader kurbanları, babasız yavrucuklar, karalara bürünmüş dullar canlanıyor. Terennüm edilen, sâdece masumiyetler, sâdece masum oylardır. Hep inanarak verilmiş, hiç farkına varılmaksızın verilmiş, hep iyi niyetle verilmiş masum oylar! Bunlardan dolayı mı, şu boyunlara ip geçirilecektir? Günah olmaz mı, yazık olmaz mı? Reva mıdır bu, bu ağlamaklı seslerin melek sahiplerine?

Ağlamaklı seslerin melek sahiplerini bundan onbeş ay önce tanımayanlar için, şefkat ve merhamet hislerinin uyuşturucu tesirlerine kapılmak kolaydır. Ama düşünmek lâzımdır ki, şimdi böyle konuşan Ahmet Hamdi Sancar 1960 yılının baharında dünyaya dunum attıran bir kabadayıydı. Nusret Kirişçioğranun ağzından sâdece tehdit dökülüyordu. Bahadır Dülger, kendi meslekdaşlarına dahi her cefayı reva görüyor, bir Basın Himmler'i rolünü şevkle, şevkle yapıyordy. Hepsini bir kenara bırakınız, dünyaya pek geç gelmiş bir yeni Neron tipi yaratan Adnan Menderesin bugünkü ağlamaklı sesinin tüyleri diken diken etmemesine imkân mı vardır?

Bu ağlamaklı sesler, alındıkları tellerde sıkı sıkıya muhafaza edilmeli ve politika hayatına yeni yeni kabadayılar çıktığında millete dinletilmelidir. Millete dinletilmelidir ki millet, onlara mukavemetin ne derece kolay olduğunu ve her işin "fertlerin medeni cesareti"ne bağlı bulunduğunu hatırlasın.

Tarihte, bizim D.P. takımıma marifetlerini yapmış iktidar takımları yok değildir. Ama bunlardan hiçbiri, bizimkiler kadar alçak çıkmamıştır. En kötüsü içinde bile başım dik tutanlara rastlanmıştır. Bizde çıkan, bir kaç şirretten başkası olmamıştır. Şirretliğin ise kahramanlıktan fersah fersah uzak bulunduğu herkesin bildiği gerçektir.

Yarın, ağırından köpük saçarak bu milleti baskı altına almaya kalkışacaklar yeniden belirirse, bunların iki kadeh parlattıktan sonra karacüppelisinden meşum kalem sahiplerine, bunak ve sağır politikacısından sokak çocuklarına herkese meydan okumaları bugün Yassıada Saatinde yükselen ağlamaklı sesler sayesinde sâdece komik, sâdece gülünç bulunacaktır. D.P. nin iktidar takımı sokak külhanbeylerinden devlet ada mı değil, düpedüz adam dahi çıkmadığının, çıkmayacağının bir delili olarak tarihimizdeki ibret levhalarının en manalısını teşkil etmiştir.

Zaten, türk toplumuna tek hizmetleri de budur!

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

Chester Bowles hâdisesi

Amerika Birleşik Devletlerinin dış siyasetini idare edenlerin açık ihtilaflara düşmeleri nadir ahvaldendir. Bunun başlıca üç sebebi var: Birincisi, bu eski sömürgenin kurtuluş mücadelesinden doğan köklü demokrasi ve hürriyet prensibi, ikincisi Kongredeki iki büyük partinin aynı prensiplere müstenit bir dış siyaset üzerinde buluşması ve nihayet başkana sistemin kabine üyelerini sâdece ve ancak birer yüksek rütbeli memur halinde bırakarak; kati ve nihai kararı Cumhurbaşkanına vermiş olması.

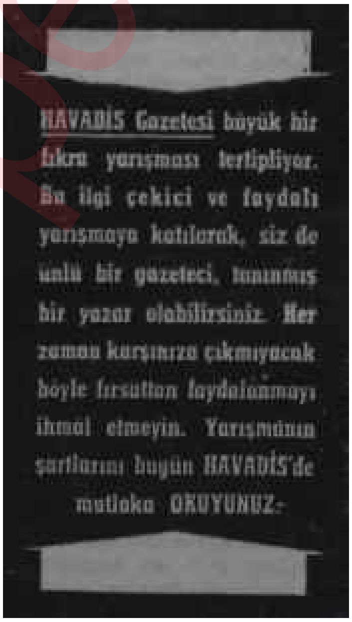
Bununla beraber, Başkanın şahsi temayül ve kanaati ne olursa olsun icraatının, kesenin ağzını elinde tutan tarafından kontrol edildiği, müdafaa stratejisine hakim bulunan Pentagona tarafından tesir altında bırakıldığı, büyük sermayenin ve iş âleminin tazyiki altında bulunduğu ve nihayet dış siyaset "Teknisyen"lerinin rötuşuna uğradığı bir hakikattir. Bir Marshall adı infiratçılığın sonu demek olan devrenin adadır. Foster Dulles "Uçurum kenarı" siyasetinin mucididir. Komünist dünya karşısında ne gibi bir tutum kabul edilmesi lazım geldiği münakaşasında Kennan ve Harriman isimleri hâlâ. unutulmamıştır. Bugün de Chester Bowles üzerinde duruluyor. Evvelce Valilik ve Kongre üyeliği yapmış, Başkan Kennedy'nin seçilmesinde faal bir rol oynamış olan ve halen Dışişleri Bakan Yardımcısı bulunan Bowles'in bu son vazifesinden istifası bir gün meselesi değilse bile, bir kaç hafta meselesi sayılıyor. Beyaz Sarayın tekzibi, bizzat Bowles'in "İstifa etmeyeceğim"demesi ve nihayet kendisinin Afrika, Orta Doğu ve Güney Doğu Asyadaki Amerikan diplomatlarının konferanslarına başkanlık etmeye gönderilmesi, istifa söylentilerinin ardını almaya kâfi gelmedi.

Bir yeni devir adamı

Newyork Times'in yazdığına göre, Dışişleri Bakanı Rusk'ın gaybubetinde ona vekâlet etmeye memur olan Bowles sâdece günlük işler ve idari meselelerle uğraşmakla yetinmeyip, dış siyasetin asasına müteallik kararlar almakta bu yüzden Hariciye erkânı ile kötü kişi olmakta imiş. Neticede Başkan Kennedy ile de aralarında anlaşmazlık çıkmış.

Bu işler oldukça sathidir, daha doğrusu tersten sathi kalındığı intibamı vermektedir. Aslında Bowles Başkan Kennedy ile dış siyasetin umumi hatlarında mutabıktır ve bu mutabakatı "Dulles devrini kapamak" cümlesiyle ifade etmek mümkündür. Yâni bir takım peşin hükümlerden yakayı sıyırmak, Amerikayı günün temposuna, devrin iklimine uydurmak, yâni az çok platonik ittifaklar uğruna, az çok şüpheli büyük iş ve sermaye menfaatlerinin hatırı içte körlenmiş mevzilerde kakılıp kalmamak, yâni bozulmuş rejimlere, yaşamaya ehil olmayan suni yapılara Ve haksız iddialara bağlanmayıp, geniş ufuklu bir siyaset, bir inisyatif devrine girmek ve komünist dünya ile açık, merdâne, âdeta sportif bir rekabete girişmek...

Bu muhakeme silsilesince Bowles'in ilk mücadelesi Kübaya yapılan bedbaht çıkarma işinde oldu. Dışişleri Bakan Yardımcısı bu istilâ teşebbüsüne kati surette muhalifti. Fakat "Uçurum kenarı" siyasetinin banisi, Gautemala hükümetini deviren meşhur meyva şirketinin hâmisi müteveffa Dışişleri Bakam Foster Dullasın kardeşi olan Ailen Dulles'ın ve başında bulunduğu merkez istihbarat dairesinin yanlış hesaplara müstenit ısrarı ile bu çıkarma yapıldı ve bilindiği gibi perişan olundu. Bu Bowles için bir zaferdi ama, Amerikan idaresi için de bir utançtı. Bunun uyandırdığı kızgınlık, her yerde âdet olduğu gibi, haklı olana, yani Bowles'e yöneldi.

Çin ve Ötesi

Kennedy idaresi işbaşına geldiği günden itibaren Çin meselesini ele almıştır. 600 küsur milyon nüfuslu komünist Çin rejiminin karşısında Çankayşekin el yardımıyla ayakta durabilen Formoza rejimini tutmak, yâni bir bakıma taşıma su ile değirmen döndürmek gayreti nereye kadar gidebilir, ne netice verebilirdi?

öteden beri sorulagelmekte olan bu suale açık cevap veren sorumlular arasında yine Bowles bulunmaktadır. Evvelâ Dış Moğolistan ile diplomatik münasebet tesis ederek, Çin ile Sovyet Rusyanın, iki komünist devin buluştukları, hattâ çarpıştıkları noktada bir rasat merkezi kurmak ve komünist Çini tanımanın ve Birleşmiş-Milletlere kabul etmenin şekil ve şartlarım incelemek isteyen» lerin başında Bov/les vardı. Büyük ölçüde onun tavsiye ve teşebbüsü İledir ki Moğolistan ile müzakereye girişildi ve Çinin tanınması meselesi tetkik konusu oldu.

Ancak, bu da Bowles'in basma bir çok yıldırım çekmekten hali kal' madı. Birleşik Amerikada Taypeh'in menfaatlerini gayet faal şekilde müdafaa eden ve her yere sokulan malum grup büyük şamata çıkardı. Taypeh'den ise şiddetli itiraz sesler yükseldi. Bu hengâmede Amerikan Hariciyesinin 6 Temmuzda yapmak cesaretini gösterdin açıklamanın Bowles'den başka birinin teşebbüsü olduğu söylenemez. Açıklamada komünist Çinin de Taypeh temsilcisi yanında Birleşmiş-Milletlere alınmağı hususunda bir zamandır devam eden incelemelerin, basında çıkan haberler hilâfına, kesilmediği, işin el'an tetkik edilmekte olduğu bildirilmekteydi.

Krutçefin azizliği

Bowles'in bu günkü şartlarla bağdaşamıyan görüşlerinden biri de somürgeciliğe dairdir. Dışişleri Baltan Yardımcısı, bilhassa Afrika ve Orta Doğuda Birleşik Amerikanın, diğer memleketlerin sömürgecilik teşebbüslerine karşı net bir tavır takınmadığı için bu bölgeler memleketlerinin sempatisini kaybettiğine ve bundan Sovyetlerin sistemli sekilde faydalandıklarına kaanidir. Bowles'in kanaatince, başlangıçta Belçikalılar idare edildikleri için Kongo bu hale düşmüştür. Angola sömürgesinle Portekiz kuvvetlerinin Amerikadan aldıkları silâhları yerlilere karsı kullandıkları iddialarının yayılmacına sebep de yine Washington'un idarei maslahatçı tutumudur. Ceza-

yır işinde Fransaya lüzumundan fazla yüz verilmiştir. Bütün bu tutumun temelinde bu memleketlerle mevcut ittifakın tasası vardır. Fakat NATO sömürgecilere bir kalkan değil, bir hürriyet paktı olmalıdır. Amerika bu sömürge meselelerinde hakiki tutumunu göstermeli, mazlum milletlerin hayırhah dostu olduğunu isbat etmelidir.

Bowles'in bu fikirleri Amerikan dış siyasetine hangi ölçülerde tesir ederdi, bilinemez. İki "K" nın Viyana mülâkati bir gevşeme yaratsaydı belki bu ölçü hakkında bir fikir edinilebilirdi. Fakat Krutçef"in Almanya meselesini bir buhran halinde tazelemesi Birleşik Amerikanın siyasetince de hali ile bir sertleşme yarattı ve diğer bir çok neticeler arasında "Bowles operasyonu" da suya düştü.

Kuzey Afrika

"Bu adamı anlıyamıyorum"

Fransızların Tunustaki deniz-hava üsleri Biertede kan gövdeyi götürürken, Tunus Cumhtırbaşkanı Habip Burgiba, General De - G a u l l e için böyle diyordu: "Bu adamı anlıyamıyorum". Burgiba "Bu adam" ile bu yıl başında görüşmüş, anlaşmış ve o zaman her şeyin hemen hemen yolunda olduğu ifade edilmişti. Fransızlar Bizerte üssünde bir müddet daha kalacaklardı. Fakat bu üssün silâh, asker ve tesislerini Tunusun rızası olmadan arttırmamak şartile. Bir yandan da Fransa, Cezayirli milliyetçilerle otodeterminasyon esası üzerinde müzakereyi kabul etmişti. Cezayir savaşı bitince Bizertenin bu savaşla ilgili önemi kalmıyacak, o zaman üsse NATO'mm Akdeniz müdafaası çerçevesi içinde yeni bir statü bulmaya çalışılacaktı. Hem, kim bilir, Cezayir meselesi halledildikten sonra Kuzey Afrikada belki de büsbütün başka bir hava esecek, Batı ile yeni ve semereli bir işbirliğine gidilecekti. Başkan Burgiba diğer müfrit Arap liderlerinin aksine, Batı taraflısı idi, Batılı kalmak istiyordu. Memleketini bağımsızlığa götüren uzun mücadelesinde gösterdiği sabır, itidal ve basiret dikkati çekmişti-

Şüpheli bir Jest

uvakkat Cezayir hükümeti temsilcilerinin Fransızlarla yaptıkları görüşmelerin ilk safhası kesilip beş hafta aradan sonra ikinci müzakere faslı bağlıyacağı sırada Burgibanın Bizerte meselesini tazelediği görüldü. Başkan tahliye isti-

Habip Burgiba
Bir yeğen daha

yordu. Bunu istemekle de kalmıyor, Tunusun Büyük Çölde hissesi addettiği Önemlice bir kısmı da talep ediyordu.

İlk bakışta bu, Harp Burgibanın Lugrin müzakerelerinde Cezayirlilerin durumunu kuvvetlendirmeye matuf bir jesti sanıldı. Burgiba ile Cezayirli milliyetçiler araşma son zamanlarda soğukluk girmişti. Dendi ki, Tunus Cumhurbaşkanı bu suretle Cezayirlilere bir cemilede bulunuyor. Galiba bir kısım Fransızlar da böyle düşünmüş olacaklar ki, Paris hükümeti sözcüsünün, karışıklık içinde müzakere açılamıyacağı hakkındaki beyanatında, Lugrin'de Fransız delegasyonunun durumunu sarsmamak mülâhazası pekâlâ hissedilmekteydi.

Ama bunun böyle olmadığı Burgibanınn nutkuna evvelâ Cezayirlilerin menfi reaksiyon göstermelerinden anlaşıldı. Çünkü Burgiba yalnız Bizertenin tahliyesini değil, aynı zamanda büyük Çölden hisse de istiyordu. Hem bunu Fransızlardan istemekteydi, ki Cezayir delegasyonunun

Büyük Çöl hakkındaki iddiaları bu suretle Tunus Cumhurbaşkanı tarafından bir yana itilmiş bulunuyordu.

Evlan müzakerelerinde otodeterminasyonun Büyük Çöle de tesmilini isteyen, daha sonra, Lugrin'de bu taleplerinde ısrar eden Cezayirliler evvelâ, Çölün sahibi olmak, sonra bunu diyar memleketlerle ve gerekirse petrol kumpanyaları ile serbest müzakere neticesinde anlaşıp bölüşmek ve işletmek niyetindeydiler. Evian müzakereleri kesilince. Muvakkat Cezayir hükümeti Çöle hemhudut memleketlerle, bu arada bilhassa Fas ve Tunus ile temasa geçti. Fas, Moritanya Cumhuriyetini tanımadığı vs bu memleketin topraklarına sahip çıktığından, Cezayirlilerle anlaşmakta güçlük çekmedi. Fakat daha evvel Ecele petrollerinin borularla Tunus topraklan üzerinden geçirilmesine razı olduğu için esasen Cezayirlilerin sitem ve tenkidine uğramış olan Burgiba, ilerde Çöl üzerinde bir pazarlığın kendisi için pek kirli olamıyacağını hissediyordu.

Yiğidin malı

izerte Tunus için acilen halledilmesi gereken bir mesele değildir. Olsa olsa, Tunusun topraklarında el'an yabancı üs barındırdığı yolunda diğer Arap memleketlerinin tarizlerine yol açabilirdi ki, Burgiba bu gibi şeylere aldırmayacak kadar realist bir idareci olduğunu bir çok fırsatla göstermiştir. Ama petrol işi öyle değil. Lugrin'de Büyük Çöl ile ilgili olarak şu veya bu şekilde bir anlaşmaya varılacak olursa Tunusun Kuzey Afrikada, Yakın Doğuda Lübnanın rolünü oynaması, yani sâdece Çölden çıkan petrolü topraklarından geçirmekten elde. edeceği menfaatle yetinmek zorunda bırakılması ihtimali çoktur. Bu itibarla bütün bu Bizerte gürültüsü, gürültü ne kelime, muharebesinin ardında 233 numaralı karakol vardır. Yâni Tunusun Güney ucundan 40 kilometre daha aşağıda Fransızların tuttukları bir karakol... Burgiba bu noktayı ve bu noktadan Kuzeye doğru Tunusun en Batı noktasına bir hat çekilmesini ve içerde kalacak Çöl parçasının kendisine verilmesini istemektedir. Burgiba petrol istemektedir!

Garip tesadüf: Irak Başbakanı Kasım Küveyti isterken Osmanlı hakimiyetini delil olarak ileri sürdüğü gibi, Habip Burgiba da Çölden pay almak peşinde yine Osmanlı imparatorluğunu zikretmekte ve 1910'da Libyaya hakim bulunan Osmanlı idaresinin Fransızlarla yaptıkları bir anlaşmayı ileri sürmektedir.

Yazın ortası olmasına rağmen, Boğazın lâcivert suları oldukça hırçındı. 50 beygirlik Johnson marka motorun beyaz köpükler saçarak başdöndürücü bir süratle ittiği koyu mavi renkteki zarif tekneye bağlı ipin ucundaki sopayı kavramış orta boylu, balıketi, grene koyu mavi renkte, modaya uygun, tek parça, kalın askılı ve sırtı açık lâsteks mayo giymiş güzel bir kız, meharetle su kayağı yapıyordu. İki arkadaşıyla kırmızı bir sandala binmiş amatör bir fotoğrafçıysa -zevkten dört köşe-, bu güzel ve enteresan kızın durmadan resimlerini çekiyordu. Zarif tekne lacivert suları yararak Marmaraya doğru cakalı bir şekilde dönüş yaparken, genç ve güzel kız tek elini bırakmıştı. Değişik bir poz yakalıyan amatör fotoğrafçı daha büyük bir hazla deklanşöre bastı. On dakika sonra tekne Karadenize doğru ilerliyordu ve su kayağında kızın yerini çikolata renkli, kıvırcık saçlı bir delikanlı almıştı. Delikanlı, sandalın üzerine doğru geliyordu. O kadar yaklaşmıştı ki, şiddetli bir çarpışmadan ürken sandaldaki ahbap çavuşlar dehşetle ayağa fırladılar. Delikanlı tam bir metre kala meharetle sert bir dönüş yaparak kurtuluverdi, fakat ani dönüşle fışkıran sular, sandaldakilerin esvaplarım sırılsıklam hale getirdi. Zarif tekne, içindekilerin sen kahkahalarıyla uzaklaşırken, böyle kaba bir şakadan faz--asıyla sinirlenen kırmızı sandaldakiler yumruklarım sallıyarak galiz küfürler savuruyorlardı.

Hadise, geride bıraktığımız haftanın başlarında, salı günü öğleden evvel, Yeniköyde cereyan etti, Amatör fotoğrafçının tehalükle resimlerini çekmeğe çalıştığı kız ise, 1958 deki kanlı 14 Temmuz İhtilâlinin kurbanlarından genç Irak Kralı Faysalın eski nişanlısı ve Temmuz başından itibaren İstanbula hücum eden keseleri dolu ve çoğu sakıt hanedan mensubu turistlerden dikkatleri en fazla üzerine çekeni, Prenses Fâzıla idi

Hatıraların ömrü

Fâzıla, dört yıl önce yazı gene Yeniköyde geçirmiş, o sırada yatı ile İstanbula gelen merhum Faysal ile tanışarak bol bol eğlenmiş, yüzmüş ve su kayağı yapmıştı. Yaz sonunda ise iki gencin nişanları ilân edilmişti. Fakat nişan uzun sürmedi yedi sekiz ay sonra Irakta patlak veren kanlı ihtilal sırasında Faysal öldürüldü. Hadise Fâzılayı fevkalâde sarstı ve o zaman daha 17 yaşında bulunan Prenses, haftalarca kimseyi görmek istemedi. Ailesi, öğretmenlerini eve getirterek derslerine devam edebilmesini sağladı, üzüntüsünü bu şekilde kitaplar arasında unutturmağa çalıştı.

Zaman etkisini gösterdi ve kanlı ihtilalin solgun bıraktığı mahzun ve yeşil gözlü Fazıla, eski neşesine tekrar kavuştu. Önceleri ailesinin arzusunu şiddetle reddettiği halde, nihayet 1961 de, aradan dört sene geçtikten sonra tatlı hatıralarının gömülü olduğu İstanbula dönmeğe razı oldu. Babası, annesi ve 19 yaşındaki kardeşi Prens Ahmet ile birlikte 7 Temmuzda Patisten uçakla geldiği İstanbulda şimdi, Faysalla nişanlandıkları yalının hemen bitişiğinde, Boğazın romantik ihtişamı içinde yazı geçirmektedir. Annesi Prenses Hanzade, güzelliği dillere destan, dünyanın sayılı kadınlarından biridir. Yetişkin iki çocuğuna rağmen, gençlik ve güzelliğinin bütün vasıflarını muhafaza etmektedir. Hanzâde, Türk asıllıdır. Son Halife Abdülmecid ile son Padişah Vahdettinin torunudur. Çünkü ansi Sabiha Osmanoğlu Vahdettinin kızı, babası Ömer Faruk Abdülmecidin oğludur. Hanzâde Mısır Prenslerinden Mehmet Ali İbrahim ile evlidir.

Geçen hafta Parise dönen yaslı İbrahim, Yeniköydeki, Hindistan konsolosu ile paylaştıkları Selâhaddin Adil Paşa yabama iki aylığı için möbleli olarak 30 bin lira kira ödemiştir. Kirli sarı renkli, Kanlıca ile Çubukluya nazır muhteşem yalının rengârenk ortancalarla dolu avlusu, nar çiçeği bir branda ile ikiye ayrılmıştır. Fazılanın ailesi, stil döşeli tarihî yalının birinci ve zemin katlarını işgal etmektedir.

Fazıla İstanbula gelince, düşük Mithat Dülgenin tahsilini İsviçrede yapan yeğeni Füsun, -Cevdet Dülge ile meşhur güzel Itır hanımın kızıdalgalı kumral saçlı Prensesi Yeniköyün gençlik sosyetesine takdim etmek maksadıyla bir kokteyl parti düzenledi. Cevdet Dülgenin Kalenderdeki köşkünde verilen kokteyl partide Fazıla ile tanışanlar, onu biraz saf ve mütevazı bulduklarını belirtmektedirler. Genel olarak Selâhaddin Adil Paşa köşkünden çıkmıyan Fazıla, kokteyl partide tamştıklarının arkadaşlarının da ilavesiyle.

Fazıla yüzmeğe gidiyor
Geçmiş zaman olur ki...

şimdi hayli geniş bir muhit edinmiştir.

Fazıla sade bir hayat yaşamakta, sabahleyin gözünü acar açmaz mayosunu giymektedir. Kahvaltıdan sonra bir tape-recorder'den çıkan caz ve dans müziğinin nağmeleri arasında avluya serilen hasırların üzerinde güneş banyosu yaparken kitap okumakta, hararetlendikçe de kendini Boğazın serin sularına bırakmaktadır. Daha sonra da, bitişikteki yalının sahibi Tahsin Barajcının takma motorlu teknesiyle gezintilere ve su kayağına çıkılmaktadır. Fazılanın, etrafım saran snob genç kız ve erkeklerden çok daha ciddi ve vakur olduğu gözden kaçmamaktadır.

Dört hizmetçinin bulunduğu Selâhaddin Adil Paşa yalısının diğer tarafındaki Abubakır yalısında ise, başka bir Mısır Prensi Abdülmünim ile evli olan Hanzdenin kız kardeşi Prenses Neslişah, oğlu Prens Abbas ve kızı Prenses İkbal ile oturmaktadır. Farukun devrilmesinden sonra küçük Fuadın tahta çıkarılmasıyla üç ay Kral Naipliği yapmış olan Abdülmünim, beyaz renkli heybetli Abubakr yalısının yazlığına gene möbleli olarak 55 bin lira kira ödemiştir.

Abdülmünim ve İbrahim aileleri hemen hemen bütün vakitlerini birlikte geçirmektedirler. Fazıla öğle yemeğini çok zaman gene hasır üstünde yedikten sonra, cildi iyice kararmış olmasına rağmen güneş banyosuna ve kitap okumağa devam etmektedir. Anne - babalan, öğleden Sonraları lüks otomobilleriyle ata binmeğe gitmekte, fakat prensler ve prensesler yalılarında kalmaktadırlar. Gece eğlenceleri de umumiyetle hususi toplantılara inhisar etmektedir, İstanbul sosyetesinin meşhur simaları zaman zaman ziyaretlerine gelmektedir.

Bir çiçek, bir sürü böcek

Selahattin Adil Paşa yalısı, Boğaz sosyetesine mensup bekar erkeklerin sandal, motor, yelkenli re diğer çeşit tekneleriyle boy gösterisine çıktıktan bir meşher haline gelmiştir. Bazen Fazılaya, akordeonlarıyla serenad yapan delikanlılara bile rastlanmaktadır. Hele banker Kazını Taşkentin 23 yaşındaki oğlu Karaca, Yeniköy ile Tarabya arasındaki İrili ufaklı yalı sakinleri iin artık âşina bir çettre haline gelmiştir. Karaca Selâhattin A d i l Paşa köşkünün, neredeyse Boğaz suları kadar müdavimi olmuştur.

Ancak Fazıla, yatak odasında, başucundaki komodinin üstündeki gümüş çerçevede, en unutulmaz günlerini geçirdiği Faysalın portresini halâ muhafaza etmektedir. Zaman zaman doyulmaz hatıralarım çok derinlere gömdüğünü ihsas eden tebessümüne rağmen kalbi tamamen boşalmış değildir. 14 Temmuz İhtilâlinin üçüncü yıldönümü Bağdatta histeriye varan tezahüratla kutlanırken Fazıla Türk gazetecilerine son derece mahzun bir tonla:

"— Kral Faysalı unutmadım. Unutamam da. Fakat alıştım" demişti.

Çok İyi piyano çalan, türkçe, fransızca, arapça ve ingilizceyi ana lisanı gibi konuşabilen Fazıla, halen Pariste Şark Dilleri Okuluna devam etmektedir. İyi karakterli bir erkekle evlenmek istediğini, fakat şimdilik böyle bir niyeti olmadığım belirtmektedir. Sehhar annesi, kızını müstakbel eşini seçmekte serbest bıraktığını söylemekte ve:

"— İçtimai mevkiine uygun birini seçeceğinden eminim" demektedir.

Fasılanın boy gösterenlerce tedirgin edilmesi karşısında, anne ve babası sık sık alâkalı makamlara müracaat etmek mecburiyetinde kalmaktadırlar. İstinyedeki Deniz Polisinden gelen motorlu ekipler, bilhassa cumartesi ve pazar günleri hiç kimseyi rıhtıma 50 metreden fazla yaklaştırmamaktadırlar.

Hanzadelerin kaldıkları yalı
"Yeniköy önünde atttık voltayı!"

Fazılanın 636865 numaralı telefona cevap veren ailesi, kendileri ve bilhassa kızlarının nişanlanacağı hakkında neşriyat yapılmasına ve boy boy mayolu resimlerinin neşredilmesine fevkalade sinirlenmektedir. Meselâ Fazıla bir defasında sinirlerine hakim olamamış ve kendisine dair bir haberi havi Hürriyet gazetesini okuduktan sonra parçalamıştır.

Bir Şah, bir Prenses ve bir Han

İstanbulun daha sessiz bir kesiminde, Marmara sahillerindeki Adalara nazır Bostancıdaki bir başka yalıda da, dünyanın en zengin adamlarından biri olan Haydarabad Nizamının torunu ve varisi Bereket Mükerrem Şah, Türk eşi Prenses Esra ve bir yaşındaki oğulları Azmet Ali Han, hayatın tadım çıkarmaktadırlar. Hanedan mensubu olmıyan Esra, Londrada tahsilde iken, Mükerrem Şah ile tanışmış, daha sonra yazları - m İstanbulda birlikte geçirmişlerdir ve üç yıl önce de evlenmişlerdir. Mükerrem Şahın annesi Prenses Dürrüsehvar, son Halife Abdülmecidin kızıdır. Mükerrem Şah ve Prenses Esra, İstanbula, bekârlıklarında yazlarını birlikte getirdikleri Kandillinin ismini verdikleri hücum botundan bozma gemileriyle gelmişlerdir. Oğullarını ise, biri İngiliz, diğeri Hindistanlı iki dadısı uçakla getirmiştir.

Mükerrem Şah, Villâ Esteri isimli yalıya iki aylığı için, möbleli olarak 20 bin lira ödemiştir.

Haydarabad Nizamının Üç büyük sarayı, 12 bin hizmetçisi ve şimdi koruculuk ve bekçilik yapan 3000 kişilik ordusu vardır. Bütün çocuklarına, en küçüğü 21 milyon İngiliz lirası olan gelir sağlıyacak fonlar tesis etmiştir. Bütün bu servet ve ihtişamına mukabil Haydarabad Nizamı inanılmaz bir hayat yaşamakta, haftada sâdece 3 İngiliz lirası masraf yaparak, hergün biraz pilâv ve ekmek yemektedir. Ailesi de kendisi gibi mütevazidir. Meselâ, Mükerrem Şah ile Prenses Esra, on odalı küçük bir köşkte oturmaktadırlar. 10'unu İstanbula beraberlerinde getirdikleri 41 hizmetçileri vardır. Giyimleri ve hayatları da Parisin şöhretli moda müesseselerinin doldurduğu gardroplara sahip Fazılanın ailesininkinin tersine, son derece sadedir. Tatilleri sona erdikten sonra Hindistana döneceklerdir.

Hanedan eğleniyor
Gel keyfim gel..

Mükerrem Şah ile Prenses Esra, hemen hemen her sabah ve umumiyetle tek başlarına şato tipi Villâ Esteri yalısının beton iskelesine çıkıp güneş banyosu yapmakta ve Boğaca nisbeten daha ılık ve açık renkli olan denizde yüzmektedirler. Bazen de aynı işleri, beton iskeleye bağlı Kandillide yapmaktadırlar. Mükerrem Şahin bir de siyah - kırmızı, pırıl pırıl Christ - Craft motoru vardır. Sabahın erken saatlerinde onun-1a gezintiye çıkıyorlar ve Mükerrem Şah, balıkadam teçhizatını kuşanarak derin sularda dalışlar yapıyor. Dışarı çıktıkları zaman da çoğunlukla Esranın dayısı Şehsuvar Menemencioğlunun Erenköydski gösterişli yalısına gidip vakit geçiriyorlar. Ciddi Ur genç olan Mükerrem Şah, su kayağına değil ama, balık avına meraklı. Dinine fazlasıyla bağlı. Ağana içki veya sigara koymuyor. Karı - koca gece hayatına meraklı değiller.

En pahalı kiracı

Turizmden yana talihi yaver gitmeğe başlıyan İstanbul, 4 Temmuzda iki nedimesiyle gelen bir başka Şarklı asili misafir edip uğurladıktan sonra, şimdi petrolden yana zengin Suudi.Arabistan Sarayı,mensuplarını karşılamağa hazırlanmaktadır. Ürdün Ana Kraliçesi Zeyn, Ortaköydeki Şifa Yurdunda zoraki hastalığını tedavi ettirmekte olan kocası eski Kral Taliali ziyaret için geldiği İstanbulda 15 gün dinlenmiş ve debdebeli Hilton Otelinin günlük masrafı 500 liraya kadar varan en lüks dairesi Akdenizde kalmıştır.

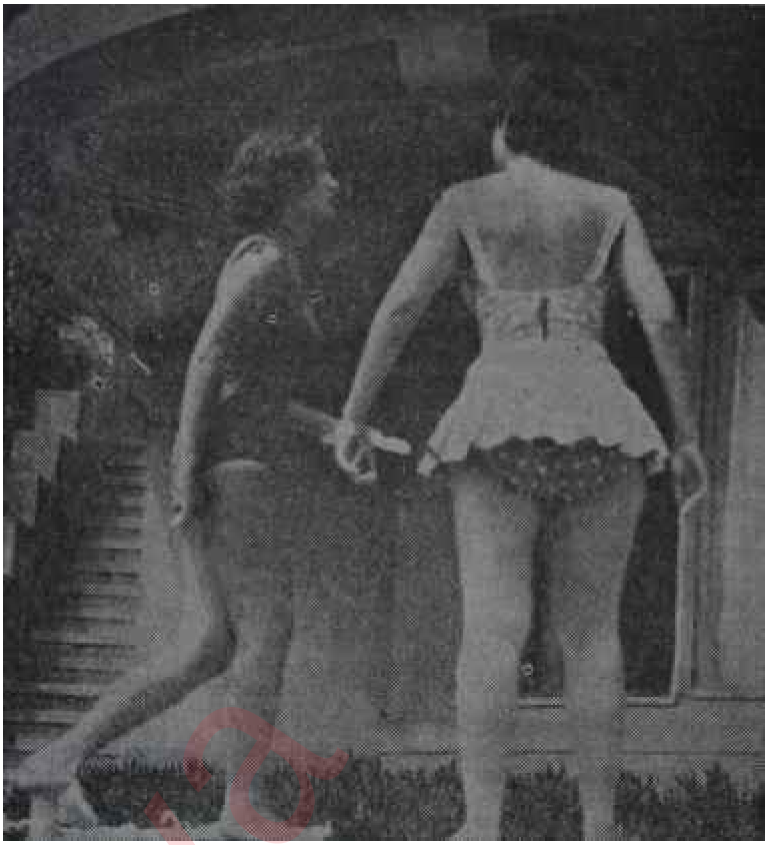
Suudi Arabistan Kralı Suud ibn Abdulâziz - el Faysal - el Suudun halihazırda yaşıyan 38 kardeşinden biri olan Prens Muhammed - el Suud, gene Yeniköydeki Sait Halim Paşa köşkünü yazı geçirmek üzere kiralamıştır. Prens Muhammedin. vekilharcı Cevher Nasır İstanbula gelmiş, bir yalı olan Salt Halim Paşa köşkünün yazlığı için sahibi Turizm Bankasına tam 180 bin lira ödiyerek mukavele imzalamıştır. İki katlı, ahşap ve beyaz yağlı boyalı koskoca bir bina olan Sait Halim Paşa köşkünde şimdi hummalı bir temizlik ve tamirat faaliyeti göze çarpmaktadır. İşlere, Prens Muhammedin biri Birlesik Arab Cumhuriyeti, diğeri Habeş tebaalı iki adamı nezaret ediyorlar Turizm Bankası, 27 Mayıs İnkılâbından sonra hiç kullanılmamış olan Sait Halim Paşa köşkünü, Prens Muhammedin adamlarına on gün Önce teslim etmiştir. Boğaziçi Turistik

Gazinosunun bitişiğindeki Sait Halim Paşa köşkü, eski D.P. devrinde, ücretsiz olarak Arap devlet misafirlerine tahsis olunurdu. Prens Muhammedin adamlarının yaptıkları ilk iş, Fazılanra yalısına 250 -300 metre mesafede olan Sait Halim Paşa köşkünün rıhtımını ve mermer yollu nefis bahçesini mahfuz tahtaperdelerle Boğaziçi Turistik Gazinosundan ayırmak oldu. Sait Halim Paşa köşkü, gene, Boğazın karakteristik vasıflarından, rengarenk ortancalarla çevrilmiştir ve bir yeryüzü cenneti halindedir.-Prens Muhammedin adamları şimdi, Arap yemeklerine vâkıf bir ahçı ve yamaklar aramaktadırlar.

İstanbul, dolayısıyla Türkiye, İlk defa olarak böylesine yüksek fiyatla yapılan bir kiralamaya sahne olmaktadır. Riyad Sarayı mensuplarından birinin yazı geçirmek üzere İstanbula gelmesi, basında büyük bir alaka ile karşılanmıştır. Ancak afişe olunmaktan hoşlanmıyan Prens Muhammedin adamları, Vilâyeti ikaz ederek, gazeteciler kendilerini rahat bırakmadıkları takdirde seyahatten vazgeçilebileceğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla bir ketumiyete bürünülmüş, hiçbir açıklama yapılmamıştır. Mamafih, Yeniköyde diğer bazı köşkler daha kiralanmıştır. Prens Muhammed, 15 - 20 kişilik ailesi efradı ve bir o kadar da uşakla gelecektir. 59 yaşındaki Kral Suudun da İstanbula gelip bir süre istirahat etmesi mümkündür.

Fazıla kitap okuyor
Hayaller âleminde

Prenses Fazıla arkadaşlarıyla eğleniyor
Deli kanlılık çağı

Bugün için halkının her 100 kişide ancak altısının ismini yazabildiği bir memleketin sahibi Suudi Arabistan Kralının yıllık petrol geliri, net 400 milyon dolara yalandır. Mekkeye her sene gelen 200 bin müslüman hacıdan da aşağı yukarı 100 milyon dolar toplamaktadır. Kral Suudun 28 sarayı vardır. Sonuncusu Riyaddadır ve 50 milyon lira sarfederek bir mil karelik bir arsa üzerine inşa ettirmiştir. İçinde 16 yaşından genç prensler, karıları ve cariyeleri için mektep, hayvanat bahçesi, cami, tenis kortu, sinema, yüzme havuzları, özel daireler ve havalandırma tertibatı bulunmaktadır. Suudun hareminde, 80-90 kadınlık bir odalık koleksiyonu vardır. Böyle bir duruma itiraz etmek te Suudi Arabistanda hiçbir vatandaşın aklına gelmez. Zira Suudi Arabistanlıların nazarında seksüel takat, liderliğin takdirle karşılanan bir vasfıdır. Müslüman dini, dört tanesinden fazlasını yasak ettiğinden, Suud sâdece üç kadınla evli kalmakta ve bir hakkım da tercih halinde kullanmak üzere mahfuz tutmaktadır. Kadro dörde ulaştı mı, elâstikiyeti muhafaza edebilmek için birini derhal boşamaktadır. Suudun, cariyeleri kadar kalabalık bir Cadillac otomobil ordusu ve birkaç tane de Convair uçağı vardır. Yurt içindeki gezilerini ya uçakla, ya da -artık Cadillac ta rahatsız gelmeğe başladığından- duşlu, apteshaneli ve akla gelebilecek diğer bütün konforu haiz ve bir kamyonun çektiği seyyar evlerde yapmaktadır.

Suudun şimdilik 30 kadar oğlu vardır. Kızlarının sayısını hesaplamak zahmetine kimse katlanmamaktadır. Her oğlu 12 yaşına basar basmaz otomatikman bir küheylâna ve bir de şoförlü gıcır gıcır Cadillac'a sahip olmaktadır. Suud, Koca Aslan lakabı ile tanınan babasına nisbeten masrafı kısmış ve asil kan taşıyan 322 prensin senelik cep harçlıklarını 32 bin dolara indirmiştir. Prenslerin saraylarının bakımı, iç ve dış seyahat masrafları, kendileri, aileleri ve cariyelerinin yiyecek, giyecek ve eğlenceleri, 32 bin doların dışından ödenmektedir. Oh koltuklu hükümetinde Bakanlığa tâyin ettiği dört kardeşinin ise, senelik cep harçlıkları on misli fazla, yani 320 bin dolardır.

Suudi Arabistanın en zengin prenslerinden olan Muhammedden başka Riyad Sarayından kimlerin ve ne zaman İstanbula gelecekleri henüz belli değildir. Boğazın romantik ihtişamına uygun hikâyeler uydurmağa hevesli bazı muhabirler, Kral Suudun 21 yaşındaki oğlu Prens Halid Alfabetten veya Saaddan -eğer böyle birileri varsa- bahsetmektedirler. Sözümona, Alfabet gelecek, yontulmuş Şark güzeli mahzun Prenses Fazıla ile evlenmek istiyecektir! Delil olarak ileri sürdükleri tek şey, ise, Sait Halim Paşa köşkü ile Selâhattin Adil Paşa yalısının yakınlığından ibarettir.

Herşeye rağmen İstanbulun, Şark hanedanlarının sayfiye merkezi haline gelmeğe başlaması ve bilhassa Suudi Arabistan prenslerinin Batıya kaymaları hayırlı bir gelişmedir. Sırtları pek Suudi Arabistan prenslerinin 1001 Gece Masallarını İstanbula getirmeleri, hayli geniş hadiselere sebep olacaktır. Suudi Arabistan hanedanı mensupları daha şimdiden, gazeteciler tarafından takip edilmelerinin önlenmesi için tertibat alınmasını Türk makamlarından resmen talep etmişlerdir. Gazeteciler, şüphesiz hakları olan bir ölçünün dışında, misafirlerin tedirgin edilmemeleri hususunda anlayış göstereceklerdir. Şimdi bütün mesele, Boğaziçi Turistik Gazinosunda geceyarılarına kadar galan İbrahim Solmaz orkestrasının, alaturkameşrep Riyad Sarayı mensuplarını bizar edip etmiyeceğidir.

F E N

Feza

Milyarları öğüten değirmen

Başkan Kennedy'nin bir süre Önce Kongreden istediği 20 ila 40 milyarlık özel tahsisatın sarf yerleri açıklanmış bulunuyor. Bu muazzam dolar hazinesi, Amerikanın Ruslardan önce aya ulaşabilmesini sâdece kolaylaştırmış olacaktır. İnsanı aya götürecek vasıtanın ortaya çıkarılabilmesi için bunun gibi daha birçok hazinenin bu işe tahsisi gerekmektedir.

Geçen hafta ikincisi tamamlanan feza uçuşu, sonbaharda bir kere daha tekrarlandıktan sonra içersinde insan bulunan bir kapsülün dünya çevresinde yörüngeye yerleştirilmesi denenecek ve böylece 1958 yılındanberi üzerinde, hararetle çalışılmakta olan "Merküri Projesi" fiilen sona ermiş olacaktır. Ondan sonra sıra, adı bugünlerde sık sık duyulmağa başlayan, "Apollo Projesi" ne gelecektir.

Üç kademede gerçekleştirilecek olan Apollo Projesine göre, önce yar etrafındaki aya çok yakın yörüngelere, sonra ay çevresindeki yörüngelere ve nihayet ay üzerindeki belirli noktalara inip tekrar yeryüzüne dönüşü hedef tutan seyahatler tertiplenecektir. Bu seyahatler 14 gün kadar sürecek, aya âlet ve cihazlar ihtiva eden peyklerin gönderilmesiyle başlayacaktır. Ayrıca içersinde insan bulunan kapsüllerin de gönderilmesi programlaştırılmıştır. Eldeki, eski projelerden kalma, Merküri başlıklarının bu iş için tâdili ve bu kadar uzun sürecek yolculuklara insan bünyesinin dayanma derecesinin araştırılması için 80 milyon dolar harcanacağı tahmin edilmektedir. Seyahatte karşılaşılabilecek problemlerin başında fezadaki tehlikeli radyasyonların ve uzun bir süre ağırlıksız kalmanın bünye üzerindeki tesirlerinin neler olabileceği gelmektedir.

Böyle uzun bir yolculukta feza vasıtası muhtelif yörüngelere girip çıkacağından bu yörüngelerin tam olarak Ve zamanında kestirilmesi için gerekli kumanda merkezi ve bununla ilgili konuların etüdü maksadıyla 52 milyon dolara ihtiyaç olacaktır. Yine yüksek hızlarla atmosfere giriş olayının etüdüne 28 milyon dolar harcanacaktır.

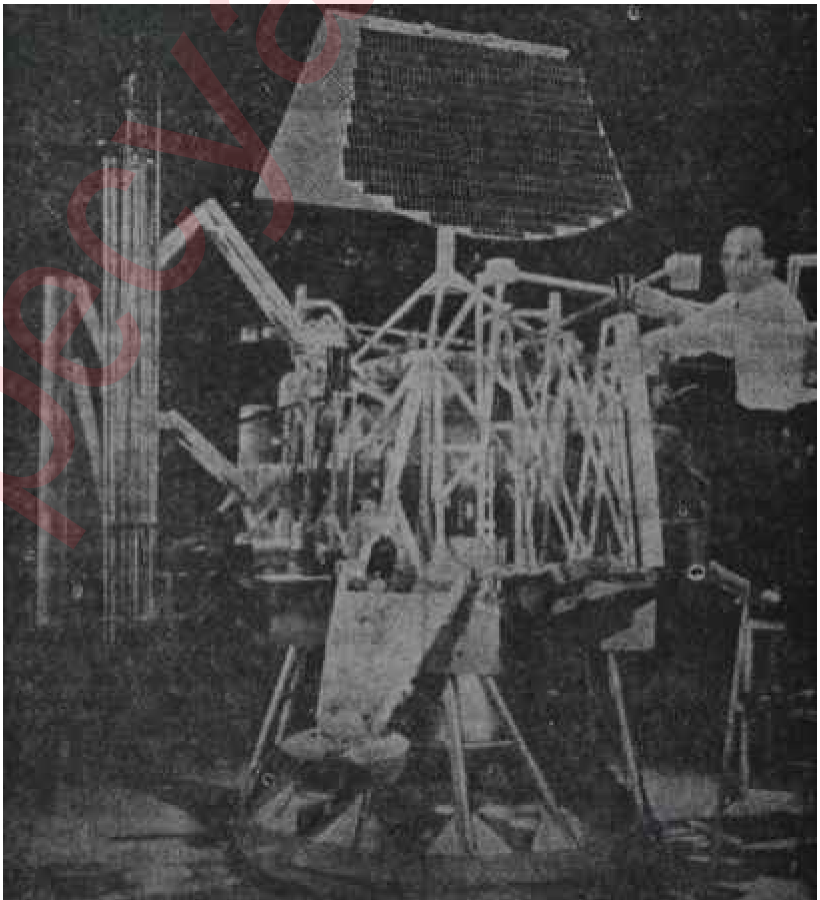
Apollo Projesi

Apollo Projesine göre aya, insan gönderilmeden önce üzerinde her türlü ölçü ve gözlem bulunan vasıtalar ulaştırılacaktır. RANGER -Gözcü-, SURVEYOR -Ölçmen-, PROSPECTOR -Araştırıcı- adları verilen bu vasıtaların imâli için Amerikan Havacılık ve Feza İdaresi -NASA- sırasıyla 65, 53 ve 2,5 milyon dolar ödenek istemektedir.

Ranger sınıfı feza vasıtalarının İlk serisi olan "Ranger-A" iki maksatla kullanılacaktır: Yer etrafında çok basık bir elips yörüngede dönmek ve sonra da bu yörünge yardımıyla ayın çok yakınlarından geçerek çeşitli bilgiler toplamak... Bu seride beş deneme yapılacaktır. İlk atış 1961 sonlarında olacak ve bir yıl içersinde bu denemeler sonuçlandırılacaktır.

İlk olarak ayın yüzeyine erişmek şerefi "Ranger-B" ye nasip olacaktır. 350 kilogram ağırlığındaki bu feza vasıtası ay yolundaki radyoaktif ışınların şiddet derecesini kontrol edecek ve saatte 8000 kilometrelik hızıyla ay yüzeyine çarpıp parçalanmadan önce yüzey üzerinde göreceli herşeyi dünyadaki bir televizyon ekranına aksettirecektir. Üzerine çarpışmadan salimen kurtulmak üzere fren roketleriyle teçhiz edilmiş 130 kilogram ağırlığındaki ikinci bir kapsül yerleştirilmiş bulunduğundan, otomatik bir altimetrenin vereceği kumandayla, ay yüzeyine 30 - 40 kilometre kaldığında bu küçük kapsül "Ranger-B" nin gövdesinden ayrılacak ve hızım roketler yardımıyla tehlikesiz dereceye kadar azaltarak ayın hattına çarpacaktır.

Bu kapsülün içinde bir sismograf, termometreler, yeryüzüne olan uzaklığı tâyine yarayacak âletler bulunacak ve bunlar üç aylık bir süre aydan dünyaya bilgiler gönderecektir. "Ranger-B" nin aya gidişi sırasında otomatik stabilizatörler yardımıyla güneş bataryaları daima güneşe çevrili tutulacak, bu suretle daima azamî elektrik gücü sağlanabilecektir. Aynı zamanda dar açılı ve yüksek randımanlı bir anten de yeryüzüne doğrultularak radyo işaretlerinin, dünyadan iyi alınabilmesi mümkün olacaktır. Yolculuk 06 saat sürecek, bunun son 10 saatinde radyoaktiviteyi ölçen âletler ayın radyoaktifliğini izleyerek dünyanın bu vefakâr arka-

Surveyor
On parmağında yirmi marifet...

daşınm tevekkülüne alt teorilerin doğru olup olmadığını meydana koyan bilgiler verecektir.

On parmakta yirmi hüner

Ranger'den sonra Surveyor gelmektedir. Bu seride de yedi deneme yapılacak ve ilkine 1963'te başlanacaktır. Bazı Surveyor'lar ay etrafında sabit ve gayet hassas yörüngelere yerleştirilecek, böylece ayın yerden görülemeyen, esrarlı arka yüzü televizyonla dünyadan seyredilecektir. Diğerleri gayet yavaş olarak ay üzerine indirileceklerdir.

Atılmadan önce bir tondan biraz fasla ağırlıkta olacak Surveyor üç, kademeli bir "Atlas-Centaur" roketiyle yörüngesine yerleştirilecektir. İçinde ilmî araştırmalara yarayan televizyon kameraları, hassas sismograflar, yerçekimini ve mıknatıslık derecesini Ölçen âletler bulunacaktır. Surveyor ay yüzeyinde indiği yer civarında 1,5 metre derinliğe kadar delikler açarak yüzeyi kaplayan toprak tabakalarından numuneler alacak, bu numuneler kendi kendisine spektrografik analize tâbi tutarak kimyasal terkibini tâyin edecektir.» Ayrıca alman bu numunelerin ve aydaki, varsa, atmosferin radyoaktifliği de otomatikman ölçülerek, neticeler muntazaman dünyaya ulaştırılacaktır

1966 yılından önce 7 ton ağırlığındaki Prospector, 1963 yılında işler halde hazır olması beklenen, Satürn roketinin ucunda feza yolculuğuna çıkarak ay üzerine indirilecektir. Bu vasıta da yüzey üzerinde gezinmek suretiyle muhtelif yerlerden numuneler alacak, dolaştığı kısımların haritasını çıkaracak, çevresinin net ve detaylı fotoğraflarını çekecek ve dünyadan gönderilecek bir sinyalle tekrar yeryüzüne dönecektir. Ancak Apollo projesinin aya insan gönderme safhasının hızlandırılması yolundaki temayüller, zaten feza adamının yapacağı işleri yapmaktan ibaret bir gayeyle inşa edilecek olan, Prospector'un lüzumunu hayli azaltmış görünmektedir.

KİTAPLAR

Hikâyeler

(Yazan: Nabizade Nâzım. Baskıyı hazırlayan: Aziz Behiç Serengil. Külliyat: S, Dün-Bugün Yayınevi, 1961, 250 sayfa ve ayrıca *sözlük, 6 lira.)*

Ankarada yeni kurulan Dün-Bugün Yayınevi, yerinden bir kültür hizmetine girişmiş bulunuyor. Prof. Akyüzün genel yönetiminde çalışmakta olan yayınevi, yayınlarına "Türk Klasikleri" ile başladı.

Gerçekten bizim, edebiyatımızın klasik eserleriyle yakın ilişkilerimiz hemen hemen kalmamıştır. Kalmamıştır, çünkü yetişen nesillerin bu eserleri okumalarına imkân yoktur. Halbuki Türk edebiyatında "klâsik" olma vasfına erişmiş eserleri yeni harflerle basmak, hattâ dillerini sadeleştirmek suretiyle yetişen nesillerin istifadesine sunmak gerekir. Bu, milli kültürün gelişmesi, geçmişle bağların kopmaması yönünden önemlidir. Bu konuda yapılmış ufak tefek denemeler vardır ama, bunların hiç biri esaslı bir plâna ve programa bağlanmış değildir.

İşte Dün-Bugün Yayınevi, bu işi, bir özel teşebbüs olarak, ilkin ve cesaretle ele almak suretiyle yayın hayatına yüzdeyüz bir hizmet anlayışıyla başlamış oluyor. Yayınevi, Tanzimattan bu yana gelişen Türk edebiyatının "klâsik"lerini, yazarlara göre ayrı diziler hâlinde ve tam metin olarak yayınlıyor. Bu eserler yayınlanmadan Önce, yetkililerce çeşitli baskıları karşılaştırılmak suretiyle, en doğru ve sağlam bir metin hazırlanmasına çalışılıyor. Her kitabın sonuna, eserde geçen kelimelerin anlamlarını veren bir sözlük eklendiği gibi basma da bir açıklama konulmuştur. Şimdiye kadar, Namık Kemalden "Vatan Yahut Silistre", "Gülnihal", "Zavallı Çocuk"; Şinasiden "Müntahabât-ı Eş'ar", "Sair Evlenmesi", "Terceme-i Manzume", "Makaleler"; Nabizade Nâzımdan da "Zehra" ile "Hikâyeler" yayınlandı. Yayınevi, dünün eserlerini verirken, buna paralel olarak bugünün eserlerini de vermek gibi isabetli bir yol tutmuş ve ilk olarak Salâh Birselin "Dört Köşeli Üçgen" adlı romanını yayınlamıştır.

Nabizade Nâzım, edebiyatımızda özel önemi olan bir sanatçıdır. Bir kere 33 yaşında ölmüş, ama bu kısa ömrü içinde verdiği eserlerle Türk edebiyatının "klâsik"leri arasında yer alabilmiştir. Onun en dikkate değer yanı bu olsa gerektir. "Zehra" romanı, bizde realist roman türünün ilk örneğidir. Bu bakımdan da, bir çeşit öncü roman durumundadır. Yazarın hikâye yazması, o kısacık ömrünün sonuna rastlıyor. Elbette edebiyat alanında yapmak istedikleri vardı ve elimizde kalanlar onun gerçekten ileri eserler verebileceğine tanıklık etmektedir. Bir yandan askerlik gibi ağır bir mesleğin yorucu çalışmasını sürdürmek, bir yandan da bütün gençliğine rağmen eser vermek. Doğrusu hiç te kolay iş değil! Nâbizade Nazımın bizce önemli yanlarından biri, o yıllarda kendisini Batıya -yani Fransız edebiyatına- açık tutuşudur. Bu açık tutuş belli etkilere kapılmasını da doğurmuştur ama, Türk edebiyatının çağdaş anlayışa ayak uydurabilmesinin de, esasen, başka yolu yoktu.

Nâbizade Nazım topu topu on hikâye yazmış. Ama bizim hem ezeli ve hem de ebedi derbederliğimiz, değerbilmezliğimiz onun üç hikâyesini bulunmaz etmiş. Elimizdeki kitapta ancak yedi hikâyesi var. Önsözde bu üç hikâyenin bulunamadığı, yakınılarak, belirtiliyor. Nâbizade Nâzımın hikâyeleri içinde -kendisi roman demektedir- ilgi çekenleri realist anlayışa yaklaşık olanlar veya doğrudan doğruya realist hikâyelerdir. Meselâ bunlardan Karabibik, Türk edebiyatında Anadolu köylerini, Anadolu insanım işleyen ilk örneklerdendir. Bu balamdan da, bu büyült hikâyenin edebiyatımızda ayrı ve özel bir yeri vardır. Üstelik hikâyenin dili, bugün bile rahatça okunabilecek bir arılıktadır. İşin ilgi çekici yanlarından biri de şudur: Nâbizade Nâzım, Karabibikin önsözünde "Vukuata kendi hissiyat ve mütâleâtını hiç bir veçhile katmamak hakiki romancının vezâif-i esâsiyesinden olmağla.." gibi koyu bir Osmanlıca dil kullanırken, dilin "ıslah"ını da düşünüyor ve bunu da gene o koyu Osmanlıcasıyla şöyle ifade ediyor: "Benim fikrimce her tarafta ahâlîmizin lisânı tetkik ve cem'u telfik olunmalıdır. Bu suretle lisânımız kaabil-i islâh olur." Ama, eserin kendisinde bu düden kaçıyor. O çağ için gerçekten yadırganacak bir arı dil, bir konuşulan türkçeyle yazıyor: "Karabibik bugün erken kalkmıştı.", "Tarlayı otlar bürümüştü. Karabibik burasını babası Koca Osman'ın mirası olmak üzere ele geçirmişti.", "Bu sırada çiftçiler birer ikişer tarlalarına gelmekteydi." vs..

Nâbizade Nâzım, 33 yaşında ölen bu genç değer, edebiyatımızda gerçekten önemli yeri olan bir kişidir. Biz onu, Dün-Bugün Yayınları arasında çıkan eserleriyle yakından tanımak imkânım bulduk. Az hizmet değil.

K A D I N

Güzellik

Yaz makyajı

Kadın, asırlardan beri boyanmaktadır ve hiçbir şey bunu değiştiremiyecektir. Yalnız, yaz aylarının fazla makyaja müsait olmadığını hiçbir zaman akıldan çıkarmamak lâzımdır. Yazın, bilhassa gündüz vakti, güneş ışığında mümkün mertebe az boyanmağa gayret etmelisiniz. Meselâ, gündüzün "fon do ten" veya pudra kullanmak hiç te zaruri değildir. Gözleri fazla boyamak ta lüzumsuzdur. Göz kapaklarını gölgeleyen renkli boyaların plajda veya güneş altında hiç te hoş durmadığını elbette bilirsiniz.. Şu halde *göz* kapaklarınızı hafifçe kremleyip, gözlerinizin biçimini göstermeye yarayan hafif bir kalem hattı ile iktifa etmeniz, rimel yerine kirpiklerinize besleyici bir madde sürüp onları biraz göstermeniz veya gündüzün onları rahat bırakıp, daha ziyade gözlerinizin parlaklığım temin edecek şekilde çay banyoları yapmanız güzelliğinizi çok daha fazla meydana çıkaracaktır. Çayın içine bir iki damla limon damlatırsanız netice çok daha iyi olur.

Yazın, gündüz vakti pudradan vazgeçebilirsiniz, fakat dudak boyanızı ihmal etmeyiniz. Gece çıkarken yanaklarınıza, âdetiniz değilse bile, yukardan olmak şartıyla, biraz allık sürünüz. Çünkü yanık ten gece buna ihtiyaç gösterir. Yazın büyük tehlikesi, -cildin kurumasıdır. Güneş aynen bir pompa gibi cildin suyunu çeker ve kırışıklıklara hazırlık yapar. Bunun için yüzü çok fazla güneşe tutmak hatadır. Bugün piyasada mevcut güneş kremleri bu bakımdan faydalı olabilir. Yazın vitaminli ve cilde su temin eden hafif kremler kullanmak', ağır, yağlı, hormonlu kremleri kışa saklamak lâzımdır.

Saç ta yazın çok önemlidir. Onları tercihen kısa kesmek kolaylık bakımından tavsiye edilir. Şunu unutmamalı ki, iyi kesilmiş bir saç iyi bir altı aylıktan da Önemlidir. Düz bir saç bile iyi kesilirse çabuk biçime gelir ve düz saça zaman zaman geniş bigudiler takıp şekil vermek, altı aylığa şekil vermekten kolaydır.

Dudak boyasının modaya uygun bir renkten seçilmesi iyi olur. Bu sene açık koray rengi, koyuca bir pembe ve pişkin toprak rengi dedikleri hafif kızılımsı bir pembe çok modadır. Koyu kırmızı, koyu portakal rengi ve bilhassa mora bakan renkler tamamiyle kalkmıştır. "Tırnakların, da dudak boyasına uydurulması şarttır ve bunu temin için birçok tanınmış müesseseler piyasaya aynı renkte takım dudak boyası ve tırnak cilaları çıkarmış bulunmaktadırlar. Bu sene tırnakları gösteren şeffaf, beya. sedef tırnak cilaları çok modadır.

Fakat, yazın en önemli şeyi gene bakımlı, temiz ayaktır. Tazın ayak Altında kolayca teşekkül eden nasırlardan ve kabuklaşmalardan kurtulmaya bakmak, ayağı daima yumuşak ve güzel tutmak şarttır. Ayak tırnaklarını da eskisi gibi koyu renge boyamak lüzumsuzdur ve şimdi onları el tırnaklarına uydurmak daha iyi netice vermektedir.

Makyajlı bir kadın
Güzelliğe giden yol

Moda

İtalyan sonbahar modası

Şurası muhakkaktır ki, artık Roma da moda dünyasında söz sahibi olmuştur ve Parisle rekabet etme yolundadır. Önümüzdeki kış modası hakkında meşhur italyan terzilerinin müştereken ortaya attıkları prensip, romantizm ve fanteziye kaçan bir süs merakıdır. Tanınmış kadın terzisi Fontana, bu süs ve fantezi merakının karışık bir siyasi dünyanın, bir harp ve bomba edebiyatının normal bir reaksiyonu olduğunu söyliyerek, "Kadın, akşamları tatlı ve romantik olmasını, kadın görünmesini bilmelidir ve bu maddi dünyada hiç olmazsa ona bu kadar fantezi bagışlanmalıdır" demiştir.

Bir binbir gece masalı

İtalyan terzileri, Paris terzilerinin aksine muhteşem defilelerine şahane bir dekor seçmişlerdir. Bu dekor içinde bile modellerinin ikinci planda kalmasından korkmamaktadırlar. Romanın meşhur Bar berini Palası bu romantik ve süslü modayı hakikaten hiçbir, şekilde söndürmemiştir.

Romantik modanın bu sene piyasaya attığı şey yumuşak tüyler, astarlanmış şifon, ağır işleme ve dantel dir. Gece için güllü, ağır emprimeler çoktur. Kürk ve tığ işi, garnitür olarak revaçtadır. Kadınların giyinmekten ziyade seyretmesini sevdikleri kap modası gene cesaretle ortaya atılmıştır. Fontana, gece için satenden ve kadifeden nefis kap'lar teşhir etmiş, Garnett ise kâp'ı daha ziyade gündüz kullanmış, fakat ona daha çok japone kollu, vücudu saran bir zarf - manto manzarası vermiştir,

Romantik moda bilhassa gece kıyafetlerine büyük önem vermiştir. İtalyan terzileri gece için yere kadar uzun, dar ve ağır işlemeli kılıf elbiseleri tutmaktadırlar. Bilhassa Micol Fontana'nın yarattığı sırma işlemeli mavi kadife bir elbise dakikalarca alkışlanmış ve romantik devrin dönüşünün sembolü olarak kabul edilmiştir.

Romantizm bayrağını çeken İtalyan modası artık bütün dünyada mağazaların en geniş kısmını teşkil eden "sportswear"l tabii ihmal edemezdi. İtalyan spor kıyafetlerinde en çok göze çarpan şey, l;enar süsleridir. Bunlar en sade spor kıyafete bile değişik, hoş ve beklenmedik bir hava vermektedir. Yün püsküllerden tutun da, yılan derisi taklidi plastik, renkli, fötr, kürk, hasır, akla gelebilen herşey kenar süsü olarak kullanılmaktadır. Zeytin yeşili kürk taklidi yakalar bilhassa çok modadır. Centinaro'nun penguen modası ise "arkadan torbalı" hattı ortaya atmıştır. Arkadan torbalı hat; zengin kapüşonları, arkada torbalanan bluzları ihtiva etmektedir.

Yeni yün elbise ve takımlarda ne dikiş vardır ne de kup. Bunlar bir çırpıda örülerek, hiç kesilmeden vücuda göre hazırlanmaktadır. Orji-

Kadın Gözüyle

Üç Büyük Dert

Jale CANDAN

Ankara şu son üç sene içinde bir hayli inkişaf etmiş. Yollan, yeni inşaatları ile âdeta büyük şehir manzarasını almış. İnsanın gururunu okşuyor. Hele akşamlan Çankaya görülecek bir alem. Halk, Boğaziçinde Emirgân sefasına gider gibi tepeye çıkıyor. Otomobiller, kamyonlar sıralanmış... Gelsin kahveler, gazozlar, gelsin çiftlik dondurmaları, kâat helvaları... Çankaya tepesinden görülen şey, pırıl pırıl bir Ankaradır, Bir Mustafa Kemalin, bir inancın yarattığı, var ettiği şehir. Tarihî kalesi, yeni Meclis binası. Anıt Kabiri, fabrika bacaları, dağları tepeleriyle, bayrağıyla taze ruhu ile Ankaranın Çankayadan görünüşü insana hakikaten heyecan veriyor. Gençler, güzel Ankaranın taşına toprağına serenad yapıyorlar.

Fakat Ankaranın manzarasını bozan ve şu sıcak günlerde Ankaranın tadım kaçıran üç şey var: Karasinek, kara çarşaf, ve dilenci...

Karasinek diyoruz ama, bu hayvancağız neslini bir hayli güzelleştirmiş. Kimisi ince, uzun, kimisi balık etinde, toparlak. Kimisinin vücudunda siyah çizgiler var, kimisi uçtukça yeşil hareler gözüküyor, kanatları naylon tul gibi şeffaf. Kimisi bariton, kimisi soprano. Karasinek aynı zamanda milletlerarası bir yaratıktır. Ona meselâ Amerikada mebzulen rastlarsınız. Fakat oralarda insanoğlu 6a kuvvetli varlığa karşı bir takım pasif korunma tedbirleri bulmuştur. Onu imha edemez ama, kendini korur. Telsiz tek pencere, hattâ kapı yoktur. Bir ev yapılırken camı nasıl düşünülürse, aynı şekilde teli düşünülür. Çöp kutuları dalma kapaklıdır. Halk, çöpünü temiz bir şekilde kese kâğıtları içinde atar. Kısacası, karasineği yaşama sahasından uzak tutar. Bana öyle geliyor ki, memleketi saran karasineklere karşı hiç olmazsa pasif korunma tedbirleri almak zamanı gelmiştir. Ankarada çöp kutuları hemen hemen hep kapaksızdır. İşe buradan başlamalı. Belediyenin bilhassa kavun, karpuz mevsiminde bu işi çok sıkı tatması, bu hususta bir yasak, bir talimatname varsa, bunu halka duyurmak için biraz gayret sarfetmesi lâzımdır. Zaten umumiyetle bizde halk ile Belediye arasındaki rabıta çok zayıftır. Belki de bu irtibatsızlık yüzünden birbirimize yardımcı olamayız. Yasaklardan ekseri haberimiz bile olmaz.

Karasinek bana her nedense başka bir derdimizi, kara çarşafı hatırlatıyor. İnkılâptan sonra miktarda azalma olduğu hissediliyor ama, karaçarşaf bugün hâlâ memlekette barınıyor ve temsil ettiği zihniyetin cüretkâr bir sembolü olarak içimizde dolaşıp duruyor. Bence buna pasif korunma» yok eğitim, yok telkin, yok gözdağı verme siyaseti fayda etmez. Seçimlerden sonra yeni Meclisin bunu kanunla halletmesi lazımdır ama, öyle zannediyorum ki siyaset adamları bunu ancak kuvvetli bir kadın topluluğunun tazyiki altında yapabilirler. Bu topluluk ise bizde yok. Ataturkün İnkılâplar babında Mae bıraktığı biricik meseleyi biz bunca yıldan beri, kadın olarak de alıp halledemedik. Halbuki birçok memleketlerde kadınlar bütün haklarını kendileri teker teker kazanmış durumdadırlar.

Başkentin bence affedilmez, bir kusuru da dilencileridir. Bunlar sokaklarda pek icra-i sanat edemezlerse de, bilhassa pazar kurulan semtlerde, pazar kurulan günlerde şebeke halinde faaliyete geçer ve kapı kapı dolaşırlar. Kapınızı açmazsanız, alacaklı gibi sopa ile vurur, size onu zorla açtırtırlar. Ekserisi ihtiyardır, sakattır, acıklı haldedir. Yardımlarımızı hayır müesseselerine yapıp, bu gibi faydasız acuna hislerinden, uzak durmamız meseleyi kolaylıkla halleder. Yol ve bina bir şehri ne kadar güzelleştirirse, dilenci, pislik, geri bir zihniyet te o derece çirkinleştirir. Bunlardan, hiç olmazsa başkenti kurtaralım.

nal bir yenilik, spor şapka ve bereleri süsleyen muazzam yün pomponlardır. Vücuda yapışık, renkli, kalın çoraplar da artık spor kıyafetlerin zaruri bir aksesuarı olarak kabul edilmiş, gençliğin inhisarından çıkmıştır. Soğuk bir günde yürüyüşe çıkan har kadın tereddütsüz bu kalın renkli çoraplardan giyinebilecektir ve bu onun şıklığını bozmıyacaktır. Moda tutunmuştur.

Büyüklerin fantezisi

Fontana'nın sağ ve solu aynı olan ayakkabıları son derece rahattır ve kadını sağ ve sol ayağının ayakkabılarını ayırmak külfetinden kurtaracaktır. Perrones'ın üç parçalı eldivenine gelince bu. bir hayli ekonomik olacaktır. Tek eldiven alacaksınız, ona ilâve edeceğiniz parçalarla kısa, orta veya uzun boylu eldiven olarak ve yerine göre giyineceksiniz. Yalnız şimdilik böyle Üç parçalı bir eldiven alabilmek için üç eldiven parası vermek lâzımdır.

İtalyanın meşhur yağmurlukları bu sene hakikaten göz kamaştırıcı bir manzara ile karşımıza çıkmaktadır. Bunlarla hiçbir memleket rekabet edemiyecektir. Kumaşları gece kumaşlarından farksız olan bu parlak, ağır yağmurlukların biçimleri çok düz ve dar görünüşlüdür. Ekseriyet truakar olup, vücudu sarmakta ve bir kuşakla hafifçe, sıkılarak vücuda oturtulmaktadır.

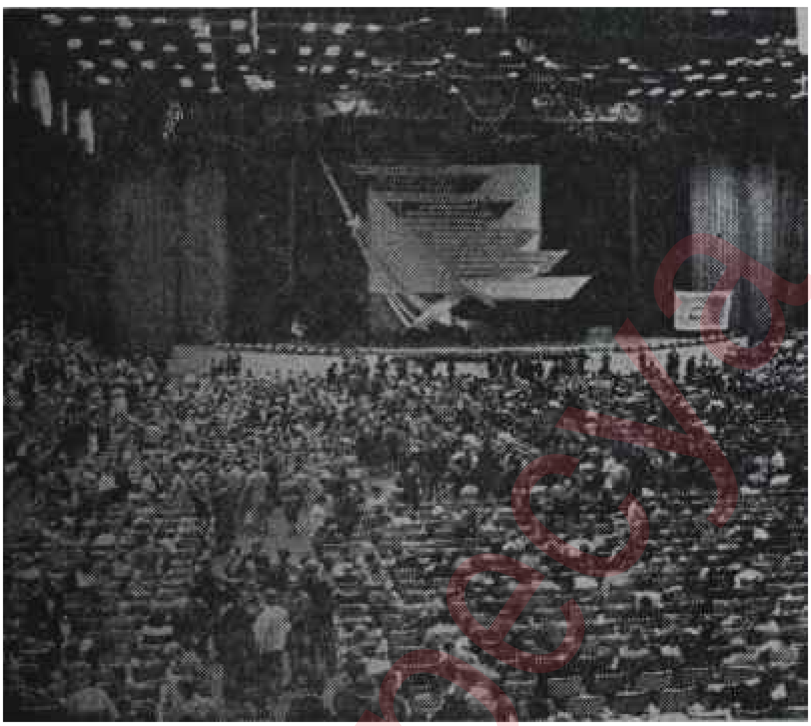
Şık giyimli gençler
Modanın marifeti

SİNEMA

Festivaller

Sönük Moskova

Batı ülkelerinde yapılagelmekte olan çeşitli film festivallerini "bezirgan yatağı" ve "sanat şaklabanlığı" ile vasıflandıran demirperde ülkeleri ve Moskova, son bir kaç yıl içinde 180 derecelik bir dönüş yaparak önce Karlovy Vary'de başladıklarım şimdi de üçüncü defa olarak Rus başkenti Moskovada sürmektedirler. Demirperde ülkelerinin sinema alanındaki ilerlemelerine bir hizmet amacıyla düzenlendiği ileri sürülen Doğulu film festivalleri, bundan böyle her yıl tekrarlanacak, fakat bunun bir yılı Moskovada, bir yılı Karlovy Vary'de olmak üzere her iki yılda bir yapılacaktır. Moskova Festivalinin daha birincisinde Ruslar, Uluslararası Festivaller Birliğine başvurarak Moskovayı Can**nes,** Venedik ve Berlin ayarı birinci sınıf ve A bölümü festivalleri sırasına geçirmişlerdir. Buyün Saint Sebastian, Cork ve Edinburg gibi ikinci sınıf festivallerden sayılan Karlovy Vary'nln de, gelecek yıl dört büyük festivalin beşincisi olmasına çalışılmaktadır.

Moskova Festivalinin yapıldığı yarışma sarayı

Propaganda pazarı

Büyük halk çoğunluğunun gösterilen ve yarışmaya katılan filmlerden çok, çağırılan "yıldız'larla ilgilendiklerini ve bu "yüdız"lar üzerine ne kadar çok dedikodu dönerse festivalin de bir o kadar ilgiyi üzerine çekeceğini artık öğrenmiş olan Ruslar, bu yılın Moskova Festivaline bütün dünyanın tanıdığı Gina Lollobrigida ve Elizabeth Taylor gibi gerçek "yıldız"lan da çağırmayı eksik etmemişlerdir. Festivalin jürisi, katılan uluslar ve filmler hakkında herhangi en küçük bir bilgi ve haber gazetelere aksetmediği halde, bu iki "yıldız" hakkındaki türlü dedikodular ve magazin resimleri günlük ve haftalıklarda sütun sütun boy vermiştir. Moda yaratıcısı Dior'un hem Elizabeth Taylor'a ve hem de Gina Lollobrigida'ya karşılıklı oynadığı oyun, günlerce gazeteleri oyalanış, ajanslar her iki "yıldız"m bu beklenmedik oyun karşısında birbirlerini "hançer gibi bakışlarla" süzdüklerini ve işi sonradan tanımazlığa getirdiklerini bütün dünyaya yaymışlardır. Gürültü, moda yaratıcısının iki "yıldız"a da aynı modelden bir elbise dikmesinden kepmiş, birbirinden habersiz iki "yıldız"ın benzer elbiseleri karşılıklı sırtlarında görmeleri de "hançer gibi bakışlarla" Büzüşmelere sebep olmuştur.

Bu yılın Berlin Film Festivalinin her zamankinden **daha** iyi duyurulmasının ve ilgiyi üzerine çekmesinin tek kişisi nasıl sarışın kukla Jane Mansfield olmuşsa, Moskova festivalinin de bu yılki gözdesi Gina Lollobrigida sayılmıştır. **Batı bloku**nu temsilen gelen Elizabeth Taylor ve kocası şarkıcı-oyuncu Eddie **Fisher,** gazete fotoğrafçılarının yorulmak bilmeden Gina Lillobrigida'nın ardmda koşmaları ve kendilerine pek yüz vermemeleri dolayısıyla Mosko**vada** pek uzun kalmamışlar ve bir kaç günün sonunda Hollywood'a dönmüşlerdir. Alanı boş bulan Lollobrigida ise dilediği gibi at oynatmış ve gözde koltuğuna son derece rahat oturuvermiştir. Bu oturmada ayrıca birinci feza fatihi sayılan pilot Yuri Gagarinin de önemlice bir rolü vardır ve Ruslar festivalin duyurulması konusunda Gagarinin kendisini ve adını kullanmaktan da kafiyen çekinmemişlerdir.

Gagarinli festival

Birinci feza fatihi Gagarin, Gina Lollobrigida ile tanıştığı zaman *yüzü.* heyecandan kıpkırmızı kesilmisti. Otuzdört yaşındaki Lollobrigida, bütün şuhluğu ve dişiliği üzerinde, elini eline aldığı feza fatihinin bu heyecanlı halini gülerek seyrediyordu. Yuri Gagarin kesik kesik ve kekeliyerek:

"— Sizinle tanışmak, beni yıldızlara çıkmak ve onları yakından görmekten daha çok heyecanlandırdı" sözleriyle özür diledi ve yarı mogolumsu suratındaki çekik gözlerini bir çizgi haline getiren ünlü tebessümüyle gülmeye çalıştı.

Lollobrigida, Gagarinle tanışmaktan çok, yanyana resim çektirmenin kendisine reklâm konusunda büyük faydası dokunacağını bildiğinden, fatihin bu heyecanım hoş karşılıyormuş gibi binbaşıya sokuldu ve yanağından gürültüyle öptü, Ayni anda deklanşörlere basıldı, flâşlar birbiri arkasına yanıp söndü. Ertesi günü bütün dünya gazetelerinde biri dünyaya, öbürü fezaya ait iki yıldızın yanak yanağa öpüşürkenki resimleri birinci sayfalarda yer aklı. Böylelikle Gina Lollobrigida-Elizabeth Taylor maçını, ufacık tefecik içi dolu akılcık Gina Lollobrigida kazanmış oldu.

Festivali yakından izlemekle görevli sinema tenkitçilerine bakılırsa Moskova Festivali, kendisinin de sayıldığı dört büyük sinema yarışmasında nereye gideceği çoktan belli, kalabalık ve büyük bir otobüse benzemektedir, Öbür festivallerden, me-

selâ. bir Venedik Festivali parlak dereceler yapmaya hazırlanmış bir spor arabaya, Cannes hem süratli hem de rahat bir otomobile, Berlin de bir ticari arabaya benzetilebilirde bir ticari arabaya benzetilebilir. Dolayısıyla da bir otobüste, yine meselâ bir Alfa-Romeo üstünlüklerinin bulunması beklenemez.

Festival için hazırlanan ve gelenlere dağıtılan broşürde ünlü Rus rejisörü Serge Youtkevich, Moskova Festivalinin neden ve niçinlerini şöyle açıklamaktadır: "Sosyalist ülkelerin sinemacıları olan bizler için uluslararası karşılaşmalar, ne bir fuar ve ne de monden gösterilerdir. Seyirciler gösterilen filmleri yalnızca estetik kaygılarla değil, herşeyden önce hareket halindeki dünyanın gerçek bir yankısı ve büyük değişiklikler gösteren insanlığın tanığı olarak seyrederler. Bu yüzden de ustaca yapılmış heyecan filmleri yerine genç denemeleri üstün tutuyoruz. Bu denemelerin teknikleri belki istenilen kıvamda değildir. Meselâ Asya ve Afrika ülkelerinin sinemaları insan hayatının en duygulu ve temel meselelerini daha çok amatörce işlemektedirler."

Kendi kendine propaganda

Youtkevich'in dediği gibi "insan hayatının en duygulu ve temel meselelerini işleyen" filmlerle doldurulan Moskova Festivali herşeyden önce bir propaganda pazarı haline getirilmiştir. Katılanların büyük çoğunluğu "sosyalist" ülkeler olduğu için, neyin, kime propagandası yapıldığı bir türlü anlaşılmamıştır. Teknik ustalıktan çok, amatörce davranış ve denemelere geniş yer ayrılmış olan Moskova Festivalinde programa 33 uzun metrajlı -ki 51 ülkeyi temsil etmektedir- film girmiştir. Bu 51 ülkeden en aşağı bir düzinesi-Arnavutluk, Afganistan, Vietnam, Gine, Irak, Kuzey Kore, Küba ve Kimi Çin-sinema olarak kemen hemen hiç tanınıp bilinmemektedir. Ama bu da -tabii- festivalin eh ilgi çekici yanını ortaya koymaktadır. Dünyanın. her ülkesinde olduğu gibi normal olarak bu' sayılan ülkelerde de sinema vardır ve yılda bilmem su kadar film yapılmaktadır. Bir film yarışmasına o katılan ülkenin yaptıkları arasında en iyisi seçilip gönderileceğine göre, Arnavutluk, Afganistan, Vietnam, Gine Irak, Kuzey Kore, Küba ve Kızıl Çinin Moskova Festivaline katılan filmleri -gösterilenlere bakılarak- hiç de iç açıcı olmayan bir gerçeği ortaya koymaktadır ki, o da bu ülkelerde henüz filmciliğin emekleme çağını sürdürdüğü seklindedir. Adı geçen ülkelerin amatör

Gina Lolobrigida, Feza Adamı Gagarini öpüyor
Unutulmayacak madalya

ve denemeci sinemacıları "insan Hayatının en duygulu ve temel meseleleri"ni işlemek uğrunda -hep ayni saplantı yüzünden- farkında olmayarak tek sesliliğe düşmüşler, katılan ülkeleri ve yapan sinemacıları da, sonunda Dior'un Elizabeth Taylor ile Gina Lollobrigida'ya diktiği ayni model elbisedeki gülünçlüğe uğramışlardır.

Kısa metrajlı filmlerde ise propaganda yönü daha, da ağır basmakta ve tıkabasa propaganda ile doldurulmuş filmler, seyredene baş ağrısı vermektedir. Bunun en elle tutulur örneği Ufak filmidir. Bu "Bir Suikastı Sağsalim Atlatan Liderinin Ardından Bir Ulusun Sevinci" adlı kısa metrajla film, bir politikacının sağlığına bağlanan tahammülsüzlüğü bir yana, kör kör parmağım gözüne olan Moskova Festivali için bile fazla sayılmıştır. Son derece eli açık ve çabuk duygulanan Moskova seyircisi dahi, bu küçük sinema sanatı çılgınlığını çeşitli tepkilerle karşılamıştır. Iralan ucun ve garip adlı bu küçük filmine karşılık -bereket- öbürleri o kadar gemi azıya almış değildi ve sineması politika kürsüsüne çeviren filmlerin sayısı beşi altıyı geçmiyordu.

Bir Olimpiyat filmi

İnsafa hiç yer bırakmayan Norveç, Saylan ve Birleşik Arap Cumhuriyeti bir yana, İsviçre-festivalin en aklı başında sayılan Ülkesi- göz alıcı fakat donuk bir "Giyom Tel" ile katılmıştı. Bilinen kahramanlık hikâyesi, bu kez ılımlı bir sosyalist gözle incelenmişti ama pek kesin bir başarıya ulaşamadı.

İsveçliler ise, bütünüyle çocukların canlandırdıkları aslı derece ilgi çekici bir fimi getirmişlerdi. Yugoslavların filmi -belli bir şey- merkeziyetçi bir dünya temasım işliyordu. Festivale Fransa adına katılan -daha doğrusu Fransayı temsil eden- Armand Gatti'nin filmi "L'enclos-Örs" pek eler tutar bir film değildi. Geriye ilgiyi çekeceği sanılan üç film kalıyordu ki bunlardan biri İtalyan, biri Doğu Almanya, diğeri de Japon filmiydi. İtalyan filmi uzun metrajlı bir dokümanterdi ve rejisör Romolo Marcelli hazırlamıştı. Gerçek bir sinema başarısına erişen bu uzun dokümantezinde Marcelli'nin . sporcunun entellektüel sinir gücüne teksif edilmiş plânlamaları şimdiye kadar hiç bir dokümanterde rastlanmamış bir güzellik taşıyordu. Araya katılan bir kaç mizah çizgisi, hikâyeyi her yönden renklendirmişti. Bütün olarak. İnsanlar arasındaki kardeşliği ve bu kardeşlikten gelme yakınlığı duyuran Olimpiyat filminin renkleri ve montajı da başarılıydı.

Cannes Festivaline katıldığı "Der Stern" filmiyle tanınan rejisör Conrad Wolf un yeni festival filmi "Profesör Mameloch" adım taşıyordu, Hikâyesi, 1933 yıllarındaki Nazizmin yıldızının parladığı çağları anlat-

naktaydı. Conrad Wolf'un bu yeni filmi-daha önce Rusların da füme aldıkları- babası yazar Fredrich Wolf un bir tiyatro oyunundan sinemaya aktarılmıştı. "Profesör Mamelooh"da anlatılan, Yahudi asıllı bir Alman operatörünün Hitlercilere inanmayışıyla kendi liberalizmiydi. Rejisör Conrad Wolf-belki de Moskova gibi festivale katılmak amacını güttüğünden-söyleyeceklerini hırslı ve sert bir edayla veriyordu.

Ama bütün bu hırslı ve sert edasına karşılık eserinin -sinema olarak- yine de güzel olan bölümleri de yok değildi. Ne yazık ki filan, hikâyenin tamamı uzun uzun karşılıklı konuşmalar ve konuya göre gereği olmayan fikirlerin doldurulmasıyla değerinden düşürülmüş ve ağırlaştırılmıştı.

Moskova Festivalinde bir Keneto Shindo'nun "ile" adlı filmi de olmamış olsaydı yarışmanın blânçosu büyük bir zararla kapanacaktı. 1954 yılı Cannes Festivalinde gösterilen ve o günden bu yana kolay kolay unutulmayan "Hiroshima Çocukları"-nın bu ünlü yaratıcısı, sesli sinemanın doğuşundan bu güne pek az denenmiş bir yolu seçmişti. "ile"nin en büyük özelliği, herhangi bir karşılıklı konuşmadan yoksun oluşuydu. Film süresince kahramanlarının sesleri yalnızca iki defa işitiliyordu. Birincisi bir mutluluk çığlığı, ikincisi ise bir ıstırap çağırısıydı. Hikayenin tek yorumu müzikle yapılıyordu. Zor ve çapraşık görünen bu yolu seçmesinin nedenini rejisör Shindo bir konuşmasında şöyle açıklamaktadır: "Yeni filmim ile ile beyaz perdede köylülerimin toprağa karşı giriştikleri savaşlarını anlatıyorum. Bu sessiz ve korkunç savaşı anlatmakta kelimeler pek zavallı kalıyorlardı. Ben de bu zavallılığı yenebilmek için filmimi sessiz olarak çevirmeye karar verdim. Köylünün açıklıyamıyacağı duygularını anlatmak için en iyi yol buydu." Bir bakışta insana inandırıcı gelmeyen bu fikir çevresinde tartışmak her zaman mümkündür ama, Shindo'nun filmi festival filmlerinin üstünde ve ayrıca büyüleyici bir güzellikteydi. Böylesine şiirleştirilmiş bir sinema eseri daha bulup göstermek kolay birşey olmasa gerektir. Shir onun filmi hem korkunç güzellikteki bir şiirliliğe ulaşmış ve hem de sesli filmin doğuşundan bu yana, montajda da erişilmemiş hatırı sayılır bir kudrete varmıştı.

S P O R

Teşkilât

Galeriye biiir!

"— Bu bir nöbettir. Şimdi nöbeti devrediyoruz" dedi ve dalgın dalgın karşıya baktı.

Yanyana sıralanmış resimler yine dikkatini çekmişti. Bu seferki diğerlerinden farklıydı. Başını sola çevirdi, resimler devam ediyordu. Arkasına döndü, resimlerin son sırasını gördü. Sonuncusu Faik Gökaya aitti ve yanında diğer çerçevelerin büyüklügünde bir çerçeve alacak kadar yer kalmıştı. Altı saat önce görevinden istifa eden Futbol Federasyonu Başkanı Muhterem Özyurt, bu boşluğa dana dikkatle baktı. Birkaç gün sonra bu boşluk ta dolacaktı. Futbol Federasyonunun, daha önce federasyon başkanlığı yapmış şahısların resimlerinin asılı bulunduğu küçük odalarından birine gelenler, Özyurtun resmini de bu boşlukta göreceklerdi.

Geride bıraktığımız haftanın ikinci yarısında, cuma günü istifa eden Kurmay Albay Muhterem Özyurt, bir yıl önce Futbol Federasyona Başkanlığına getirilmişti. Bir yıl müddetle prensiplerine bağlı kaldı, ama hatalarım kabulden çekinmedi. Bundan bir süre önce, Merkez Danışma Kurulunun kendi kararım değiştirerek federasyonun çalışma prog ramını bozması sonucunda istifa etmiş; fakat istifası onaylanmamıştı. Ancak, iyi biliyordu ki, Danışma Kurulunun kararının uygulanması çok büyük güçlükler çıkaracaktı. Nitekim, Toprakspor ve Adana Demirspor takımlarının yaptıkları müracaat, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü yetkililerini şaşırttı. Çünkü iki takım baraj maçlarının tekrarını istiyorlardı. Halbuki transfer ayının sona ereceği ve yeni milli lig sezonu» nun başlıyacağı bir sırada böyle bir tekrar imkânsızdı. Klüpler itirazlarında dayatınca, Genel Müdürün kararsızlığı daha da arttı, Önce itirazın görüşülmesi için Merkez Danışma Kurulunun" toplantıya çağrılacağı açıklandı. Ancak, toplantı günü Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne Danışma Kurulu üyelerinden sâdece Prof, Rasim Adasal geldi. Bir tek Adasal ile karar alınamıyacağı muhakkak olduğu için Danışma Kurulunun toplantısı bu şekilde suya düştü. Fakat cevaplara, menfi de-olsa, bir karşılık verilmesi gerekliydi. Uzun bir bekleyişten sonra Beden Terbiyesi Genel Müdürü Bekir Silahçılar, geride bıraktığımız hafta içinde ateşli bir demeç, **verdi.** Demeç **baştan sona, Futbol Federasyonu Başkanı Muhterem Özkurtu hedef tutuyordu. Silâhçılar, Özkurtu görev bilmemekle, üst makamları töhmet altında bırakmakla suçladı ve "bunların hesabı sorulmuştur" demekten de çekinmedi. Bunlar, Genel Müdürün Özyurt aleyhinde bu görevi yaptığından beri kullandığı ilk sözlerdi. Silâhçılar ayrıca, mesuliyeti'Genel Müdürlükten atmak için, kararı Futbol Federasyonunun vereceğini, tatilde bulunan Danışına Kurulu üyelerini toplamanın imkânsız bulunduğunu da bildirdi.**

Aslına rücû

Beyanat gerçekten çok sertti. Sporla ilgili herkes, bu beyanattan sonra, Genel Müdürle Futbol Federasyonu Başkanının anlaşmalarını imkânsız gördüğü için, her an bir istifa beklemenin doğru olacağını ileri sürüyordu. Tahminlerde yapılanmadığı görüldü. Muhterem Özyurt, bitirdiğimiz hafta içinde, perşembe günü, "İstifa etmeyi düşünmüyorum" demesine rağmen, cuma sabahı istifa mektubunu Devlet Bakam Sıtkı Ulaya verdi. Aynı sabah birkaç gazetede Özyurtun görevinden affedildiğine dair haberler çıktı. İstifanın bu haberlerle bağlantılı olacağı muhakkaktı. Özyurt, Genel Müdürle anlaşamıyacağına inandığı için fahrî görevinden ayrılıp, asli görevi olan askerliğe dönüyordu. İstifa derhal basına açıklandı ve Devlet Bakam Sıtkı Ulay. aslında Muhterem Özyurtun üç gün önce' istifa ettiğini de bildirdi. Bu şekilde, bîr suredir beklenen istifa gerçekleşmişti.

Özyurt, aynı gün yaptığı basın toplantısında, istifasının sebebini açıklamak istemedi. Salı günü yapılacak toplantıda, gerekirse, herşey açıklanacaktı. Üzgün olduğu her hareketinden belliydi. Ancak bu üzüntüsü daha çok prensiplerini kabul ettirememesinden, dolayısıyla Türk sporuna İstediği şekilde hizmet edememesinden ileri geliyordu. Bu arada, birçok işi de yarım bırakarak ayrılıyordu. Ayrılmasa dahi, prensiplerine uyacak şekilde görev yapacağına inanamıyordu. Veda konuşması kısa sürdü. Son sözleri:

"_ Bu görev de burada bitti" oldu.

Muhterem Özyurt için bu görev burada bitmişti. O artık herzamanki görevine devam edecekti. Üzerindeki askeri elbisesine bir daha baktı, sevinci arttı. Çünkü asıl görevini bir daha hatırlamıştı.